

Bilaga 1. Myndigheternas resultatredovisning 2022

Nedan följer myndigheternas totala finansiella rapportering samt enskilda rapporter avseende förändringsteori samt analys av positiva resultat och utmaningar inom handlingsplanens fyra tematiska prioriteringar. Rapportering är sammanställd per tematisk prioritering, men i övrigt oförändrad.

Finansiering

Nedan tabell visar myndigheternas totala särredovisade kostnader för arbetet med kvinnor, fred och säkerhet åren 2020 och 2022. Vilka kostnader som inkluderas i beräkningarna skiljer sig åt och kostnaderna mellan myndigheterna är därför inte fullständigt jämförbara.

Myndighet/departement	2020	2021	2022 ¹
Domstolsverket	-	-	-
FBA	20 510 000	18 070 000	20 180 000
FHS	3 764 302	3 633 259	2 482 949
Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)	1 521 000	2 171 000	1 339 000
Försvarsmakten	10 075 000	9 260 000	11 350 000
Kriminalvården	13 745 000	17 620 000	17 620 000
Kustbevakningen	-	-	-
MSB	15 149 000	16 956 331	12 824 500
Polismyndigheten	9 268 000	8 682 600	9 368 500
Sida	1 086 778 215	1 037 140 170	1 015 295 298
UD	10 000 000	7 782 000 ³	-
Åklagarmyndigheten	-	-	-

¹ Total finansiering för alla myndigheter under år 2022: 1 090 460 247 kronor

Tematisk prioritering 4.1: Inkluderande fredsprocesser och fredsbyggande

FBA (4.1)

Analys av positiva resultat med exempel från FBA:s insats Somalias nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet

Under ledning av Ministry of Women and Human Rights Development har Somalia under 2022 antagit sin första nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet. FBA har, i samarbete med UN Women, stöttat utveckling av handlingsplanen, kapacitetsutveckling av dess styrgrupp och den första fasen av att lokalisera handlingsplanen på delstatsnivå.

Analys av positiva resultat med exempel från FBAs arbete för kvinnors representation i Somalia

FBA har under 2022 fortsatt stödja jämställdhetsperspektivet i Puntlands valprocess. Den jämställdhetsanalys av pilotvalen som FBA genomförde tillsammans med en civilsamhällesorganisation lanserades i början av året och har därefter legat till grund för vidare arbete, bl.a. fortsatt rådgivning kring kvotering. Den koordineringsmekanism för aktörer som stödjer jämställdhet i valprocessen som FBA och Sida initierade 2021 har under 2022 fått eget liv under ledning av Interpeace och Diakonia och utgör en regelbunden samlingspunkt för informationsutbyte och stärkt samarbete med fokus på kvinnors deltagande och representation.

FBA:s arbete i Afghanistan har möjliggjort för nära 200 kvinnor att kunna delta i offentliga evenemang tillsammans med män för att kunna förmedla krav och förväntningar på uppfyllnad av kvinnors rättigheter i Afghanistan till representanter för talibanregimen. Kvinnor har på så sätt kunnat nyttja sitt medborgliga utrymme på ett sätt som inte alls är självklart eller enkelt i talibanernas nya Afghanistan. FBA har också tillsammans med EU etablerat ett forum för afghanska kvinnor som lever i Afghanistan, i exil, eller utgör diaspora. Under 2022 har forumet haft ett 60-tal aktiva medlemmar uppdelade i tre tematiska arbetsgrupper som gemensamt utformar prioriteringar och gemensamma handlingsplaner för hur afghanska kvinnors deltagande i politiska dialoger om Afghanistan ska kunna stärkas och möjliggöras. Arbetsgrupperna har även syftat till att stärka mänskliga rättigheter i Afghanistan och förutsättningar för kvinnor att få tillgång till utbildning, arbete samt att kunna delta i näringslivet. FBA har också möjliggjort för medlemmarna att arbeta med och verkställa dessa handlingsplaner genom logistiskt stöd för att möjliggöra för kvinnorna att träffa varandra och internationella aktörer av betydelse för de tematiker som arbetsgrupperna arbetar med.

Förändringsteori med exempel på WPS

I Somalia arbetar FBA med att stödja planeringen av säkerheten kring nationella och lokala val, med fokus på förbättrad säkerhet för kvinnor som kandidater och väljare. FBA har haft en nyckelroll i utvecklingen av konceptet för så kallade Women's Situation Desks. Genom arbetet bidrar FBA till ökade förutsättningar för deltagande i freds- och statsbyggnadsprocesser för somaliska kvinnor och unga. Stödet bidrar även till att stärka kapaciteten att genomföra en inkluderande säkerhetssektorreform i Somalia genom att främja arbetet med jämställdhet inom säkerhetssektorn.

Analys av utmaningar och lärdomar

FBA har inget att redovisa här eftersom det inte finns några större nya erfarenheter att lyfta fram i förhållande till vad som rapporterats föregående år.

Försvarmakten (4.1)

Förändringsteori

Som militär komponent i gemensamt säkerhetsarbete kan Försvarmakten indirekt stödja inkluderande fredsbyggande genom förutsättningsskapande utbildning. Försvarmakten kan direkt bidra med att förståelse för jämställdhet/mänskliga rättigheter finns i de verksamheter där vi deltar.

Analys av positiva resultat med exempel

Försvarmakten skapar direkta förutsättningar för ett inkluderande totalförsvaret genom att eftersträva ett brett deltagande av olika målgrupper i Frivilliga Försvarsorganisationer (FFO:er). Detta är dels ett demokratikriterium avseende individens deltagande i olika samhällssektorer, men också av vikt för folkförankring av försvaret. Försvarmakten uttrycker från 2022 tydligare än tidigare sitt behov av förmåga

i civilt försvar av en uthållig barn- och äldreomsorg. Det hänger samman med myndighetens behov vid mobilisering och förutsättningar för jämställt deltagande i totalförsvaret. Försvarsmakten arbetar även med inkluderande kommunikation som under 2022 har haft direkt koppling till kön eller ålder i syfte att vara relevanta för en så stor del av befolkningen som möjligt.

Försvarsmakten gör målgruppsanalyser – bl.a. utifrån kön och ålder - i syfte att vara relevant och bidra till försvarsvilja i olika segment i samhället. Genom NCGM:s verksamhet kan Försvarsmakten i internationell samverkan - främst gentemot Nato - indirekt bidra med kompetens i syfte att stärka kunskap kring kvinnors deltagande i fredsprocesser, freds- och statsbyggande.

Analys av utmaningar och lärdomar

Försvarsmakten kan via kommunikation och FFO:er direkt bidra till ökat deltagande av kvinnor i försvarsverksamhet. Försvarsmakten kan indirekt i internationell samverkan bidra till en allmän kunskap avseende inkluderande fredsprocesser.

MSB (4.1)

Förändringsteori

Kvinnlig representation inom ammunitions- och minröjningsinsatser är nödvändig för att säkra inte bara kvinnors inflytande, utan även för att kunna säkerställa tillförlitlig information från kvinnor, män, flickor och pojkar i processen. Genom projektet med EOD-utbildning för kvinnor i Irak (UNMAS), bidrar MSB konkret till att öka kapaciteten och kunskapen hos kvinnor inom min- och ammunitionsröjning och ökar förutsättningarna för deras deltagande i beslutsprocesserna. Projektet vid EUAM Ukraina syftar till stärkande av kvinnors roll inom de brottsbekämpande myndigheterna, mer specifikt att öka kapaciteten hos högre ledning att identifiera och bekämpa sexuella trakasserier och könsbaserad diskriminering på arbetsplatsen och främja lika karriärmöjligheter för män och kvinnor. Detta bidrar konkret till att stärka kvinnors inflytande i beslutsprocesser inom de brottsbekämpande myndigheterna på plats.

Analys av positiva resultat med exempel

Gällande projektet i Ukraina har arbetet nyligen startat och det är för tidigt att kunna analysera resultat ännu då rutiner och policys mot sexuella trakasserier och för ökad jämställdhet nyligen implementerats. Genomslaget av EOD-utbildningen är också svår att bedöma då utbildningen nyligen genomfördes. Av de 16 deltagarna (samtliga kvinnor) uppvisade alla mycket goda kunskaper och stort engagemang. Alla utom en, som av medicinska skäl inte kunde fullgöra kursen, klarade certifieringen. Certifiering möjliggör för deltagarna att kunna avancera inom sina organisationer och ha dokumenterad kunskap för att verka operativt, även vid byte av arbetsplats. Inom min- och ammunitionsshantering är kvinnor det underrepresenterade könet och spelar en instrumentell roll i att nå ut till drabbad befolkning och därmed ge en bättre effekt av arbetet. Irak är ett av världens mest minerade länder och ett land med stor ojämlikhet utgör dessa kvinnor även förebilder i arbetet för att fler kvinnor kan, vill och tillåts engageras i att motverka explosiva hot.

Analys av utmaningar och lärdomar

Uppföljning och utvärdering av EOD-kursen i Irak planeras. Största utmaningarna har legat i planeringen inför utbildningen då förutsättningarna och förarbetet inte utfördes enligt plan av UNMAS. Själva genomförandet av kursen gick väldigt bra och deltagarna hade goda förkunskaper. Inför utbildningen visste inte instruktörerna om att det skulle vara helt kvinnligt deltagande, vilket blev en väldigt positiv överraskning. Att på förhand försöka få mer information kring deltagare är något som MSB tar med sig in i framtida arbete.

Polismyndigheten (4.1)

Förändringsteori

Polismyndigheten strävar ständigt efter att stärka kvinnors deltagande och inflytande, såväl internt inom myndigheten som externt i det internationella arbetet för fred och säkerhet. Kvinnors aktiva deltagande i det polisreformarbete som är centralt för myndighetens freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet är en absolut nödvändighet. En reformprocess som inte baseras på kvinnors perspektiv, deltagande och beslutsfattande kommer per definition inte att uppnå målsättningen att skapa demokratiska, representativa och inkluderande polisorganisationer som lyssnar till hela befolkningens behov. Polismyndigheten arbetar därför genomgående med att främja kvinnors deltagande i de polissamarbeten som myndigheten är involverad i via det internationella

utvecklingssamarbetet och inom ramen för Polisens utlandsstyrka.

Analys av positiva resultat med exempel

Under 2022 har Polismyndigheten fortsatt att arbeta för kvinnors stärkta deltagande i freds- och statsbyggande, i synnerhet inom ramen för myndighetens stöd till polisreform i konflikt- och postkonfliktkontexter. Kvinnors ökade deltagande inom säkerhetssektorn har fortsatt vara en nyckelfråga att driva för Polismyndighetens utsända medarbetare. Inom OSSE:s insats i Nordmakedonien har Polismyndighetens utsända medarbetare bidragit stort till den internutbildning som genomförts för OSSE-representanter från fem länder på Balkan, med fokus på intersektionalitet och genusanalys i konfliktsituationer/konfliktförebyggande arbete.

Under året har flera av medarbetare i Polisens utlandsstyrka fått uppdraget att agera Gender Focal Point (GFP). Dessa utnämningar har ofta skett på basis av ett stort personligt engagemang för jämställdhetsarbetet och myndighetens GFPs har varit uppskattade i insatserna. I denna tillika-befattning har dessa GFPs möjlighet att bidra med polisiär specialkompetens till insatsernas arbete med kvinnor, fred och säkerhet.

Analys av utmaningar och lärdomar

Polismyndighetens utsända kandiderar sällan till positioner som renodlade jämställdhetsrådgivare. Det är deras polisiära kompetens som efterfrågas. Dock kan Polismyndighetens utsända ofta ta sig an rollen som GFP, vilket erbjuder dem vissa möjligheter att trycka på behovet av kvinnors direkta involvering i freds- och statsbyggande. Uppdragsbeskrivningen, och i vissa fall insatsmandatet, kan dock begränsa vad en GFP i denna tillika-befattning kan uträtta. Denna begränsning, i kombination med de korta rotationslängderna i Polisens utlandsstyrka, gör det ibland svårt för enskilda utsända att kanalisera ett personligt engagemang på området i sin yrkesroll. Det kan också vara en utmaning att försöka bibehålla kontinuiteten i jämställdhetsarbetet över tid, när de insatser som görs inte nödvändigtvis definieras av en etablerad utvecklingsplan, utan snarare präglas av det direkta engagemanget och svar på konkreta behov/direktstöd.

På Balkan utgör de rådande spänningarna en ständig utmaning i det fredsbyggande arbetet, inte minst Kosovos status. Kosovo erkänns inte som självständig stat av till exempel Serbien, Bosnien eller ett antal av OSSE:s medlemsländer.

Sida (4.1)

Förändringsteori

Inkluderande fredsprocesser- och fredsbyggande där kvinnors aktiva deltagande, respekt för kvinnors rättigheter och där ett jämställdhetsperspektiv är integrerat, är en förutsättning för att skapa hållbara och fredliga samhällen.

- *Om insatser integrerar genus- och konfliktanalys, stärker det förtroendeskapande och skapar ökad vilja till och utrymme för kvinnors deltagande och jämställdhet i fredsförhandlingar, fredsavtal, övergångsrättvisa och försoning så bidrar de till att säkerställa att insatserna utformas efter kvinnors specifika säkerhetsbehov och tar hela befolkningens perspektiv i beaktande, samtidigt som de bidrar till att skapa en möjliggörande miljö för kvinnors lika deltagande. En avgörande princip är att insatser är inriktade mot att adressera genuspecifika grundorsaker till konflikt.*
- *Om stöd ges till civilsamhället och särskild till kvinnorättsorganisationer skapar det förutsättningar för ökad jämställdhet, möjligheten att utmana patriarkaliska normer, mobilisera människor och stärka deras kapacitet att utkräva sina rättigheter.*
- *Om kvinnor deltar på lika villkor, och jämställdhetsintegrering säkerställs i freds- och statsbyggnadsprocesser, inklusive i säkerhetssektorreform, skapas förutsättningar för att skapa kapabla, inkluderande, ansvarstagande och fredliga stater. Jämställdhet och kvinnors deltagande stärker möjligheter till övergång från laglöshet och godtycklig maktutövning till makt utövad på basis av demokratiska och rättsstatliga principer.*

Analys av positiva resultat med exempel

Kontextuell inramning

Trots globala bakslag för jämställdhet, och att antalet våldsamma konflikter i världen ökar, har agendan för kvinnor, fred och säkerhet uppnått viktiga framsteg, inte minst inom de normativa ramverken. De globala framgångarna når däremot inte ner på landnivå i tillräcklig utsträckning och stora hinder kvarstår för det faktiska deltagandet och inflytandet, inte minst för unga kvinnor. Många gånger beror detta på bristande politisk vilja samt

låg grad av genomförande och finansiering. En oroväckande trend är den komplexa hotbilden mot kvinnliga fredsbyggare, MR-försvare och klimataktivister. Inskränkningar i mötes- och yttrandefriheten, ökat politiskt våld och strukturellt köns- och åldersbaserad diskriminering och exkludering gör det allt farligare att uttrycka sina åsikter öppet då gripande och häktningar av demonstranter ökar. Brist på säkerhet, kombinerat med flickor och kvinnors extra utsatthet, minskar incitamenten för att delta. Talibanernas maktövertagande i Afghanistan och Rysslands aggressionskrig mot Ukraina är viktiga händelser som på olika sätt påverkar och hindrar inkluderande processer samtidigt som de ökar militarisering och koppling till våldsbejakande mansideal.

Även tidigare händelser som statskupperna i **Myanmar** och **Mali** och maktövertaganden i **Afghanistan** har inte bara drastiskt ändrat förutsättningarna för utvecklingssamarbetet generellt i dessa länder utan även negativt påverkat hela agendan för kvinnor, fred och säkerhet. För 2022 noterar Sida att det samma gäller i **Ukraina**, och huruvida kvinnor kommer att bli inkluderade i framtida medling, fredsprocess och/eller i en post-konflikt situation givet den pågående ryska invasionen, är fortfarande oklart. I **Afrika** går utvecklingen när det gäller lika deltagande i fredsprocesser delvis tillbaka. Trots att det tillkom några lovande regionala initiativ under 2022, som exempelvis fredsprocessen i Etiopien (stött av AU och IGAD), etablerandet av en respons-mekanism för att hantera terrorism och våldsbejakande extremism i Sahel-regionen och Västafrika (Accra initiativet), samt spridning av EAC-trupper för att stabilisera området kring det Stora sjöområdet och SADC-trupper i Mocambique, är den övergripande utvecklingstrenden negativ.¹

Säkerhetsrådet diskuterade under året för första gången hot mot kvinnliga fredsbyggare som deltar i fredsprocesser, och dess initiativ ”Shared Commitments on Women Peace and Security” har överlag genererat positiva resultat och i den nyligen antagna resolutionen om finansiering av fredsbyggande lyfts särskilt vikten av att stödja kvinnors och ungas deltagande.²

Sida har under resultatperioden ändå bidragit till att synliggöra och stärka kvinnors inflytande och likadeltagande i fredsprocesser och i freds- och statsbyggande, många gånger under försvårade omständigheter. Delmålen i handlingsplanen är kompletterande och stärker varandra i genomförandet. Framför allt har resultatmålen i strategierna kring kvinnors deltagande, centrala roll i fredsprocesser och statsbyggande såväl i bilaterala, regionala som globala strategier fortsatt medföra ökat fokus på den bredare kvinnor, fred och säkerhetsagendan. I de strategier som tillkommit på senare år är deltagandeaspekter för flickor och kvinnor, eller ökad jämställdhet, särskilt uttryckt i strategierna för **Irak**, **Afghanistan** och **regionalt MENA** och **Afrika**, medan skrivningarna för **Ukraina**, **Colombia**, **Bosnien och Hercegovina**, **Mali**, **Palestina** och **Liberia** är något svagare och använder ett mer generellt ”inkluderande”. Verkligheten i Afghanistan medger dock inte detta fokus i genomförandet, utan ligger mer på skydd, hälsa och SRHR. De nya tematiska strategierna under 2022 reflekterar ett tydligare inkluderande perspektiv, fram för allt genom målen i den globala jämställdhetsstrategin.

Stödet till civila samhället och kvinnorättsorganisationers oberoende arbete genomsyrar Sidas stöd för att främja handlingsplanens mål. Stödet bygger på förtroende och långsiktighet, och bidrar till att förebygga det krympande utrymmet för civila samhället att arbeta i konfliktutsatta kontexter. En viktig utgångspunkt är behovet av institutionell stöd till kvinnorättsorganisationer samt behovet av att bredda antalet aktörer som arbetar aktivt med kvinnor, fred och säkerhet. Under resultatperioden har stödet till kvinnorättsorganisationerna bidragit till alla handlingsplanens mål genom att vara genomförande, brobyggare, granskande och ansvarsutkrävande aktörer, och har haft direkt inflytande på politiska processer och beslut som rör kvinnors rättigheter och fredsbyggande.

Stöd till **multilateraler**, som *UN Women* på bilateral nivå, ses ofta som strategiskt för att komma åt en jämställdhetsintegrerad utvecklingsansats och för att öka inflytandet inom samtliga av handlingsplanens målområden. Stödet till UN Women utgör 18 procent av alla insatser över samtliga 19 strategier under 2022, en markant ökning från 2021 då andelen var 11 procent. UN Women har exempelvis både normativt och på landnivå agerat för att få med jämställdhetsfrågorna i FN:s respons i **Afghanistan** och **Ukraina**. Eftersom en viktig del av stödet till UN Women består av att stärka den tekniska kapaciteten för kvinnor, fred och säkerhet har Sidas stöd gjort det möjligt för organisationen att reagera snabbt på de nya situationerna i dessa länder³.

Långsiktiga flexibla kärnstöd till partner inom såväl civilsamhället som multilaterala organisationer, i kombination med strategisk dialog, skapar goda förutsättningar att få genomslag och nå bättre samt hållbara resultat. Sidas partner samarbetar ofta med varandra i gemensamma nätverk och forum, vilket bland annat ger relevant utbyte mellan geografiska kontexter och ökad förståelse kring effektiva metoder för fredsbyggande. Flera av Sidas

¹ Strategirapport Regionalt Afrika, mars 2023

² Strategirapport Hållbar fred, mars 2023

³ 61070155 UN Women 2022-2025 Strategic Partnership Framework, 11170 UN Women Afghanistan 2018-2022, 14790 UN Women Ukraine – Phase II

internationella partner med fokus på kvinnor, fred och säkerhets-agendan: *Womens International League for Peace and Freedom (WILPF)*, *MADRE* och *Kvinna till kvinna*, har gemensamt engagerat sig i finansieringsfrågan och har tagit fram och aktivt använt påverkansmaterialet "*Fund us like you want us to win*"⁴ som ett inspel på det globala högnivåmötet om finansiering till fredsbyggande i april 2022. Detta ligger väl i linje med det svenska politiska initiativet "*Good peacebuilding financing*" vars arbete för globalt fredsarbete kulminerade under 2022 när FN:s generalförsamling antog en resolution om tillräcklig, förutsägbar och hållbar finansiering av fredsbyggande där Sverige ledde förhandlingarna tillsammans med Kenya.

Nationella handlingsplaner, NAP, UNSCR 1325

I lägre utsträckning än tidigare omnämns FN:s säkerhetsresolution om kvinnor, fred och säkerhet och kvinnors 1325 specifikt i de nya landstrategierna. Men Sida har redan ett utarbetat starkt stöd för arbete med framtagandet av nationella handlingsplaner, och inte minst genomförande av 1325 och dess relaterade resolutioner, i exempelvis Irak, DRK, Colombia, Ukraina, Liberia, Somalia och i Palestina eftersom det bedöms som strategiskt relevant för ökat statligt ägarskap och för att få brett genomslag för kvinnor, fred och säkerhet.

I DRK har utarbetande och genomförande av kontextualiserade provinsiella handlingsplaner stått i fokus även detta år. Stöd till *Catholic Agency for Overseas Development, CAFOD*, har möjliggjort upprättandet av tre sådana handlingsplaner (för Syd Kivu, Tshopo och Kasai Oriental), liksom inrättandet av en provinsiell kommitté för att stödja genomförandet av en redan utarbetad provinsiell handlingsplan.⁵ **I Irak** kvarstår Sidas ambition att stärka genomförandet av landets NAP och arbetet med kvinnors rättigheter och jämställdhet är fortsatt prioriterat i genomförandet av biståndet, där bedömningen är att Sverige har och framöver kan spela en strategisk roll i landet.⁶ **I Afghanistan** låg fokus tidigare på att formulera och genomföra lokala handlingsplaner för att öka ett inkluderande och mer jämställt fredsbyggande lokalt och integrera detta i lokala utvecklingsplaner. I och med talibanernas maktövertagande har tyvärr utrymmet för inkluderande deltagande och inflytande i processer för fred blivit mycket begränsat. Sida kommer därför fortsatt att prioritera stöd till fredlig inkluderande och jämställd dialog mellan olika grupper i samhället, vars resultat kan kommuniceras i interaktion med de facto-styret, liksom lokala konfliktlösande mekanismer och ökad social sammanhållning.⁷ **I Colombia** har den nya regeringen påbörjat utarbetandet av landets första nationella handlingsplan för resolution 1325. Planen uttalar bland annat behovet av att säkerställa kvinnors deltagande i fredsdialoger. Hur kvinnors deltagande kommer se ut i fredsprocessen med den väpnade gruppen *Ejército de Liberación Nacional, ELN*, där fredssamtal just återupptagits, liksom i eventuella framtida processer återstår dock fortfarande att se.⁸

Globalt stöd till *UN Women* för att den i sin tur ska bistå länders regeringars arbete med nationella handlingsplaner för 1325 är ett viktigt nav i det svenska stödet. Ett centralt arbetsområde är för *UN Women* att stödja länders framtagande, antagande och implementering (även lokalisering) av nationella handlingsplaner. Det rapporteras att hittills har 103 länder antagit en nationell handlingsplan för 1325, jämfört med de 37 som fanns på plats för tio år sedan. Detta arbete inkluderar till exempel teknisk rådgivning och inspel på utkast, arrangemang av samråd, utbildningar, insamlingar av bästa praxis och politisk påverkan. 12 länder antog nya planer 2021 (senast rapportering), varav fyra bearbetade sin första plan och fick hjälp av *UN Women* för att göra det, exempelvis **Malawi, Mexiko, Peru** och **Förenade Arabemiraten** samt sex länder som har behandlat men ännu inte antagit nationella handlingsplaner (**Tchad, Etiopien, Libyen, Tadzjikistan, Uruguay** och **Vietnam**). Arbetet med att förbättra genomförandet av nationella handlingsplaner rapporteras också för ett stort antal länder (24) och lokaliseringsinsatser i ett ökande antal länder, inklusive för **DRK, Kirgizistan, Irak, Filippinerna, Sudan** och **Ukraina**.⁹

Utöver detta utgår flera bilaterala stöd till *UN Women* för att bland annat ge stöd för nationella och/eller lokala handlingsplaner, exempelvis:

- **I Somalia** har *UN Women* tillsammans med ministeriet för kvinnor och mänskliga rättigheter tagit fram en nationell NAP som lanserades i september 2022, vilket ses som en viktig markering för att stärka alla aspekter av agendan i landets alla processer för fred och säkerhet. Genom stödet "*Joint Program on Women, Peace and Protection*" utvecklas fem lokala handlingsplaner där relaterade aktiviteter inkluderar operationaliseringen av en nationell styrkommitté för den somaliska NAPen, upprättandet av nätverk för kvinnors fred och säkerhet i 17 distrikt över Somalia vilka fungerar som plattformar, och ett säkert ställe,

⁴ <https://www.wilpf.org/publications/fund-us-like-you-want-us-to-win-feminist-solutions-for-more-impactful-financing-for-peacebuilding/>

⁵ Dox dokument 18/000930-211

⁶ Strategirapport Irak, mars 2023

⁷ Afghanistan strategirapport, mars 2023

⁸ Strategirapport Colombia, mars 2023

⁹ SPF II CoP 2021, 038334/22

för lokala kvinnor att hantera freds- och säkerhetsfrågor som påverkar dem. Arbetet inbegriper även insatser för Somalias arbete i *Africa Women's Leadership Network* och det parlamentariska *Womens Caucus* under den nyligen valda regeringsförvaltningen, med syfte att bygga upp parlamentarisk kapacitet att utveckla och anta progressiv lagstiftning för ökad jämställdhet och kvinnors egenmakt.¹⁰ Här finns viktiga synergier med tekniskt stöd som Folke Bernadotte Akademin genomför.

- I **DRK** är UN Women den viktigaste samarbetspartnern för normativ och strategisk dialog med jämställdhetsministeriet och med regeringen i landet angående genomförandet av landets handlingsplaner för jämställdhet och för kvinnor, fred och säkerhet. UN Women har varit drivande i framtagandet av jämställdhetsprofilen för DRK och för kvinnors deltagande i Nairobiprocessen, både direkt och genom organisationen av rundabordssamtal med lokala kvinnoorganisationer.¹¹
- I **Liberia** stöttade UN Women och dess partner den liberianska regeringen i den årliga rapporteringen om nationella handlingsplanen 1325, samt bidrog med teknisk rådgivning till relevanta regeringsdepartement för att övervaka implementeringen av NAP.¹²
- I **Ukraina** gav Sida stöd till UN Women för en revision av innehållet i landets NAP. I denna har antal kategorier för nya utsatta grupper av kvinnor och flickor utökats, såsom överlevare av olika typer av våld och de som riskerar människohandel. Den reviderade planen har till stor del tagit in de viktigaste rekommendationerna från kvinnorättsorganisationer i landet och Sidas stöd, och projektet, underlättade offentliga samråd och arbets-sessioner med regeringen och kvinnorättsorganisationer, inklusive de som representerade olika marginaliserade och krigsdrabbade befolkningar.¹³
- Stödet till UN Women i **Irak** ska möjliggöra implementeringen av den nya NAP II. Insatsen ska brygga regeringens initiativ med det engagemang som finns i civilsamhället, stötta ett flertal ministerier i deras genomförande och lansera en rad pilotinitiativ i särskilt utsatta områden. UN Women arrangerade flertalet sammankomster i Bagdad och Erbil med såväl civilsamhälle som myndigheter och internationella organisationer. De har därtill också varit med och tagit fram en kommunikationsstrategi för 1325-genomförandet där civilsamhället haft möjlighet att bidra och påverka slutprodukten.¹⁴

Ibland när agendan för kvinnor, fred och säkerhet är i motvind litar sig Sida med exempelvis UN Women och/eller andra givare för att påverka att regeringar antar en inkluderande ansats till sina handlingsplaner. I exempelvis Palestina har den palestinska myndigheten nyligen kraftigt drivit tillbaka allt som har kopplingar till CEDAW, lagförslaget om familjeskydd och i allmänhet kvinnors och flickors rättigheter. Det finns en markant tillbakagång i avsikter och vilja att genomföra alla åtaganden i detta avseende, inklusive den palestinska nationella handlingsplanen. Sverige ingår i en grupp, tillsammans med UN Women, som försöker etablera en finansieringsmekanism för att stödja den palestinska nationella handlingsplanen för 1325¹⁵. Regionalt i Afrika, inom stödet till AU-kommissionens direktorat för Political Affairs Peace and Security, PAPS, där kvinnor, fred och säkerhetsfrågorna ingår, trycker Sverige i den gemensamma givardialogen på vikten av implementering av kvinnor, fred och säkerhetsagendan och jämställdhet och genom stödet till IGAD IPPSHAR genomfördes en policydialog med etiopiska beslutsfattare, vilket resulterade i ett beslut om att ta fram en nationell handlingsplan för att implementera resolutionerna 1325 och 1820¹⁶. Samtidigt arbetar flera globala och nationella civilsamhällesorganisationer med att granska uppföljningen av handlingsplanerna, t.ex. Womens International League for Peace and Freedom, WILPF, som systematiskt följer upp implementeringen i alla länder som har en plan¹⁷ men även bevakar säkerhetsrådets efterlevnad av sina åtaganden¹⁸.

Fredsprocesser och fredssamtal

Sida har bidragit till att främja kvinnors deltagande och ett genusperspektiv i fredprocesser, fredssamtal samt i statsbyggande både på internationell, regional, nationell och lokal nivå. Resultat visar på vikten av att ge stöd till mobilisering av civila samhället samt öppna kanaler för direkt och likadeltagande i centrala processer. Framför allt har samarbetet och koordineringen mellan Sveriges politiska dialog med det långsiktiga utvecklingssamarbetet

¹⁰ Dox dokument: 18/000930-218

¹¹ Strategirapport DRK, mars 2023

¹² Dox dokument: 18/000930-208

¹³ Dox 18/000930-216

¹⁴ Dox dokument 18/000930-215

¹⁵ Dox dokument: 18/000930-214

¹⁶ Dox dokument: 009188/23

¹⁷ WILPF annual report 2022, + <http://1325naps.peacewomen.org/>

¹⁸ <http://peacewomen.org/security-council>

varit centralt för att uppnå resultat. På global nivå har stödet till *UN Women, Kvinna till Kvinna* samt till internationella fredsorganisationer som *Saferworld, WILPF, MADRE, Conciliation Resources* med flera, bidragit till att kvinnor har deltagit med analys och rekommendationer till internationellt drivna fredssamtal/processer och ökat deltagande i internationella/regionala fora som FN:s Säkerhetsråd, EU och FN:s råd för mänskliga rättigheter. Flera av de partner på denna nivå ingår i *NGO Working Group on Women, Peace and Security*¹⁹ som arbetar direkt mot Säkerhetsrådet och samtliga länkar ihop lokala erfarenheter med globalt normativt arbete. Tillsammans med UN Women har de på olika sätt bidragit till att i genomsnitt 70 procent av säkerhetsrådets resolutioner idag nämner kvinnor, freds- och säkerhetsrelaterade frågor, upp från 15 procent under tio år²⁰.

En av de mer hoppfulla nya fredsprocesserna för 2022 är i Colombia där politiken för ”total fred” central för den nytillträdda regeringen och innebär nya möjligheter för avgörande framsteg i fredsbyggandet i Colombia under kommande år. Politiken innebär förnyade ansträngningar för genomförandet av fredsavtalet med FARC-gerillan från 2016 samt för nedtrappning av de väpnade konflikterna med andra grupper. Även en säkerhetssektorreform har annonserats och fredssamtalen med den väpnade gruppen Ejército de Liberación Nacional, ELN, har återupptagits. Det är tydligt att den nya regeringens prioriteringar i stor utsträckning sammanfaller med Sveriges, vad gäller exempelvis en förhandlad fred, människorättsförsvare, jämställdhet och miljö/klimat. Det bedöms därmed finnas goda möjligheter för Sverige att driva prioriterade frågor. Genomförandet av fredsavtalet med FARC har hittills gått långsamt och varit fragmenterat, särskilt när det kommer till områden såsom jämställdhetsintegrering, landreform, skydd av före detta gerillasoldater och det så kallade etniska kapitlet.²¹ (Mer nedan om Sidas arbete).

- Inom ramen för det globala (Hållbar fred) *Strategic Partnership Framework, SPF*, med *UN Women* har sekretariat för säkerhetsrådets informella expertgrupp för kvinnor, fred och säkerhet finansierats. Detta har kraftigt förbättrat rådets kunskaper och överläggningar. Dessutom har SPF gjort det möjligt för UN Women att engagera sig med Säkerhetsrådet med uppdateringar, månatliga möten med rådsmedlemmar, FN och civilsamhället, deltagande av kvinnlig briefer, samarbeten, uppföljning, rådgivning och det har underlättat påverkansmöjligheter, samt bidragit till den icke-statliga organisationen *NGO Working Group on Women Peace and Security* (som dessutom får stöd direkt från svenska UD). Dessa åtgärder kan gemensamt ses i mer eller mindre direkt grad ha påverkat rådets beslut och dess överväganden under de senaste tio åren.
 - Två tredjedelar av Säkerhetsrådets resolutioner har språk som inkluderar kvinnor, fred och säkerhet (jämfört med en tredjedel 2010) och kvaliteten, områdena och detaljerna har förbättrats. I allmänhet har förskjutningen mot att bara ha med konfliktrelaterat sexuellt våld balanserats och inkluderar i högre grad resten av agendan som deltagande och ledarskap.
 - Kvinnliga ”briefers” till Säkerhetsrådet har ökat markant. Mellan 2000-2015 var det 25 totalt, jämfört med 2021 då det uppgick till 60 kvinnor. Innan 2016 bjöds inga kvinnor in till specifika landmöten, vilket nu är rutinemässigt och sker flera gånger varje månad.
- Ett globalt stöd (Hållbar fred) till FN:s ”*Rapid Response Window on womens participation in peace processes*” stärker övergripande fokus på deltagande. Detta nya initiativ har ursprung hos FN:s generalsekreterare med det övergripande målet att stödja kvinnors lika deltagande i alla faser, i alla spår och på alla nivåer av freds- och förhandlingsprocesser. Finansieringsmekanismen stöder strategiska civilsamhällesledda kortsiktiga initiativ för att påverka och delta i informella, formella, nationella eller internationella fredsprocesser. Under året satt Sida med i styrgruppen för arbetet. Under 2022 kunde kvinnor från 18 länder få stöd och RRW utvecklade ett system för att internationella kvinno- och fredsorganisationer hjälper till att vidareförmedla medel lokalt samt stötta genomförande med lokala partner. 20 kvinnliga fredsbyggare stöds i Etiopien; 9 kvinnliga fredsbyggare med funktionshinder stöds i Jemen; fem gräsrotskvinnor ledde organisationer som stöds i fredsdialog i Kamerun. Korttidsstöd kunde även utgå till initiativ relaterade till kapacitetsutbyggnad, nätverk, opinionsbildning, effektivt deltagande i fredsbyggande mekanismer pågår i Syrien, Guatemala, Moçambique, Venezuela, Palestina, Colombia, DRC, Kamerun och Libyen.²²
- I exempelvis Jemen samarbetade WILPF och den yemenitiska organisationen Peace Track Initiatives, PTI, för deltagande i FN:s säkerhetsråd där rekommendationerna från PTI (hämtade från Feminist Peace

¹⁹ <http://ngowgsc.org/>

²⁰ SPF II – UN Women, Conclusion memo, Dox dokument 011204/23

²¹ Strategirapport Colombia, mars 2023

²² Dox dokument: 008733/23

Roadmap) integrerades i resolution 2624, som antogs 2022 för att förnya Jemens mandat för sanktionskommittén. Resolutionen inkluderade ett starkt genusspråk som speglar PTI:s förespråkande budskap. Resultatet blev en mer inkluderande utformning av FN-sändebudets fredssamråd som hölls i Taiz i mars 2022, såväl som i GCC-samtalen inom Jemen. Dessutom antogs rekommendationerna för att häva villkoren för kvinnors rörlighet i Jemen, inklusive utfärdande av pass, antogs av regeringen. Dessutom har i rådsöverläggningar och medlemsuttalanden när det gäller våld mot kvinnliga ledare blivit starkare.²³

- I **Colombia** har Sverige, i det fredsavtal som undertecknades 2016, i uppdrag att följa upp genomförandet av fredsavtalets villkor kopplat till jämställdhet. Under 2022 utsågs Sverige dessutom att ha delat ledarskap för arbetsgruppen för kvinnor, rättvisa, fred och säkerhet, vilken samlar medlemmar i det internationella samfundet som arbetar med kvinnor, fred och säkerhetsagendan i landet. Sverige stödjer fortsatt ett omfattande genomförande av jämställdhetsåtgärder som bedöms väsentliga för att nå de strukturella förändringar som krävs för att stärka kvinnors rättigheter samt öka jämställdhet via flera partner (*UN Women, IOM, kvinnorrättsorganisationer*). Sida har till exempel verkat för starkt genuskänslig övergångsrättvisa via stödet till UN Women som kunnat visa att den jämställdhetspolicy som arbetades fram 2021 för att stärka statlig, institutionell kapacitet när det gäller utredning av fall som omfattar könsbaserat och sexuellt våld lett till en 40 procentig minskning av indikatorn ”institutionell avvikelser kopplat till könsrelaterat våld”²⁴. Genom globalt stöd till *ForumCiv* har stöd utgått till WILPFs svenska sektion, som i sin tur stöttat sin kolombianska systersektion *LIMPAL*, i att stärka kvinnors kunskap om och engagemang i frågor relaterade till genusaspekter på fredsavtalet. Aktiviteterna, som inkluderade bland annat en feministisk utbildning för fred och rättskipning vid könsbaserat våld, samt påverkansarbete på lokal och nationell nivå, inkluderade en stor bredd av kvinnor och bidrog därmed till att skapa förståelse mellan olika grupper inom samhället²⁵. I landet arbetar FN gemensamt, genom ett annat **globalt stöd**, med att inkludera unga kvinnors i genomförandet av fredsavtalet genom lokalt beslutsfattande i samverkan med kommuner, borgmästare och ungdomsråd i Buenaventura and Santander de Quilichao²⁶. Arbetet stärker ungdomars kapacitet på internt ledarskap, fredsbyggande, genusmedvetenhet, deltagande och skydd för 65 ungdomsorganisationer i dessa två områden och stöd utgår till 26 ungdomsinitiativ för social innovation, varav fem är kvinnoorganisationer och majoriteten av alla initiativ koordineras av en kvinna.²⁷
- I **Syrien** har det svenska stödet bidragit till att stärka representationen från olika delar av Syrien i fredsprocesserna i Geneve och Brysselkonferensen. Det svenska stödet har möjliggjort för 150 civilsamhällesorganisationer från nordöstra Syrien att identifiera och gemensamt driva frågor i internationella fredsskapande fora och därmed bidragit till en mer inkluderande fredsprocess. Därtill har *Norwegian Center for Conflict Resolution, NOREF*, hållit tre utbildningar för kvinnliga deltagare i ”*Civil Society Support Room*”, *CSSR*, (två skraddarsydda för en mer avancerad grupp). Syftet var att höja deltagarnas kompetens och höja kvaliteten och fokus på deltagande av civila samhället i den politiska processen. Moduler som ingick var grunden för medling, förhandling, opinionsbildning och kvinnors- och det civila samhällets roll i konfliktlösning. 64 kvinnor från Syrien, grannländerna och den större diasporan deltog. Enligt NOREF visade utbildningsserien positiva resultat på kvinnors meningsfulla deltagande och ledde också till att nya kvinnliga deltagare inkluderades i *CSSR*-nätverket. Den totala andelen män och kvinnor av direkt engagemang i *CSSR* är enligt NOREF 60 - 40 procent ratio. Under 2022 har fokus legat på jämställdhetsintegrering i *CSSR*. *Euromed Feminist Initiative, EFI*, genomförde också flera opinionsbildningsinsatser och har varit en del av internationella plattformar som diskuterar Syriens konstitutionella och övergångsprocesser. Dessutom utvecklade *EFI* en manual för utbildare ”*Kvinnors politiska deltagande i demokratiska processer*” för att hjälpa till att stödja aktivister och kvinnorrättsförfvarare och utrusta dem med kunskap och verktyg om kvinnors effektiva deltagande i valet.²⁸
- I **Somalia** har stödet till den stora FN fonden i landet (*UNMPTF III*) ett särskilt *Women 's Peace and Protection Programme* med syfte att säkerställa kvinnors meningsfulla deltagande i fredsprocesser, särskilt i beslutsfattande och ledarskap för att säkerställa hållbar fred. Och genom *Life and Peace Institute, LPI*, ökade kvinnors deltagande på klannivå för fredsavtal genom kontakter och dialog mellan

²³ WILPF, Annual Report 2022, Dox dokument: 011243/23

²⁴ Dox dokument: 18/000930-209

²⁵ Dox dokument 17/000659-487

²⁶ Colombian Youth leading change for peace, Dox document: 008768/23

²⁷ Dox dokument: 008768/23

²⁸ Dox dokument: 18/000930-217

kvinnor över klangränser. Unga kvinnors engagemang och påverkan ökade på lokal nivå vilket främjade den sociala sammanhållningen. Specifikt genomfördes också en serie av insatser för kapacitetsuppbyggnad i medlings- och förhandlingsfärdigheter i Kismayo, Gedo och Doble och mentorskap för kvinnliga ungdomar genom utbytesprogram med kvinnornas plattformar.²⁹

- I **Liberia** har Sida, inom stödet till *UN Women*, bidragit till att över 200 kvinnor organiserat sig i sju så kallade Fredshyddor i regionerna Nimba, Maryland, Sinoe and Grand Cape Mount, där de använder metoder för alternativ konfliktlösning (alternative dispute resolution) för att lösa markrelaterade konflikter.³⁰
- I **DRK** pågår två regionala initiativ för fred och försoning parallellt. Den ena är den så kallade *Nairobiprocessen* (under kenyansk ledning) som förutom länderna i regionen samlar representanter för väpnade grupper till dialogmöten för att försöka få de senare att lägga ned vapnen. Nairobiprocessen har resulterat i att en regional styrka nu opererar i östra DRK. Den andra är en dialogprocess mellan Rwanda och DRK och mellan presidenterna Tshisekedi och Kagame under angolansk ledning och som har resulterat i en gemensam handlingsplan för avspänning och försoning.³¹ Sida har genom sitt stöd möjliggjort för kvinnor att aktivt delta i fredssamtalen inom Nairobiprocessen, bland annat genom *UN Women* där 35 kvinnor har deltagit och genom *CAFOD* där kvinnor från *Rien Sans les Femmes/RSLF*-rörelsen (Inget Utan Kvinnor) deltagit i flertalet möten (fredsdialoger i Nairobi i december 2022, i Bujumbura i februari 2023 och i AU:s toppmöte i februari 2023). Därtill har *Life&Peace Institute* som leder initiativet *Community of Practice* om fredsbyggande i östra DRK möjliggjort att mer än 33 fredsbyggande organisationer (inklusive kvinno- och ungdomsorganisationer) som arbetar i regionen utarbetat mer än ett policydokument om krisen/konflikten i öst och delat med olika intressenter på nationell, regional och internationell nivå. I dessa betonades det kongolesiska civila samhällets (inklusive kvinnor och ungdomar) deltagande i de olika processerna, särskilt de i Nairobi och Luanda.³²
- **Regionalt i Afrika** har *the African Center for the Constructive Resolution of Disputes, ACCORD:s* tekniska stöd till kvinnor inom AU:s nätverk för konfliktprevention och medling *Femwise-Africa* samt *SADCs* regionala arbete för kvinnor, fred och säkerhet, resulterat i att nätverket operationaliserats till den nivå att de kan genomföra insatser som experter. Under 2022 har förberedelser gjorts för preventiva åtgärder i **Zimbabwe, Angola** och **Seychellerna** utifrån att dessa länder kommer arrangera val under 2023. Genom *ACCORD:s* program fortsatte stödet till kvinnors och ungas deltagande i fredsanssträngningar i **Mocambique**. *Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre, KAIPTC*, samarbete med *Woman Peace and Security Institutes* kring ledarskapsutbildningar riktade till kvinnor inom fred- och säkerhetssektorn, och genom stöd till deras nätverk, resulterade i mer jämställda freds- och statsbyggnadsprocesser. *IGAD IPPSHAR* stöttade *IGAD:s* medlingsstödsenhet i att genomföra en erfarenhetsutbytesworkshop mellan sydsudanesiska kvinnor och kvinnor från andra delar av Afrika kring medlingserfarenheter.³³
- **Regionalt i MENA** har *FN:s kontor för mänskliga rättigheter* med ministeriet för mänskliga rättigheter och juridiska frågor i **Jemen** anordnat en tredagarskonferens med över 100 deltagare – varav en fjärdedel var kvinnor – från juridiska yrken (domare, åklagare och advokater) om *”Rättvisa och rättsstaten att främja och skydda mänskliga rättigheter”*. Resultatdokumentet trycker på vikten av att upprätthålla rättsväsendets oberoende, tillhandahållandet av adekvata resurser och ansvarsskyldighet som en del av alla fredsavtal utan straffrihet, och inkluderade en specifik begäran till FN:s MR kontor att bygga upp kapacitet hos jurister inom övergångsrättvisa och stödja översynen av ett lagförslag om övergångsrättvisa.

Dialog och förtroendeskapande

En särskild del för att främja deltagande i fredsprocesser är stödet till **dialog och förtroendeskapande** på nationell och lokal nivå, något som även har bidragit till normativa förändringar och öppnat för mer inkluderande processer för deltagande. Ibland sker detta på regional nivå, som i **Regional Afrika** då *ACCORD* stöttade *SADC* att genomföra en regional konsultation om kvinnor, fred och säkerhet i regionen³⁴ (se ovan).

²⁹ Dox dokument: 18/000930-218

³⁰ Dox dokument: 18/000930-208

³¹ Strategirapport DRK, mars 2023

³² Dox dokument: 18/000930-211

³³ Dox dokument: 009188/23

³⁴ Dox dokument: 009188/23

- I **Somalia** är kvinnor, genom *Adventist Development and Relief Agency, ADRA*, en viktig målgrupp för de olika insatserna för vatten, sanitet och hygien. Projektet har medvetet säkerställt kvinnors deltagande i beslutsfattande kommittéer för projektet. Kommittéerna är konstituerade med fredsbyggande i fokus genom att garantera inkludering, dialog och konsultativa överenskommelser om projektlokalisering och ledning. Kvinnor som deltagit har också fått en plattform genom vilken de också är engagerade i fredsbyggande och statsbyggande på både lokal och nationell nivå. Kvinnogrupper kan härmed delta aktivt under politiska dialogsessioner och särskild inkludering ligger på kvinnor från marginaliserade grupper, internflyktingar och kvinnor som lever med funktionshinder. Även *LPI* och partner engagerar och stödjer gemensamma plattformar, inklusive etablerade kvinnor och ungdomsplattformar, i att utforma och genomföra gemensamma fredsaktioner och andra krisinsatser. Plattformen för kvinnor och ungdomar har underlättat kampanjer för att öka medvetenheten för att ta itu med signaler för tidig varning av konflikter och krisinterventioner av konflikter inom och mellan klanerna i Jubbaland, Hirshabelle och Galmudug.³⁵
- I **DRK** har Sida genom FN:s MR-kontor *UNJHRO* tillhandahållit olika former av stöd till kvinnor från partnerinstitutioner (ministeriet för mänskliga rättigheter, den interministeriella kommittén för mänskliga rättigheter, den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter, nationalförsamlingens kommission för mänskliga rättigheter) som fick möjlighet att delta i dialoger på medborgarnivå genom kapacitetsuppbyggnad, möten och firandet av internationella dagar; mer än 217 kvinnor deltog i dessa forum och bidrog till debatter och dialoger om fredsskapande.³⁶
- I **Palestina** arbetar *Palestinian Medical Relief Society, PMRS*, med lokala organisationer för att stärka kvinnors deltagande på ledarskapsnivå samt delaktighet i lokala val och råd. Som en del av initiativet att stärka kvinnor, hålls fortbildning i syfte att förse kvinnor med färdigheter inom förhandling och konfliktlösning i hemmet och i samhället. Med samma syfte samarbetar *PMRS* med kvinnoledda organisationer över östra Jerusalem, Västbanken, Hebron och Gaza.³⁷
- I Syrien stöttade Sidans partner *Euromed Feminist Initiative, EFI*, elva kvinnorrättsorganisationer för att stärka deras tekniska kapacitet. Fokuset ligger på kvinnors rättigheter där utbildningar genomfördes inom tekniska ämnen såsom jämställdhet, kvinnors politiska deltagande, genuskänslig konstitution och tillhandahållandet av tjänster för överlevare av våld.³⁸
- I **Bosnien och Hercegovina** har Sida bidragit brett till stödjandet av civilsamhällsorganisationer som arbetar med fredsprocesser och fredsbyggande med fokus på kvinnors rättigheter genom stödet till *Kvinnor till kvinnor* som i sin tur ger stöd till ca 15 lokala kvinnorrättsorganisationer av olika slag i olika delar av landet. Bland annat stödjer organisationen två mer informella fredsinitiativ som samlar kvinnoorganisationer och aktivister från båda enheterna och olika krigsberättelser. Medan den officiella politiska debatten domineras av krigsretorik, visar arbetet i dessa kvinnoledda initiativ den ljusare sidan av landets utsikter: viljan att arbeta över gränserna, förmågan att vårda en fredlig och konstruktiv dialog om svåra ämnen, förmågan att kompromissa och komma överens även i de flesta komplexa och känsliga frågor. Detta särskilt med tanke på det komplicerade administrativa system som skapar strukturella utmaningar för ett enhetligt politiskt engagemang och inflytande från det civila samhället. Det ena initiativet heter *"Women Citizens for Constitutional Reform"* och samlar ett 40-tal civilsamhällsorganisationer och individer (medborgaraktivister) som förespråkar en ny konstitution för Bosnien och Hercegovina som inkluderar och integrerar jämställdhet. Det andra initiativet heter *"Peace with Women's Face"* och samlar omkring 13 kvinnorrättsorganisationer från hela landet. Det syftar till att integrera kvinnors krigsberättelser och perspektiv i en inkluderande dialog om det förflutna. Bland annat driver initiativet en kampanj riktad till myndigheter för att döpa om gator efter kvinnor (i stället för manliga krigsveteraner eller dömda krigsförbrytare). Initiativets lobbyarbete har också lett till att inkludera ett jämställdhetsperspektiv i minneskultur i landets jämställdhetsbehandlingsplan 2023-2027 (ännu inte antagen).³⁹
- **Irak** befinner sig i ett postkonfliktsskede där stora sociala spänningar kvarstår mellan olika grupper i samhället tillsammans med långtgående ekonomiska, miljömässiga och sociala utmaningar.

³⁵ Dox dokument: 18/000930-218

³⁶ Dox dokument: 18/000930-211

³⁷ Dox dokument: 18/000930-220

³⁸ Dox dokument: 18/000930-217

³⁹ Dox dokument: 18/000930-200

Konsultationer pågår om outlösta frågor mellan federala Irak och Kurdiska Regionen i Irak, KRI. FN har påtalat vikten av att inrätta en strukturerad dialog mellan de två parterna för att de ska komma överens om långsiktiga lösningar, bl.a. fördelning av resurser, olje- och gaslagen och säkerhet. Parlamentsvalen i KRI, som skulle genomförts förra året är försenade och det finns ingen överenskommelse mellan huvudaktörerna om datum för val.⁴⁰ Genom *Norwegian Peoples Aid, NPA*, stödjer Sida en rad lokala NGO:er, bland annat kvinnorrättsorganisationerna *EMMA organization for Human Development, People's Development Organization, PDO, Baghdad Women Association, BWA, och Iraqi Al- Firdaws Society*. NPA:s insatser grundar sig i tron på att civilsamhället, kvinnor & ungdomar, har en viktig roll i att forma Iraks framtid i en anda av försoning, bekämpa extremism, och utmana auktoritärism för att bidra till hållbar fred där kvinnors- och minoriteters rättigheter kan upprätthållas. NPA bidrar med att bygga upp och vidareutveckla sina partners institutionella kapacitet vilket bidrar till projektets hållbarhet. Organisationen PDO är numera den längst överlevande CSO i Sulaymaniyah, där inga internationella organisationer numera finns kvar.

- I **Afghanistan** stödjer *Svenska Afghanistan Kommittén, SAK*, lokala utvecklingsråd och by-råd som inkluderar både män och kvinnor för att öka lokalsamhällets förmåga att engagera sig, höja sin röst och ställa ansvariga till svars. Under rapporteringsperioden har nästan 1200 personer, varav 500 kvinnor, utbildats och engagerats i påverkansarbete kring sina rättigheter. Trots motstånd från talibaner har råden varit aktiva och inflytelserika i att stå upp för lokalsamhällets behov och deltagande på lika villkor.⁴¹
- *Kvinna till kvinna* rapporterar att **organisationen** genom sitt **globala** programstöd i många sammanhang stött samarbetspartner som varit brobyggarna i sina samhällen till ökad dialog, förtroende och samarbete, även under till synes omöjliga omständigheter. Exempelvis genom en partner som verkar i den delade staden Mitrovica i **Kosovo**, som nyligen har sett ökade hot om våld. Trots en misslyckad dialog mellan den politiska ledningen i Kosovo och Serbien, fortsätter kvinnorna att visa att dialog, tillit och försoning mellan de olika samhällena är möjlig. De arbetar samtidigt för kvinnors deltagande, konfliktförebyggande och ökad fred och säkerhet för alla. I synnerhet, förutom förtroendeskapande aktiviteter som riktar sig till de albanska och serbiska samhällena som lever splittrade liv i staden, representerar de inkluderande försoning som inkluderar alla samhällsgrupper, inklusive bosniska och romska kvinnor.⁴²
- Genom kapacitetsstärkande insatser har *MADRE*, genom **globalt stöd**, och deras partner i **Nicaragua** under många år arbetat för att säkerställa en rekommendation gällande individuella och kollektiva rättigheter för kvinnor från ursprungsbefolkningar, inom ramen för CEDAW. Rekommendationen antogs i oktober 2022.⁴³

Stärka kvinnorrättsrörelser

I många fall arbetar Sida mer generellt med att stärka och bygga upp kvinnorrörelsen för att dessa ska kunna verka i sin egen rätt och självständigt driva frågor kring kvinnor, fred och säkerhet i kontexter som präglas av konflikter, kriser och ofta i miljöer med ett starkt motstånd mot jämställdhetsfrågor. I samtliga av handlingsplanens länder har utrymme för civila samhällets aktörer att agera alltmer stängts. Här stödjer Sida ibland fonder eller strategiska partner som vidareförmedlar medel till lokala partner och/eller bidrar till att stärka teknisk och tematisk kapacitet. Målen med denna typ av stöd spänner ofta över alla handlingsplanens områden, då många av dem arbetar holistiskt, och resultat av denna ansats kommer att redogöras under samtliga områden.

Kvinnorrättsorganisationer är nyckelaktörer för att stärka och försvara det globala normativa ramverket för jämställdhet men på grund av krympande demokratiskt utrymme och bristande finansiering begränsas deras möjlighet att agera. Progressiva kvinnorrättsaktörers handlingsutrymme begränsas alltmer av värdekonservativa allianser som samlas kring narrativet om en genusideologi som hotar traditionella normer och institutioner. När dessa värdekonservativa krafter representeras av staten är det inte ovanligt att kvinnorrättsorganisationer utesluts från officiella policyprocesser eller konsultationer. Det krympande demokratiska utrymmet tillsammans med bristande finansiering, gör att det i många länder är svårt att driva arbete för kvinnors och flickors rättigheter. De negativa trenderna har förstärkts under pandemin.⁴⁴

- Sidans stöd till *Global Fund for Women* når ut till små lokala gräsrotsorganisationer i konfliktområden och

⁴⁰ Strategirapport Irak, mars 2023

⁴¹ Svenska Afghanistankommittén ärendenummer: 17/000803, årsrapport 2021, s.39–40, Dox dokumentnummer: 020271/22.

⁴² Kvinna till kvinnas årsrapport 2022, Dox dokument: 18/001255-322

⁴³ Dox dokument: 036577/22

⁴⁴ Strategirapport global jämställdhet, mars 2023

länder där det demokratiska utrymmet är hotat. GFW arbetar för att nå grupper som arbetar i de svåraste sammanhangen och under stora hot. Föregående år finansierade GFW **375 lokala kvinnorrättsorganisationer i 85 länder med närmare 17 miljoner USD**.⁴⁵

- Även andra internationella partner som *WILPF* och *MADRE* kompletterar sina starka globala normativa engagemang för kvinnors deltagande genom att förmedla resurser till sektioner eller partner för genomförande. *MADRE* fördelade över 58 miljoner genom **254 anslag till 265 organisationer i 38 länder** (varav 40 procent till Afghanistan och Ukraina) och *WILPF* utvecklade 14 nya partnerskap, främst i opinionsbildningssyfte, men också för att fördjupa specifika områden som påverkansarbete i Afghanistan, avväpning, vapenhandel och avlyssning och vidareförmedlade totalt **120-tal stöd till landsektioner och partner**.⁴⁶
- Genom **globalt programstöd** vidareförmedlar *Kvinna till kvinna* medel till 49 partner för motsvarande 25,2 MSEK. Partner finns i MENA (19), Västra Balkan (18), Södra Kaukasus (7) och Afrika söder om Sahara (DRK 5).⁴⁷ Den har exempelvis bidragit till att partnerorganisationer i **Kosovo och Serbien** arbetat tillsammans i ett gemensamt projekt för att organisera "*the feminist spring school*", *FSS*. Projektet kombinerar fredsbyggande och förtroendebyggande med fokus på feministisk organisering i Västra Balkan-regionen av främst unga kvinnor.⁴⁸
- **Regionalt i MENA** genomförde *Search for Common Ground* landsomfattande kartläggningar för att identifiera kvinno- och ungdomsledda civilsamhällesorganisationer, såväl som centrala institutionella aktörer, för att främja kvinnors och ungas deltagande i inkluderande fredsbyggande. 26 civilsamhällesorganisationer och 28 fredsbyggande initiativ valdes ut för ytterligare stöd i **Libanon**, 20 civila organisationer i **Irak** och 21 civila organisationer i **Syrien**. Ett förval av 61 civilsamhällesorganisationer gjordes också i **Jemen**.⁴⁹
- I **Somalia** arbetar *UN Women* med två organisationer i civila samhället (*HEAR Women Foundation* och *Somalia Women Leadership Initiative*) för att stödja tre nyckelaktiviteter inom ramen för det Sida-stödda *Joint Program on Women Peace and Security*. De två civilsamhälleorganisationer kommer att arbeta nära *UN Women* med att utveckla och driva opinionsbildningskampanjer på nationell och subnationell nivå för att kvinnoorganisationer och människorättsförsvarare ska bli inkluderade i samordnings- och övervakningsmekanismer för kvinnor, fred och säkerhet, underlätta dialogsessioner mellan andra CSO:er och implementerings- och övervakningsmekanismer för handlingsplanerna för UNSCR 1325. Ambitionen är att utbilda minst tio andra CSO:er i bevakning av tidiga varningssignaler och i rapporteringsdesign. Partnerskapen utgör en strategisk startpunkt för att ge både tekniskt och ekonomiskt stöd till civila samhället i Somalia, med fokus på att bygga upp deras kapacitet att leda och delta i fredsprocesser, inklusive fredsbyggande initiativ enligt de olika handlingsplanerna för UNSCR 1325.
- Ett annat exempel för att stärka genomslaget för kvinnor, fred och säkerhet är *Saferworld* som samarbetat med *Women for Women International* och *WILPF* i ett projekt som syftade till att bättre stödja kvinnorrättsorganisationer i konflikttrabbade länder. Genom att Saferworld infört flexibelt kärnstöd har de kunnat stärka lokalorganisationernas kapacitet till självständig programmering, påverkansarbete inom fredsbyggande, visat fördelarna med ägarskap och hållbarhet och bidragit till att skapa plattformar för nätverkande.⁵⁰

Politiskt deltagande

I nära sammankoppling med stödet till civila samhället och kvinnorrättsorganisationer präglas Sidas arbete inom resultatområdet också av ett långsiktigt och strategiskt stöd för att främja kvinnors **politiska inflytande i konfliktutsatta kontexter** och en målmedveten satsning på dialog om jämställdhet och kvinnors rättigheter kopplat till fredsbyggande. Denna prioritering har framför allt resulterat i att öka kvinnors andel av politiskt valda positioner och i fredsbyggande, trots stora svårigheter och motgångar. Politisk representation är en av förutsättningarna för jämställdhet i statsbyggande och processer för övergångsrättvisa. Ofta kombineras stöd till civilsamhället med stöd till ett lands valsystem, många gånger genom FN, för att nå bredare genomslag.

⁴⁵ Global Fund for Women, insatsnummer 13609, Fall Impact Report 2022, dokumentnummer 037851/22

⁴⁶ Strategirapport Hållbar fred, mars 2023

⁴⁷ Dox dokument: 018345/22

⁴⁸ Midterm Report 2019-2021, Dox dokument: 018345/22

⁴⁹ Dox dokument: 18/000930-197

⁵⁰ Strategirapport Hållbar fred, mars 2023

I flera av fokusländerna hölls det val 2022, eller bildades parlament, så som **Colombia, Irak, Somalia** och **Bosnien och Hercegovina**. Kvinnors politiska deltagande har fortsatt att undermineras i **Bosnien och Hercegovina** av otillräckliga försök att överbygga djupt rotade könsstereotyper. Mellan 17 och 28 procent av politiker i valda församlingar var kvinnor. Kvinnliga kandidater, liksom valda politiker som är kvinnor, utsattes i högre utsträckning än män för trakasserier, hot och hat, både online och fysiskt. Positivt är dock att den nyligen valda premiärministern är kvinna, liksom en av tre representanter i presidentrådet. Efter en mycket utdragen process i **Somalia** kunde en ny president väljas i mitten av maj. Maktöverlämnandet gick fredligt till men resultatet indikerar ingen säkrad demokratiseringsprocess och representationen av kvinnor i regeringen minskade, trots direktivet att på federal nivå säkerställa att 30 procent av parlaments säten gick till kvinnor. För närvarande innehas 14 av de 54 (26 procent) överhusets platser och 54 av de 275 (20 procent) av kvinnor. På medlemsstatsnivå gynnade den slutna politiska föreningslistan som Puntland använde i det tidiga valet av de tre Ely-, Qardo- och Ufeyn-distrikten kvinnorepresentationen jämfört med öppna listor. Som ett resultat möjliggör den en ökad representation för kvinnor, ungdomar och andra marginaliserade grupper i deltagande av beslutsprocesser.⁵¹ I **Irak** har den senaste perioden visat på hur politiska processer snabbt får återverkningar inom all verksamhet då reformer och centrala beslut avstannar i väntan på en politisk lösning. Ett år efter parlamentsvalet kunde slutligen en regeringsbildning genomföras i oktober 2022. Kvinnors ställning i samhället är fortsatt mycket begränsad vad gäller politiskt, ekonomiskt och socialt inflytande. Vissa positiva steg har tagits vad gäller antalet kvinnor som valts in till det nya parlamentet och den nya regeringen.⁵² Presidentvalet 2022 i **Colombia** ledde till regeringsskifte och valet hade det högsta valdeltagandet på 24 år (58 procent) och visade resultaten på en önskan om politisk förändring. Valprocessen präglades dock också av allvarlig polarisering, politiskt våld, bedrägeri och spridning av desinformation. Under 2022 ökade våldet mot politiska ledare med 77,4 procent, jämfört med valåret 2018. Ett viktigt framsteg skedde dock inom ramen för kongressvalet i mars 2022 då 86 kvinnor valdes in till kongressen (32 till senaten och 54 till representanthuset), och fler kvinnor än någonsin är nu representerade i kongressen (29,15 procent). Detta innebar en ökning av kvinnors politiska deltagande med nio procent jämfört med valresultatet 2018. Trots detta, och den nytillträdde regeringens diskursiva satsning på jämställdhet och landets första handlingsplan för resolution 1325, finns vissa risker. Den låga andelen kvinnor på höga regeringspositioner och det begränsade deltagandet av kvinnor vid det nyligen inrättade förhandlingsbordet med ELN kan tänkas innebära att förväntningar och rekommendationer om att jämställt deltagande i fredsdialoger och fredsprocesser i Colombia inte infrias⁵³.

- I **DRK** har under det senaste året har förberedelser för valet 2023 pågått och resulterat i att en valkommission finns på plats, en ny vallag har antagits och registreringen av väljare har inletts. Kvinnors politiska deltagande har ökat något i det kongolesiska samhället, bland annat genom att andelen kvinnliga ministrar ökade från 17 till ca 27 procent under 2022. Under våren 2022 antogs en ny vallag som innebär att partier som har listor med minst 50 procent kvinnor slipper en administrativ avgift. Genom stöd till *UN Women* stöttar Sida nätverk för kvinnliga politiker och har genom de tidigare utbildade jämställdhetscoacherna fortsatt påverkansarbetet för att få politiska partier att inkludera fler kvinnor på viktiga positioner samt i sina vallistor. *UN Women* har också nätverk för kvinnoorganisationer som arbetar för att främja kvinnors ekonomiska delaktighet och egenmakt.⁵⁴
- I **Colombia**, genom stöd till *UN Women*, finansierade Sida kapacitetsuppbyggnadsstrategier för 3 000 kvinnor som deltog i de nationella valen 2022. Därtill stödjer Sida kampanjen "*Fler kvinnor, mer demokrati*" under ledning av *UN Women* och Colombias Vicepresidentämbete, vilken främjar kvinnors lika deltagande i valen.⁵⁵
- Inom stödet till *UNDP:s valprogram* i **Liberia** har ett system för tidig-varning utvecklats, där kvinnliga deltagare prioriterats. Rekrytering och utbildning skedde under 2023.⁵⁶
- I **Somalia** har *Diakonias* program för demokrati, mänskliga rättigheter och motståndskraft fortsatte att rikta in sig på kvinnor ska kunna bygga upp sin kapacitet för politiskt deltagande och beslutsfattandeprocesser, och öka denna grupps förståelse för statsbyggnadsprocessen. Detta bidrog till en förbättrad representation (med cirka 40 procent) av kvinnor i kampanjer för medborgarutbildning,

⁵¹ Strategirapport Somalia, mars 2023

⁵² Strategirapport Irak, mars 2023

⁵³ Strategirapport Colombia, mars 2023

⁵⁴ Strategirapport DRK, mars 2023

⁵⁵ Strategirapport Colombia, mars 2022

⁵⁶ Dox dokument: 18/000930-208

offentliga samråd, medborgarkommittéer och liknande forum. De rådgivande mötena för traditionella och religiösa ledare om kvinnors roll i politiken bidrog till att deras roller stärkte demokratiseringsprocesserna.⁵⁷

- Genom globalt stöd till Act Svenska kyrkan i Pakistan fick fyra kvinnor, som representerar religiösa minoriteter i Peshawar, stöd av kyrkans partner Norwegian Church Aid inom det interreligiösa fredsarbetet att kandidera till lokalval för poster reserverade för minoriteter. Tre av dem vann mot manliga kandidater. Resultatet visar på kvinnors ökade deltagande i politiska sammanhang i en region där talibaninspirerade religiösa grupper som förnekar kvinnors rättigheter har vuxit sig starka, inspirerade av talibanernas maktövertagande i nära grannen Afghanistan.⁵⁸

Avväpning, demobilisering och säkerhetssektor

Genom det långsiktiga utvecklingssamarbetet bidrar Sida även till att stärka jämställdhet och kvinnors deltagande i **avväpning, demobilisering och återanpassning (DDR), statsbyggande samt inom säkerhetssektorreform (SSR)**, både via riktade insatser och jämställdhetsintegrering. Stöd till arbete med att stärka en inkluderande utformning och genomförande av säkerhetssektorreform finns explicit representerat enbart i strategin för **Somalia**, vilket görs inom ramen för *UNMPTF Joint Security Sector Governance Programme* där insatser gjorts för att stärka och integrera kvinnor, fred och säkerhet i arbetet.

- Under strategin regionalt Afrika, så bidrar UNDP:s stabiliseringsfacilitet för Tchadsjöregionen med lokala forum dedikerade för kvinnor visat på positiv effekt för kvinnors engagemang och deltagande i olika stabiliseringsaktiviteter.⁵⁹
- I Somalia har Life and Peace Institute, LPI, engagerat Kismayo Women Platform att samarbeta med Kismayo-polisen för att ta itu med ungdomsgäng i Kismayo medan ungdomsplattformar i Jowhar organiserade interaktiva dialogsessioner för att ta itu med säkerhets- och rättssektorn.⁶⁰
- Inom ramen för sitt globala arbete i Irak, publicerade CIVIC i mars 2022 rapporten "Missing in Action: Women in Iraq's Security Forces"⁶¹, som undersöker orsakerna bakom det låga deltagandet av kvinnor i Iraks säkerhetsstyrkor, utmaningar som kvinnor står inför inom styrkorna och konsekvenserna för skyddet av civila. Baserat på forskning och analys ger CIVIC rekommendationer till de irakiska och kurdistan regionala regeringarna, säkerhetsstyrkorna och internationella partner som arbetar inom Irak för att reformera säkerhetssektorn. CIVIC delade sina resultat med community protection groups (CPGs), som genomförde en opinionskampanj bland säkerhetstjänstemän för att säkerställa att fler kvinnor går med i säkerhetsstyrkorna och att de är bättre representerade. Som ett resultat av detta genomförde nyrekryterade kvinnliga officerare 2022 säkerhetspatruller för första gången i Kirkuks moderna historia. Under september 2022 annonserade inrikesministeriet offentligt efter kvinnor att söka till den kommande officerskursen på Polishögskolan.⁶²
- Regionalt i Afrika har Institute for Security Studies, ISS, evidensbaserade forskning bidragit till effektivare policyer och program kopplat till genus och maritim säkerhet genom rapporten "Addressing the gaps between maritime and gender frameworks" (2022).⁶³
- Genom globalt stöd arbetade CIVIC direkt med den nigerianska regeringen och dess militär för att utveckla bästa praxis och stärka kunskapen om skydd av civila. CIVIC startade sin första mobiltelefonbaserade träningsapplikation där soldater rollspelar upplevelsen av kvinnor som fångas i en konfliktzon och måste bestämma hur de bäst skyddar sig själva och sin familj. Mer än 3 000 nigerianska soldater och annan säkerhetspersonal som verkar i nordöstra Nigeria fick utbildningen via appen. CIVIC planerar att utöka sin användning över hela Nigeria 2023. För att komplettera dessa aktiviteter fortsatte CIVIC att påverka den nigerianska regeringen och militären att se över befintlig praxis, såsom luftangrepp, och anta nya för att förhindra skadade civila och 2022 bildade regeringen en kommitté för att undersöka dessa anklagelser och sedan ta fram rekommendationer för att mildra framtida skador.

⁵⁷ 18/000930-218

⁵⁸ Dox dokument: 17/001033-541

⁵⁹ Dox dokument: 009188/23

⁶⁰ Dox dokument: 18/000930-218

⁶¹ <https://civiliansinconflict.org/publications/research/women-in-iraq-security-forces/>.

⁶² Dox dokument: 18/000930-215

⁶³ Dox dokument: 009188/23

Slutligen, 2022 inrättades också en Civilian Casualty Tracking Analysis and Response Cell (CCTARC) inom den 7:e divisionen av nigeriska armén med högkvarter i Maiduguri, delstaten Borno och ansvarig för att övervaka operation Hadin Kai. Denna cell är den första i sitt slag i Nigeria och syftar till att hjälpa militären att spåra, analysera och svara på civila som kan skadas av militära operationer och sedan använda data för att informera framtida planer.⁶⁴

- Sidas globala stöd till Conciliation Resources, CR, har bidragit till att annars exkluderade grupper har kunnat påverka fredsprocesser. Utifrån en jämställdhetsintegrerad konfliktanalys, vilken har gjort att deras arbete med återintegrering av före detta kombattanter responderar bättre för olika behov för kvinnor och män⁶⁵. Exempelvis har CR i Etiopien stöttat kvinnliga ex-kombattanter att synliggöra sina behov⁶⁶. I nordöstra Nigeria har lokalbefolkning spelat en aktiv roll för att möjliggöra återintegrering och försoning med människor som tidigare associerats med Boko Haram⁶⁷.

Återuppbyggnad

Kvinnors deltagande i återuppbyggnadsarbete efter eller under konflikt har inte haft någon prominent roll i resultaten som rapporterats inom ramen för den svenska handlingsplanen, då strategierna som styr utvecklingssamarbetet inte har detta som explicita mål. Situationen i Ukraina efter Rysslands invasion ger vid handen att detta kan komma att behöva adresseras mer effektivt framöver. Det är viktigt att prioritera jämställdhet i återuppbyggnaden av landet och att det är centralt att fundera på hur Sida kan bidra till att motverka de negativa konsekvenserna av ökad militarisering (som tyvärr delvis blir en konsekvens av det militära stödet).

- Inom stödet till UNDP i **Ukraina** finns aktiviteter som syftar till att höja effektiviteten hos lokala självstyren genom inrättandet av ”Communities` Integrated Recovery and Development Offices” med syfte att stärka kapaciteten hos lokala intressenter i sex specifika samhällen, där 60-70 procent inkluderar kvinnor, för att stärka lokalsamhällets förmåga att genomföra utvecklingsprojekt efter kriget.⁶⁸

Analys av utmaningar och lärdomar

Genomförande av insatser för att stärka kvinnors inflytande och deltagande i freds- och statsbyggandeprocesser sker i mycket svåra konfliktkontexter, där kvinnors rättigheter är marginaliserade och kvinnor, unga och barn är strukturellt diskriminerade. Det är en stor utmaning att inkludera jämställdhet och säkra kvinnors deltagande i alla processer som rör fred och säkerhet, särskilt som många av dessa processer drivs av både interna och externa politiska och ekonomiska faktorer där rättighetsagendan är svag eller icke-existerande. Många fredsprocesser är toppstyrda och det finns en vilja att begränsa civilsamhällets möjlighet till att bidra. Samtidigt fortsatte regeringar under 2022 att begränsa mötes- och föreningsfriheten på olika sätt. De försämrade villkoren för det civila samhällets aktörer utgörs av exempelvis indragna registreringar, omfattande administrativa krav och inskränkningar i möjligheter att ta emot utländsk finansiering. Det krympande utrymmet för det civila samhället, där organisationsfriheten begränsas och aktivister för kvinnors rättigheter förföljs och attackeras, inskränker också möjligheten för aktivt deltagande i fredsprocesser. I de flesta kontexter drabbade av konflikt eller post-konflikt kvarstår svåra strukturella hinder för kvinnors politiska inflytande på alla nivåer och kvinnors rättigheter är eftersatta på en rad områden. Ökat våld mot kvinnor påverkar inte bara möjligheten till att delta, men stärker även konfliktdimensionerna i samhället.

I länder som **Ukraina** och **Afghanistan** begränsar rådande krigslagstiftningar, eller motsvarande bestämmelser, politiska och medborgliga rättigheter, som fri rörlighet, mötesfrihet, yttrandefrihet, och omfattande brott mot mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, inklusive rätten till liv, frihet och människors säkerhet. I dessa lägen fungerar partnerskap mellan multilaterala organisationer och lokala civilsamhälles organisationer som en mycket viktig del av arbetet. Ett exempel på detta i Ukraina är att mer än hälften av Sidas projektmedel till *UN Women* är avsedda för stärkt partnerskap och kapacitet av civilsamhällesorganisationer som arbetar med kvinnorättsfrågor. Men medan det i Ukraina går att notera en rad positiva beslut (Istanbulkonventionen ratificerades av det ukrainska parlamentet i juli 2022; den nationella handlingsplanen "Kvinnor, fred och säkerhet" reviderades; Jämställdhetsstrategi fram till 2030 och en sektor-strategi "Jämställdhet i utbildningen" antogs; och jämställdhet och inkludering listades som vägledande princip för Ukrainas återuppbyggnad i Lukanodeklarationen), så har den **afghanska** kvinnorörelsens kapacitet och operativa närvaro inskränkts allt mer. Förutom en rad inskränkningar för civilsamhällesorganisationer har de facto styrets restriktioner och systematiska exkludering av kvinnor och flickor samt hot och våld mot försvarare av kvinnors rättigheter haft stor negativ

⁶⁴ ÅR 2022 (civiliansinconflict.org), sid 14

⁶⁵ Conclusion of Performance, Dox dokument: COP: 004324/23

⁶⁶ Dox dokument: 021561/22

⁶⁷ Dox dokument: 004324/23

⁶⁸ Dox dokument: 18/000930-216

påverkan. Detta i en tid då behovet av att arbeta för kvinnors rättigheter är större än någonsin. En rikstäckande studie av kvinnoledda civilsamhällesorganisationer som genomfördes i mars 2022 visar bland annat att 51 procent av de intervjuade organisationerna varit tvungna att stänga sina kontor sedan augusti 2021 och hela 87 procent har fått avbryta sin verksamhet på grund av avsaknad av finansiella medel⁶⁹. Dekretet från regimen att kvinnor inte längre tilläts att arbeta inom NGOs har förvärrat situationen ytterligare. Detta förbud får även allvarliga konsekvenser för våldsutsatta kvinnors möjligheter att söka och erhålla hjälp och stöd från organisationer i det civila samhället då många av dessa inte längre kan verka⁷⁰.

Både **Colombia** och **Irak** exemplifierar det återkommande faktum att trots att jämställdhetsfrågor inkluderats i en fredsprocess eller att det finns en nationell handlingsplan kring kvinnor, fred och säkerhet så är det inte att förknippa med en försäkran om att jämställdhet kommer att uppnås eller att kvinnor kommer att ta politiskt valda positioner. Även i **Mali**, trots nationell lagstiftning och policy, har kvinnor marginaliserats under Malis fredsprocess och kvinnligt deltagande har prioriterats lågt redan innan militärkupperna. Fokus behöver därmed ligga på implementering, finansiering och uppföljning för att motverka att centrala åtaganden och viktiga framsteg urholkas. I nästa steg går det också att identifiera liknande tendenser, då ökat deltagande av kvinnor vid förhandlingsbordet likställs med ökat inflytande vilket dessvärre ofta inte överensstämmer med verkligheten. Ett allt större fokus behöver därmed också finnas vid att säkerställa att kvinnors deltagande även sker på likvärdiga villkor och att deras perspektiv hörsammats såväl före, under som efter en fredsprocess. I länder där fredsprocessen har gått i stå eller ramverken för kvinnors deltagande är svagt, som i exempelvis **Mali**, **Myanmar**, **Syrien** och **Afghanistan**, har även kvinnors möjligheter att bidra till fredsbyggande och konflikthantering minskat, delvis på grund av skärpt säkerhetsläge och ökade hotbilder.

Kvinnor och unga är engagerade i fredsbyggande men har i mycket mindre utsträckning tillgång till förhandlingsborden. Deras engagemang finns oftare i det enträgna men sällan uppmärksammade gräsrotsarbete som behövs för att öka trygghet i grannskapet och bygga förtroendefulla relationer mellan olika folkgrupper i närområdet, eller, som varit fallen i exempelvis **Myanmar** och **Afghanistan** innan maktövertaganden, i parallella processer kring de formella förhandlingarna. Riskerna med ökat motstånd och aktiva protester, som i exempelvis Myanmar, är att de blir alltmer väpnat och därmed göder negativa patriarkala normer och minskar kvinnors roll. Det är därmed viktigt att fortsätta att långsiktigt stödja olika kvinnoätverk för att bidra till kvinnors aktiva deltagande, även inom eventuellt nya parallella strukturer.

Det finns en risk att insatser inom detta målområde tenderar att gå till fortbildning och kapacitetsstärkande av särskilt kvinnor. På ett strategiskt plan kan en sådan prioritering ifrågasättas eftersom det inte finns belägg för att kvinnor har större kunskapsluckor än de män som redan nu har en plats i fredsprocesser eller att utbildning i relevanta ämnen per automatik skulle ge dem en plats vid förhandlingsbordet. Mer strategiskt är arbete för att öka engagemanget och bidra till påverkansarbete för att öka kvinnors deltagande i den formella fredsprocessen samt att inkludera män i detta arbete.

Flera av fokusländerna präglades 2022 av val (se ovan) eller valförberedelser inför val som ska hållas 2023, som **Liberia**, **DRK** och **Mali**. Sidas valstöd är viktiga instrument för att på olika sätt lyfta fram och finansiera kvinnors meningsfulla deltagande och inkludering och innefattar ofta såväl stöd till civilsamhället som till nationella valkommissionen och andra nyckelaktörer genom FN (många gånger UNDP men också till UN Women). Medan **Mali** präglas av en lång transitionsprocess (vilket medförde ECOWAS sanktioner, vilka lyftes i juli) beskylls för brist på inkludering och dialog och övergångsregeringens fasta grepp i utnämningar till valorgan och att de större politiska partierna står utanför förberedelserna, så har processen i **DRK** varit mer positiv i att en valkommission finns på plats, en ny vallag har antagits och registreringen av väljare har inletts samtidigt som kvinnors politiska deltagande har ökat något i det kongolesiska samhället, bland annat genom att andelen kvinnliga ministrar ökade från 17 till cirka 27 procent under 2022. Under våren 2022 antogs en ny vallag som innebär att partier som har listor med minst 50 procent kvinnor slipper en administrativ avgift. I **Liberia** samverkade Sida med UD kring en rad påverkansfrågor för kvinnlig politisk representation genom en reviderad vallag; ett förbud mot kvinnlig könsstympning samt ett nationellt förbud mot engångsplatsartiklar. Påverkansarbetet genomfördes i samarbete med Sidas partner där den svenska ambassadörens starka position i Liberia användes för att förstärka och stödja Sidas partner i deras påverkansarbete. Vad det gäller kvinnlig politisk representation och förbud mot könsstympning kan vissa framsteg skönjas. Förberedelser görs inför valet 2023, vilket kommer att vara avgörande för att befästa Liberias demokratiska utveckling sedan inbördeskriget. Att införa ett trovärdigt röstregistreringssystem, att reformera vallagen för att bland annat säkerställa kvinnors ökande deltagande och att genomföra åtgärder för att minska risken för våld är viktiga delar i förberedelsefasen.

⁶⁹ Gender in Humanitarian Action Working Group. Research on Challenges, Barriers and Opportunities for Women led CSOs in Afghanistan's Humanitarian Crisis, 30 March 2022. af-Research-on-Challenges-Barriers-Opportunities-women-CSOs_full-report_0.pdf (unwomen.org)

⁷⁰ UN Women Gender Alert no. 3, 13 January 2023. af-Out-of-jobs_Out-of-poverty_Gender-Alert.pdf (unwomen.org)

Behovet av ökad givarkoordinering för jämställdhetsarbetet inom fred och säkerhet när det gäller dialog, påtryckning och bistånd, har identifierats som viktigt för att uppnå resultat. Även behov av att identifiera likasinnade biståndsgivare och bedriva ett aktivt påverkansarbete, då Sverige idag ofta är den enda bilaterala givaren som lyfter frågan i olika sammanhang. Dessvärre blir Sverige allt oftare en stor eller ensam givare till organisationer inom demokrati/mänskliga rättigheter på grund av politiska prioriteringar och politisk känslighet, vilket även gäller inom jämställdhet och kvinnorrättsorganisationer. Detta ökar sårbarheten och beroendet av Sidas finansiering för partner och gör att myndigheten ibland hamnar i långa åtaganden med liten flexibilitet att ta in nya partner. I påfallande många av handlingsplanens länder är jämställdhet en profilfråga och Sverige är drivande i exempelvis givargrupper och gentemot regeringar. Det finns också risk att agendan för kvinnor fred och säkerhet bli en givardriven process i stället för drivet utifrån lokalt ägarskap. Det är viktigt att uppmärksamma korruptionsfaktorn som alltför ofta finns närvarande inom statsbyggande processer med direkta konsekvenser för kvinnors rättigheter.

Koordinering bland aktörer som stöder mål kopplade till kvinnor, fred och säkerhet är ofta svag och inte målinriktad. Prioriteringar är ofta fragmenterade och bidrar inte alltid till att stödja normativt förändringsarbete för att stärka kvinnors politiska, ekonomiska och civila roll i fredsprocesser. Det är centralt att Sida brett verkar för att bygga en stark kvinnorörelse och att ge stöd till partner som stärker kopplingarna mellan det globala och regionala normativa arbetet med genomförande på nationella och lokala nivåer – inte bara för att omsätta globala policyer och metoder i praktiken och anpassa dem till den realitet som råder i konfliktkontexter utan också för att säkerställa att globala policyer och mandat tydligt tar in människors levda verklighet och erfarenheter. I många fall prioriterar Sida långsiktigt kärnstöd som stödform till partner där Sida bedömer att den totala verksamheten har hög relevans för kvinnor, fred och säkerhet. Avsikten är att ge organisationer som verkar i komplexa konfliktmiljöer möjlighet till strategisk planering och säkerställa att de kan bedriva sin verksamhet flexibelt och med så hög kvalitet som möjligt. Kärnstöd kräver robusta system för intern styrning och kontroll, resultatstyrning och integrering av tematiska perspektiv, och Sida stärker partners kapacitet inom alla dessa områden.

Tematisk prioritering 4.2: Konfliktförebyggande

FBA (4.2)

Mål 4.2: Resultatbeskrivning

FBA har bidragit till målet att inkludera kvinnor och män för att motverka strukturella grundorsaker till konflikt och våld. Det samlade bidraget består av två sedan tidigare väletablerade insatser i Palestina respektive Liberia samt en insats i Irak som påbörjades 2021. Sammanfattningsvis handlar den verksamhet som genomförts om jämställdhetsintegrering av utbildningar och kapacitetsstärkande program med ett fokus på konfliktförebyggande och försoning. FBA har bidragit med kunskapsuppbyggnad hos nyckelaktörer i de aktuella länderna om män och kvinnors olika behov, roller och perspektiv i konfliktlösning och försoning, vilket ytterst är bidraget till förebyggande av konflikt och våld.

Förändringsteori

FBA: tidigare rapporterade förändringsteorier för dessa insatser har inte förändrats för 2022, vartefter FBA väljer att inte redovisa för dem.

Analys av positiva resultat med exempel

FBA väljer att inte redovisa exempel eftersom det inte finns något nytt att lyfta fram i förhållande till vad som redan rapporterats 2019 respektive 2021.

Analys av utmaningar och lärdomar

FBA väljer att inte redovisa exempel eftersom det inte finns något nytt att lyfta fram i förhållande till vad som redan rapporterats 2019 respektive 2021.

Försvarshögskolan (4.2)

Förändringsteori

Försvarshögskolan bedriver större delen av verksamheten i en traditionellt mansdominerad miljö med utbildningar

och forskningsområden som under lång tid inte prioriterade jämställdhets- och genusperspektiv. För att skapa förändring och inkludera kritiska perspektiv arbetar FHS med en kombination av forskningsbaserade, rättighetsbaserade och instrumentella argument till varför jämställdhets- och genusperspektiv är viktiga för att nå högsta kvalitet i vår forskning och utbildning. FHS har ett utbildningsansvar för såväl den militära som den civila sektorn och fokus på aktiviteter ligger således på utbildnings- och forskningsinsatser som genom spridningseffekter gynnar andra utpekade aktörers verksamhet inom området.

För att nå målen om ett stärkt genusperspektiv och expertis i arbetet för fred och säkerhet krävs metodiskt och långsiktigt arbete. Dels är det fråga om ett systematiskt arbete i att föra in perspektiven i den forskning och den utbildning som bedrivs, dels är det fråga om ett aktivt arbete för likabehandling av Försvarshögskolans studerande och anställda.

Att arbetet för kvinnor, fred och säkerhet sker med utgångspunkt i forskning och beprövad erfarenhet är en förutsättning för strategins möjlighet till måluppfyllelse. Stärkt forskningsanknytning av arbetet med kvinnor, fred och säkerhet bedöms ge en stabilare grund för det arbete som handlingsplanens övriga myndigheter bedriver.

Analys av positiva resultat med exempel

FN:s resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet (inkl. den nationella handlingsplanen) förankras i verksamheten genom aktuell forskning och kritisk granskning och därigenom implementeras inom utbildningarna. Exempelvis erbjuds en kompetenshöjande utbildning inom FHS samtliga ämnesråd, enligt FHS jämställdhetsplan, vilket även erbjudits 2022.

Analys av utmaningar och lärdomar

Försvarshögskolans ledning har en viktig roll genom att tydligt legitimera vikten av forskningsområdet. Övriga myndigheter som omfattas av handlingsplanen har en avgörande roll i att efterfråga utbildning och forskning och att bjuda in till forskning av den egna verksamheten. Det är en utmaning att uppfylla handlingsplanens ambitioner utan särskild finansiering.

Försvarsmakten (4.2)

Förändringsteori

Försvarsmakten bidrar till att motverka konflikt nationellt och internationellt. Detta görs genom samverkan med andra aktörer/institutioner. På så vis bidrar myndigheten till att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och grundläggande värden såsom mänskliga rättigheter.

Analys av positiva resultat med exempel

Genom samverkan, expertis och utbildning bidrar Försvarsmakten indirekt till konfliktförebyggande arbete inom ramen för de operationer eller samarbeten vi deltar i. Genom NCGM:s samverkan med andra förmågeområden i Nato sker en viss jämställdhetsintegrering inom Nato. På så sätt bidrar Försvarsmakten till delmål i 4.2 avseende kapacitetsutveckling av institutioner som arbetar med att förebygga och förhindra våld och konflikt. Då militära organisationer är mansdominerade bidrar även NCGM till delmål om att inkludera män i jämställdhetsarbete.

Analys av utmaningar och lärdomar

Försvarsmaktens förmåga att försvara Sverige utgör en grund för att efterleva Sveriges nationella säkerhetsstrategi, men målsättningar för civilt försvar omhändertar mer direkt frågor som rör befolkningen och mänskliga rättigheter.

MSB (4.2)

Förändringsteori

1. **BRDR**, Sydasiens-Sydostasien: Projektet förväntas bidra till ökad resiliens genom att kvinnor, män, flickor och pojkar liksom sårbara grupper bättre inkluderas i det resiliensbyggande arbetet i regionen. Detta uppnås genom att utbilda vår partnerorganisation ADPC för att stärka den interna kapaciteten att jämställdhetsintegrera projekten, samt genom att stärka kvinnors ledarskap i katastrofriskhantering.

2. Enhanced Capacities for Resilience, **Irak**: Myndighetssamarbetet med Joint Coordination and Monitoring Center (JCMC) och det irakiska civilskyddet syftar till att stärka Iraks krishanteringsförmåga. Genom att integrera ett genus- och mångfaldsperspektiv stärks förmågan att värna hela befolkningen vid en kris.
3. Prevention, Preparedness and Response to natural and man-made disasters in Eastern Partnership countries – phase 3 (**PPRD East 3**): Regionalt fyraårigt program som förväntas bidra till att stärka partnerländernas (Armenien, Azerbajdzjan, Belarus, Georgien, Moldavien och Ukraina) krishanteringsförmåga. Ett jämställdhets- och mänskliga rättighetsperspektiv integreras systematiskt i programmet i syfte att stärka ländernas kapacitet att ta hänsyn till olika gruppers behov och risker i krishanteringsprocesser och stärka hela befolkningens resiliens.

Analys av positiva resultat med exempel

1. **BRDR**: Under 2021–2022 har fokus fortsatt varit att stärka den institutionella kapaciteten hos partnerorganisationen ADPC att integrera jämställdhet och mänskliga rättigheter i den interna organisationens arbete. Tre jämställdhetsrådgivare från MSB har stöttat arbete med att etablera en intern och extern rapporteringsmekanism för sexuella trakasserier och sexuellt utnyttjande, vilken syftar till att stärka organisationens arbete med förebyggande av och åtgärder för denna typ av incidenter. MSB har också bidragit till utvecklingen av en intern guideline för integrering av jämställdhet samt utvecklingen av en onlinekurs om jämställdhet och katastrofriskreducering, vilken syftar till att stärka kapacitet hos ADPC:s samarbetspartner att integrera jämställdhet i katastrofriskreducering
2. **Irak**: Under 2021–2022 gick projektet in i slutfas. Jämställdhetsrådgivaren fortsatte att jobba nära experterna i teamet genom att bidra till utformning av utbildningar, metoder och verktyg. Fokus var att stärka kunskapen hos partners kring hur olika grupper påverkas olika av kriser när exempelvis viktiga samhällstjänster slås ut, och förstå hur man som aktör ska beakta detta i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser, samverkan och ledning och i planering av snabba räddningsinsatser. I en extern utvärdering av projektet lyftes strategin att jobba integrerat ”genom” de olika tematiska modulerna i projektet, istället för att utföra sidoaktiviteter med specifikt fokus på jämställdhet, upp som en framgång och ett innovativt arbetssätt.
3. Under 2021–2022 har jämställdhetsrådgivare inom **PPRD East 3** gått in i en mer operativ roll och stöttat experterna i teamet i implementeringen av olika programaktiviteter, exempelvis inom utbildning och övning och risk- och sårbarhetsanalys. Riktlinjer för att integrera jämställdhet och mänskliga rättigheter inom programmets tematiska områden togs fram under 2021 och resulterade i ”Practical Guidelines for integrating gender, human rights and environmental issues in DRM”. Detta dokument ligger till grund för det stöd jämställdhetsrådgivaren bidrar med.

Analys av utmaningar och lärdomar

Kontinuerlig närvaro av jämställdhetsrådgivare i projekten är avgörande för att nå resultat. Att därför låta internt anställda rådgivare stötta ett flertal insatser har varit en framgång för att säkerställa kontinuitet och även lärande och merutnyttjande mellan insatser. Det är även en stor fördel att ha internanställda sakkunniga inom jämställdhet och mångfald, då dessa kan skapa synergier mellan olika samarbeten, effektivt sprida lärdomar och utvecklad kunskap från jämställdhetsintegreringsarbetet i en insats till en annan liksom bättre knyta an till annan sakkunnig personal som är aktiva inom de olika insatserna.

Polismyndigheten (4.2)

Förändringsteori

Polismyndighetens internationella freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet har goda förutsättningar att främja måluppfyllnad inom det konfliktförebyggande området. Stora delar av denna verksamhet fokuserar på polisreform och uppbyggnad av demokratiska polisorganisationer som tillgodoser hela befolkningens säkerhet och trygghet. Att bidra till att kvinnors, mäns, flickors och pojcars olika säkerhetsbehov uppfylls är en viktig del i att förebygga motsättningar och stävja konflikter. Genom till exempel utbildning och rådgivning kring genusrelaterade frågor bidrar Polismyndigheten till mer jämställda, inkluderande och effektiva polisorganisationer.

Analys av positiva resultat med exempel

Under 2022 har Polismyndighetens utsända fortsatt ingått i de specialiserade polisteamen (SPT) i Centralafrikanska republiken och Demokratiska republiken Kongo för att stötta lokala myndigheter i deras arbete för att förebygga sexuellt och könsrelaterat våld. Även i Sudsudan har svensk polis arbetat i lokalsamhället och

inom de interna flyktinglägren för att minska acceptansen för våld, öka kunskapen om de negativa konsekvenserna och i viss mån öka tilliten till de rättsvårdande myndigheterna.

I Puntland, Somalia, har de Women's Situation Desks som under fjolåret inrättades som valstabsfunktioner nu fått en mer permanent utformning för att kunna ta emot anmälningar från kvinnor som utsatts för brott, initiera utredningar och erbjuda stöd.

I det bilaterala utvecklingssamarbetet har projektet i Colombia satsat särskilt på att utbilda de koordinatörer för mänskliga rättigheter som finns inom polisregioner i hela landet, för att de ska kunna spela en ännu viktigare roll för den jämställdhetsintegrering som påbörjats inom colombiansk polis.

Analys av utmaningar och lärdomar

Ett systematiskt arbete för att förebygga våld och konflikt kräver uthållighet och långsiktighet. Förutsättningarna för Polismyndighetens utsända att arbeta med förtroendeskapande åtgärder, gentemot lokala myndigheter och lokalbefolkning, utmanas av de kortare insatser och mer frekventa personalrotationer som präglar dessa former av bidrag inom internationell civil krishantering. Inom Polismyndighetens bilaterala utvecklingssamarbeten har polisrådgivarna större möjligheter att planera, följa upp och justera den svenska insatsen. Inom dessa samarbeten finns också betydligt större tillgång till den strategiska ledningsnivån inom lokala ministerier och polisorganisationer. Sammantaget finns inom denna del att Polismyndighetens internationella arbete bättre förutsättningar att skapa det förtroende som krävs för hållbar reform av polisorganisationer och andra rättsvårdande myndigheter.

Kriminalvården (4.2)

Förändringsteori

Kriminalvården beviljades 2019 Sida-bidrag för att genomföra en förstudie i Somaliland, i samarbete med Somalilands representation i Sverige, med fokus på målgruppen fängslade kvinnor. Rapportens slutsatser och rekommendationer resulterade i en treårig projektansökan som utarbetades under 2020 och lämnades in till Sida för handläggning i februari 2021. Kvinnor i fängelse är en stigmatiserad och utsatt grupp i Somalia som sällan omfattas av nationellt stöd och än mindre av internationellt stöd. Ett ev. kommande projekt ska stödja Somalilands administration att i högre grad leva upp till FN:s Bangkok Rules och resultera i förbättrade förhållanden för fängslade kvinnor.

Det multilaterala utvecklingsprojektet i norra Irak har gått långsamt framåt. De första kriminalvårdsexperterna deltog i en utbildning i december 2022, samtidigt som förutsättningarna för ett starkare engagemang utreds.

Analys av utmaningar och lärdomar

Det planerade projektet i Somaliland var under handläggning hos Sida under hela 2022, rörande det projektförslag med tillhörande ekonomiska resurser som Kriminalvården inkom med februari 2021. Myndigheten har kritiserat den långsamma och otydliga handläggningen, och realiserandet av projektet är nu mycket osäkert.

Sida (4.2)

Förändringsteori

Att inkludera ett jämställdhetsperspektiv samt säkerställa att kvinnor och män deltar på lika villkor för att förebygga konflikt är en förutsättning för att motverka grundorsaker till konflikt och hantera strukturella hinder för fred.

- *Om kvinnor deltar, och ett jämställdhetsperspektiv inkluderas, i mekanismer för konfliktvarning och konfliktanalyser skapas bättre förutsättningar för att förstå och hantera grundorsaker till konflikt så som ojämsställda normer, våld, maktstrukturer, sociala och ekonomiska faktorer samt främjar arbetet med konfliktprevention.*
- *Om stöd ges till civilsamhället och särskilt till kvinnorrättsorganisationer skapas det förutsättningar för ökad dialog, mobilisering och förtroendeskapande på lokal, nationell och internationell nivå, samt kunskap om kvinnors roll i att förebygga konflikter.*
- *Om kvinnors ekonomiska egenmakt stärks och kvinnor får delta i ekonomisk utveckling och beslutsfattande, skapas förutsättningar för att förebygga konflikter, stärka den nationella ekonomiska utvecklingen och bidra till att stärka kvinnors demokratiska- och mänskliga rättigheter.*

- *Om pojkar och män inkluderas i arbetet för jämställdhet, våldsförebyggande och fredsfrämjande, skapas bättre förutsättningar för att hantera grundorsaker till konflikt och stärker mänskliga rättigheter för både kvinnor och män.*

Analys av positiva resultat med exempel

Kontextuell inramning

Sida har under resultatperioden gett fortsatt stöd till **konfliktförebyggande insatser, dialog och förtroendeskapande processer**. Genom strategisk dialog och mer systematisk bedömning och uppföljning kopplad till konfliktkänslighet och jämställdhetsintegrering har insatser fått ökat genomslag i form av åtaganden och särskilda insatser för konfliktprevention. Det finns dock stor potential i att ytterligare förstärka denna koppling, genom metodutveckling, dialog och lärande. Den inverkan som covid-19 har haft i flertalet konfliktdrabbade länder de senaste åren, såsom minskad matsäkerhet, ökad arbetslöshet/minskade försörjningsmöjligheter i takt med en allmänekonomisk recession, och i vissa fall minskat förtroende för regeringen, minskar social sammanhållning och skapar grogrund för våldsamheter. Generellt rapporteras en ökad kriminell aktivitet i många konfliktkontexter och redan tidigt under pandemin såg världen en ökning av könsrelaterat våld/våld i hemmet. Många samarbetspartner har gjort stora ansträngningar för att anpassa sin verksamhet och bidra till att minska negativ påverkan av pandemin på konflikter och därmed ökat sitt konfliktpreventiva arbete.

Som nämns under 4.1, så stödjer Sida UN Women i framtagandet av nationella handlingsplaner för kvinnor, fred och säkerhet i en rad länder, och specifika insatser för att stärka implementeringen av dessa. De nationella handlingsplanerna kan utgöra viktiga instrument för det bredare arbetet för att förebygga konflikt men riskerar att underprioriteras i nationella policy och budgetprocesser, något som kraftigt hindrar genomförandet.

Inom de globala och regionala stöden har flera samarbetspartner utvecklat **verktyg för bättre analys** för att förstå grundorsaker till konflikt och hur dessa relaterar till genus. Fortfarande behövs ett större genomslag för denna typ av verktyg, och möjligheten att anpassa dem till specifika kontexter och program. De internationella fredsorganisationerna Conciliation Resources och Saferworld har gemensamt tagit fram ett metodpapper för jämställdhets och konfliktkänslighet som de nu omsätter i praktiken. WILPF har utvecklat verktyg och guide för feministisk politiskt-ekonomisk analys, vilket är viktigt för att sätta maktstrukturer och ojämlikheter i centrum för att förstå underliggande orsaker till krig och konflikt, men också för att ge den traditionella analysen ett genusperspektiv och leda vägen mot en jämlik och rättvis fördelning av makt och resurser.

Mobilisera civilsamhället för konfliktförebyggande

En stor del av stödet under detta målområde har gått till **civila samhället och kvinnorättsorganisationer på lokal och nationell nivå**. Mobilisering av civila samhället har skapat förutsättningar för dialog och försoning, och kvinnoorganisationer har haft en särskild roll att förebygga konflikter lokalt, och bidragit till större samförstånd, förtroende och långsiktig utveckling för fred. Detta område går in i 4.1

- I **Liberia** har partnerskap med *Zionist Organization of America, ZOA*, möjliggjort för *Young Men's Christian Association/YMCA* att genomföra ett program där hela lokalsamhällen involverats i traumabehandling, psykosocialt stöd och konflikthantering. Programmet är ett exempel på hur insatser för psykosocialt välmående för grupper och individer bidrar till social sammanhållning och hållbar fred. En extern utvärdering av YMSA:s insats visade att en stor majoritet av deltagarna i programmet upplevde både bättre socialt mående och mer sammanhållning inom lokalsamhället.⁷¹
- I **Syrien** har *Kvinna till kvinna* stöttat sju civilsamhällesorganisationer på organisatorisk och teknisk nivå. Kapacitetsuppbyggnad på organisationsnivå innefattade utbildningar i utvecklandet av transparenta och starka finansiella system, övervakning, utvärdering och rapportering. Kapacitetsuppbyggnad på teknisk nivå innebar utbildningar som skraddarsyfts utifrån varje partners behov, exempelvis inom psykosocialt stöd, GBV-interventioner etc.⁷²
- I **DRK** utgår stöd till *CAFOD* som under året har genomfört en kartläggning av kvinnors deltagande i fredsmekanismer och fredsinitiativ i nio provinser i landet, vilket bidragit till utformningen av kontextualiserade strategier för genomförandet av 1325 och dess relaterade resolutioner i nio provinser. Freds animatörer har dessutom utbildats för att effektivt kunna delta i mekanismen för tidig varning. I

⁷¹ Dox dokument: 009584/22

⁷² Dox dokument: 18/000930-217

DRK liksom andra konflikttrabbade länder är dessutom stärkandet av social sammanhållning centralt för att förebygga konflikter. Sida har genom stöd till *Catholic Relief Services* bidragit till att de 77 byar som var målgrupp för 2022 utarbetade sin vision av social sammanhållning och identifierade aktiviteter som skulle genomföras gemensamt för att stärka sammanhållningen. Därtill har en kommitté, som kallas fredsklubben, inrättats i Lupatapata-området för att genomföra och stödja åtgärder för social sammanhållning.⁷³

- Tillgång till vatten för både hushåll och försörjning har utlöst konflikter i många regioner i **Somalia**, särskilt när det blir vattenbrist under torka. Projektverksamhet genom *Adventist Development and Relief Agency*, *ADRA*, har stärkt regeringens i att tillhandahålla sociala tjänster och gett regeringen mer legitimitet i områden där projekten genomförts. Regeringen har i sin tur antagit de ledningsstrukturer för vatten, sanitet och hygien som etablerats på lokal och regional nivå.⁷⁴
- Sedan starten av Covid-19 pandemin har Sidas **globala** partner inom ramen för strategi Global Jämställdhet förstärkt sin kapacitet att verka i kris- och konfliktkontexter. Genom stöd till *Global Fund for Women*, *GFW*, har aktörer snabbt kunnat ställa om sin verksamhet för att agera i en humanitär kris. Exempelvis har kvinnorrättsfond i **Ukraina** stöttat lokala grupper med evakueringar, hjälp till överlevare av våld, medicinskt och psykologiskt stöd inklusive tillgång till abort och preventivmedel, när Rysslands invasion inleddes. Efter det har nätverket utökats i grannländerna för flyktingkvinnors och flickors särskilda behov och utsatthet⁷⁵. Efter jordbävningen som drabbade **Turkiet** och norra **Syrien** har *GFW* snabbt kunnat kanalisera stöd via partner i länderna. *Women Now for Development i Syrien* och *Simdiki Kadınlar Yardimlasma ve Dayanisma Dernegi* i **Turkiet**, växlar nu upp sin humanitära verksamhet och säkerställer att kvinnor och flickors rättigheter och behov tillgodoses i återuppbyggnadsarbetet.⁷⁶
- Att begränsa spridning av små och lätta vapen är en viktig uppgift för att förebygga väpnade konflikter och flera av Sida partner inom civila samhället har engagerat sig i frågan. Genom ökade globala stöd till *Saferworld* och *Danish Refugee Council*, *DRC*, samt *Mines Advisory Group*, *MAG*, har fokus ökat på detta område. *Saferworld* har under lång tid arbetat för att först få till stånd Vapenhandelsfördraget, ATT, och sedan för att stärka dess genomförande, där de genusrelaterade effekterna täcks särskilt av *WILPF*. *Saferworlds* stöd, som fortsatt är relativt nytt, har bland annat bidragit till att få igång mellanstatliga diskussioner om kontrollmekanismer för att förebygga spridning av lätta vapen från **Ukraina** samt genom ”small grants” stödja en civilsamhällsorganisation i **Uganda** i syfte att öka medvetenheten om farorna med illegala lätta vapen. Exempelvis har radiopratschower varit en användbar metod för att nå ut; programmen har förlängts då så många ringt in och velat prata. *WILPF:s* nedrustningsprogram samarbetade exempelvis med ATT-sekretariatet för att ta fram ett avsnitt i guiden till genomförandet av fördraget som fokuserar på könsrelaterat våld.⁷⁷
- I **Jemen** genomförde *CIVIC*, genom globalt stöd, sessioner endast för kvinnor inom de lokala skyddsgrupperna för att bättre förstå vilka typer av problemkvinnor möter, kopplat till bl.a. logi, könsbaserat våld och psykologiskt stöd.⁷⁸
- För att svara på det akuta behovet av stöd till kvinnorörelsen i **Afghanistan**, har *UN Women* under 2022 lanserat ett projekt med syfte att återuppbygga och stärka den institutionella och adaptiva kapaciteten hos kvinnoledda civilsamhällsorganisationer och organisationer som arbetar för kvinnors rättigheter⁷⁹. Därtill har Sida, inom ramen för EU delegeringen *Afghanistan Inclusive Dialogue Initiative (AIDI)*, under andra hälften av 2022 inlett stöd till afghanska organisationer som arbetar med att främja kvinnors rättigheter på lokal nivå. Folke Bernadotteakademin har även under 2022 i samarbete med Sida etablerat *Afghan Women Leaders Forum*, vilket fungerar som en plattform där afghanska kvinnor, framför allt i exil, verkar för kvinnors rättigheter i Afghanistan⁸⁰.

Jämställdhet och kvinnors deltagande i statsbyggandeprocesser utgör en del av konfliktförebyggande arbetet både på lokal och nationell nivå men omfattar bara en liten del av Sidas insatser för att främja säkerhet och trygghet för

⁷³ Dox dokument: 18/000930-211

⁷⁴ Dox dokument: 18/000930-218

⁷⁵ Global Fund for Women Insats nr. 13609, GFW Year 3 Sida Annual report, dox dokument 037851/22, sid 9-10

⁷⁶ Earthquake in Syria and Turkey: an Update from Global Fund for Women, dox document 007803/23

⁷⁷ Strategirapport Hållbar fred, mars 2023

⁷⁸ <https://twitter.com/CivCenter/status/1501188489055903746?s=20&t=OW8Kv-NI4TjdZMGdHt6c4w>

⁷⁹ UN Women in Afghanistan Progress - Informal fact sheet 19 October 2022. Dox nummer: 002123/23

⁸⁰ Insats 16353 EU AIDI – Support to FBA 2022 – 2024, Dox dokument: 044369/22

medborgare och går ofta in i eller har synergier med annat arbete som görs, även inom arbetet med att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Exempelen visar att en hel del av detta arbete handlar om att få en bred inkludering för att på olika sätt förebygga, identifiera varningstecken och skapa systematik för att hantera höga våldsnivåer, särskilt mot kvinnor.

- I **DRK** drivs ett resiliensprojekt av *TROCAIRE* (del av Caritas International federation) vars övergripande mål är att bidra till fredliga och jämställda samhällen i Mambasa- och Djugu territorierna samt i provinsen Ituri. Fokus har sedan tidigare varit på ledarskaps- och läskunnighetsutbildning för utsatta kvinnor och unga flickor, t.ex. har kvinnor som också är ledare för medborgarkommittéer coachats i kvinnors civila och politiska rättigheter, rätten att delta i beslutsfattande samt rättsliga bestämmelser som garanterar kvinnors deltagande. För 2022 rapporteras att flickor och kvinnor i större utsträckning aktivt deltar i formella och informella strukturer för beslutsfattande på lokal och territoriell nivå. Därtill stöder samhällsledare, traditionella chefer, lokala, territoriella och provinsiella myndigheter i högre grad främjandet av kvinnors rättigheter och deras deltagande i beslutsfattande strukturer.⁸¹
- I **Bosnien och Hercegovina** har *Kvinna till kvinna* fortsatt stött uppbyggnaden av en stark kvinnorättsrörelse som arbetar utifrån ett konfliktkänslighetsperspektiv, vilket i sig motverkar risk att utföra verksamhet som bidrar till att öka spänningar och konflikter. Ett exempel är stödet till organisationer som arbetar med informella initiativ för fred, såsom att landets konstitution ska förändras och inkludera ett jämställdhetsperspektiv.⁸²
- I **Myanmar** bidrar Sidas långvariga stöd, till exempel via *Palmecentret* och *Norwegian People's Aid, NPA*, till olika kvinnoätverk i Myanmar som har bidragit till att förändra etablerade könsnormer samt till kvinnors aktiva deltagande och ökad representation inom de nya parallella strukturerna som uppstått efter militärkuppen.⁸³
- I **Colombia** har Sidas stöd till *UN Women* bidragit till ett stärkt genusperspektiv i arbetet med övergångs rättvisan, där bland annat en jämställdhetspolicy godkänts av den särskilda Tribunalen för övergångs rättvisa (JEP), att stärka jämställdhetskapitlet och jämställdhetsperspektivet i Sanningskommissionens slutrapport, vilken presenterades under 2022, liksom stöd till stängning av kommissionen då dess mandat nu är slut. Detta omfattade även tillfällena för civilsamhället att validera den slutliga versionen av rapporten.⁸⁴
- I **Afghanistan** har *Svenska Afghanistankommittén, SAK*, stödjer lokala utvecklingsråd och by-råd, som inkluderar både män och kvinnor, för att öka lokalsamhällets förmåga att engagera sig, höja sin röst och ställa ansvariga till svars. Under rapporteringsperioden har nästan 1200 personer, varav 500 kvinnor, utbildats och engagerats i påverkansarbete kring sina rättigheter. Trots motstånd från talibaner har råden varit aktiva och inflytelserika i att stå upp för lokalsamhällets behov och deltagande på lika villkor.⁸⁵
- Inom ramen för **Regionalt Afrika** bidrog *West African Network for Peacebuilding, WANEP*, till att lyfta kvinnors röster och engagemang inom konfliktprevention med fokus på framväxande fred- och säkerhetsfrågor samt visa kvinnors bidrag till samhällelig motståndskraft. Genom SNVs program har kvinnoleda initiativ stöttats för att bygga social sammanhållning och fredliga relationer mellan kommuner i gränsområdena mellan **Mali** och **Burkina**.⁸⁶
- Genom **globalt** stöd fortsatte *WILPF* att producera evidensbaserade, integrerade analyser och resurser som utmanar desinformation kring kärnvapen och pressade på för ratificering av kärnvapenfördraget. *WILPF* delade också sina analyser, perspektiv och berättelser från feministiska aktivister genom podcaster för att utmana de befintliga militaristiska berättelserna och arbeta för nedrustning och konfliktförebyggande. Mot bakgrund av den ryska regeringens hot om att använda kärnvapen och dess attacker mot kärnkraftverk 2022 publicerade *WILPF* en online verktygslåda om aktuella kärnvapenfaror och betydelsen av fördraget om förbud mot kärnvapen (TPNW) för att få ett slut på hotet av kärnvapenkrig. *WILPF* publicerade också en serie bloggar om vapen, krig och kärnvapenvåld i relation till Ryssland och Ukraina, som har stött feministisk antikrigsanalys om konflikten av aktivister utanför

⁸¹ Dox dokument: 18/000930-211

⁸² Dox dokument: 18/000930-199

⁸³ Fördjupad strategirapport Myanmar, mars 2023

⁸⁴ Dox dokument: 18/000930-209

⁸⁵ Svenska Afghanistankommittén, Årsrapport 2021, s.39-40, Dokumentnummer: 020271/22, ärendenummer: 17/000803.)

⁸⁶ Dox dokument: 009188/23

WILPF-gemenskapen. En del av detta arbete publicerades i en akademisk tidskrift.⁸⁷

Det finns några exempel på resultat som rör **systematiskt ökad motståndskraft och beredskap** mot konflikt och våld som rör statens eller FN:s roll.

- UN Womens globala arbete med Disaster Risk Reduction (DRR) and Resilience inom ramen för Strategic Partnership Framework rapporterar många resultat, särskilt längs de normativa och samordningsmandat där kvinnors handlingskraft i dessa processer är kärnan. Detta har lett till att FN:s handlingsplan för katastrofriskreducering för motståndskraft 2015-2030 kunde integrera jämställdhet i sin framstegsöversyn. Detta i sin tur utmynnade i en studie och rekommendationer för att främja kvinnors agerande och ledarskap i katastrofriskreducering. Detta har sedan dess informerat hela FN:s handlingsplan som nu följs upp. UN Women har tillhandahållit tekniskt stöd till förberedande processer för de regionala och globala plattformarna för DRR, och därmed strategiskt främjat jämställdheten i detta avseende. På en hög nivå resulterade detta i att generalsekreteraren inkluderade ett fokus på att minska gendergapet i DRR i rapporten om genomförandet av Sendai-ramverket 2015-2030. Den SPF-finansierade DRR-specialisten stödde framtagandet av CEDAW General Recommendation (nr 37) om genusrelaterad DRR i relation till klimatförändringar. På **regional nivå** inkluderade detta det genuskänsliga *European Forum for DRR Roadmap (2021–2030)* och *Caribbean Regional Action Plan*. Olika material och verktyg har utvecklats när det kommer till genuskänslig DRR och motståndskraft, i samtliga fall i samarbete med andra organ som *Världsbanken, Unicef, EU och UNDRR*. Synergistisk finansiering mellan SPF och Australien har resulterat i en kunskapshubb för kvinnors motståndskraft mot katastrofer, inklusive en spårning av framsteg.⁸⁸
- För att säkerställa ett effektivt genomförande av ramverket för samarbete med konfliktrelaterat sexuellt våld i **Ukraina**, fick landets socialpolitiska ministerium stöd genom *UN Women* för att fortsätta arbetet med att utarbeta en lokaliserad matris för tidiga varningsindikatorer.⁸⁹
- I **Mali** ses bristen på rättsstatens principer som ett allvarligt hinder för utveckling och för ansvarsutkrävande. Det svenska stödet till den maliska människorättsorganisationen *DEMESO* har under 2022 gått in i andra fasen vilken innebär ett rättsstöd till de allra mest marginaliserade på den maliska landsbygden. Organisationen arbetar också med kvinnors rättigheter i fängelser⁹⁰ och har haft särskilda av diskussionsessioner med så kallade paralegals (barfotajurister) om temat kvinnors rättigheter, med fokus på våld mot kvinnor och flickor och könsbaserat våld. Advokaterna i DEMESO:s olika projekt och program organiserade 3 995 samtalsessioner om kvinnors rättigheter 2022, inklusive 1 503 om GBV, som nådde 45 090 personer, inklusive 27 813 kvinnor och flickor. Rättshjälp gavs till 917 kvinnor i kampen mot straffrihet och könsbaserat våld⁹¹. Ytterligare arbetet med paralegals skedde genom *Programme d'Appui à la Promotion et à la Protection des Droits des couches vulnérables au Mali (APDV) 'Jigiya Kura'*, som har utbildat och utrustat 136 paralegals (68 kvinnor och 68 män). Utbildningsmodulerna inkluderade tillgång till rättvisa och förvaltning, jordlagstiftning, konfliktförebyggande, hantering och lösning, mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter, barns rättigheter, demokrati och rättsstatsprinciperna.⁹²
- I **Syrien** har lokalt baserade organisationer, icke-statliga organisationer och individer i 12 zoner i landet engagerat sig regelbundet i nätverk och gemensamma initiativ riktade gentemot lokala och delstatliga beslutsfattande nätverk (av kvinnor, barn och fredsbyggare) etablerade i Syrien och i regionen. Fyra opinionsbildningsinitiativ lanserades under året i linje med UNSCR 1325, och kräver skydd av kvinnors rättigheter under väpnade konflikter. Dessa initiativ syftar till att få in kvinnors perspektiv och rättigheter i beslutsprocesser.
- I **Liberia** har 163 statliga tjänstemän, bland annat personal inom säkerhetsinstitutioner, genom stöd till *UN Women*, fått förhöjd kunskap och kompetens om gender mainstreaming. 73 tjänstemän från institutioner såsom *Liberia Land Authority, National Bureau of Concessions, Peacebuilding Office, och National Centre for Coordination of Early Warning and Response* har fått ökad kunskap om hur gender mainstreaming kan institutionaliseras och standardiseras, i t.ex. markförvaltning och Early Warning and

⁸⁷ WILPF, Annual Report 2022, Dox 011243/23

⁸⁸ UN Women, SPF II, Dox document: 038334/22

⁸⁹ Dox dokument: 18/000930-216

⁹⁰ Strategirapport Mali, mars 2023

⁹¹ Dox dokument 18/000930-212

⁹² ibid

Response mekanismer för markrelaterade konflikter.⁹³

Som beskrivs mer utförligt under 4.3 så går det att urskilja en framåtgående trend i Sidas arbete kring en ökad användning av medier som verktyg för att utmana negativa sociala och kulturella könsnormer och för att förebygga könsrelaterat våld, konflikt samt negativa könsnormer och ojämlikhet.

Motverka radikaliserings och extremism

Arbetet med att **motverka radikaliserings och våldsbejakande extremism** är inte så framträdande i Sidas arbete som enskilda insatser utan är oftare integrerade i en mer holistisk ansats. I strategin för **Somalia** och **Regionalt Afrika** finns dock detta explicit uttryckt. På grund av långsam reformering av säkerhetssektorn, inklusive bristen på samarbete mellan centrala instanser, förblir våldsamt extremism ett hot mot Somalias säkerhet och befolkning. Al Shabaab har fortsatt varit ett allvarligt hot och begått övergrepp och brott mot internationell lag, inklusive tvångsrekrytering av barn och vuxna, godtyckliga rättegångar och utpressning⁹⁴. Givet storleken på det hot som våldsbejakande extremism utgör för Somalias säkerhet och befolkning har det ansetts svårt att designa en portfölj som svarar upp mot och tar itu med de problem som finns på ett adekvat sätt.

- Genom FN:s Multi Partner Trust Fund i Somalia stärktes kapaciteten och samordningen ökade mellan centrala aktörer och intressenter. Prevention/Countering Violent Extremism-plattformarna har underlättat dialog kring fredsbyggande; lokala nätverk har etablerats för att samordna och främja islam som en fredlig religion, och en manual har utvecklats med berättelser som motsäger Al Shababs förvrängda version av islam för politiska syften. Genom UNICEF genomgår unga avhoppare från Al Shabab ett rehabiliteringsprogram som förväntas underlätta återanpassning tillbaka till samhället.⁹⁵ Genom UNDP har forskning utförts i syfte att förstå anledningen till att kvinnor går med i Al Shabab, och detta har använts för att utveckla ett initiativ riktat till att motverka samt förebygga⁹⁶. Life and Peace Institute, LPI, rapporterar också, eftersom kvinnor utgör över 40 procent av kommittéerna för samverkan, att kvinnors roll i förebyggande av våldsbejakande extremism förstärks⁹⁷
- Genom **regionalt stöd** i Afrika har en rad olika stöd i syfte att motverka radikaliserings och extremism. *IGAD:s Center för motverkande av våldsbejakande extremism*, *ICEPCVE*, och ett samarbete inom Sverigelaget med IGAD, ska integreringen av kvinnor, fred och säkerhetsagendan och jämställdhetsperspektivet stärkas i centrets arbete att motverka våldsbejakande extremism. Därtill har *Institute for Security Studies*, *ISS*, evidensbaserade forskning bidragit till effektivare policier och program kopplat till genus och våldsbejakande extremism. Genom stödet till *IGAD Promoting Peace and Stability in the Horn of Africa Region*, *IPPSHAR*, genomförde ISSP en workshop i Kenya om kvinnors rättigheter i kontraterrorismpolicyer och strategier, vilket sammanförde nyckelaktörer från säkerhets- och justitiesektorena tillsammans med civilsamhälletsaktörer och aktörer som arbetar med kvinnor, fred och säkerhetsagendan.⁹⁸

I andra kontexter kan det finnas insatser inte direkt designad för att motverka radikaliserings men bidrar till det ändå, exempelvis kan program för ökad sysselsättning, eller stärkt säkerhet, ha andrahandseffekten att minska rekrytering till våldsbejakande extrema grupperingar. I exempelvis **Syrien** ger Sida stöd till många partner såsom *Mobaderoon*, *Kvinna till Kvinna*, *the Day After*, *Baytna* och *Norwegian Peoples Aid*, *NPA*, för arbete med att stärka nätverkande och social sammanhållning mellan olika grupper. Det kan till exempel handla om samarbeten mellan internflyktingar och värdsamhällen för att öka förståelsen dem emellan. *Mobaderoon* har skapat ett freds nätverk med över 40 gräsrotsorganisationer. Organisationerna har fått ökad kapacitet i frågor rörande fredsbyggande, social sammanhållning och entreprenörskap. *NPA* har enligt en extern utvärdering bidragit till stärkt social sammanhållning och ökat förtroende mellan grupper på lokal nivå. I Deir-ez-Zor och Raqqa rapporteras att spänningar och hatbrott mellan kurder och araber har minskat. Här bedömer Sida att delar av verksamheten även bidrar till att motverka våldsbejakande extremism i samhällen i nordöstra och nordvästra Syrien där Daesh och andra extrema grupper är aktiva. *NPA* har inkluderat en ny syrisk partnerorganisation med verksamhet i läger som Al-Hol i stödet. Organisationen tillhandahåller psykosocialt stöd till kvinnor som blivit utsatta för våldsamt extremism, samt stärker deras ledarskap och förmåga att stå emot extremism.⁹⁹

⁹³ Dox dokument: 18/000930-208

⁹⁴ Strategirapport Somalia, mars 2023

⁹⁵ Strategirapport Somalia, mars 2022

⁹⁶ Dox dokument: 009580/22

⁹⁷ Dox dokument: 18/000930-203

⁹⁸ Dox dokument: 009188/23

⁹⁹ Fördjupad strategirapport Syrienkrisen, mars 2023

Inkludering av pojkar och män

I **Myanmar, Mali och Liberia** har Sida tidigare tagit fram studier kring **maskulinitetsnormer** i syfte att öka kunskapen kring rådande könsroller och maskulinitet och hur dessa normer kan utmanas. Studierna undersökte också hur normer av maskulinitet påverkar sexuellt genderbaserat våld. Ett ytterligare exempel är **Ukraina** där Sida tidigare stöttat *UN Women* i framtagandet av den första studien kring maskulinitetsnormer inom säkerhetssektorn i landet. Att arbeta med skadliga könsnormer är viktigt för att synliggöra underliggande orsaker till ojämställdhet. Inkludering av pojkar och män i arbetet är centralt för att kunna få till transformativa förändringar och bygga kapacitet för att förebygga och förhindra våld och konflikt samt arbeta för att upprätthålla säkerhet och trygghet bland befolkningen. På vilket sätt detta arbete kommer att påverkas av den ryska invasionen är oklart.

- I **Colombia** stödjer Sida projektet ”VIVAS” som genomförs av *International Organisation for Migration, IOM*, inkluderar deltagandet av män och syftar till att förebygga könsbaserat våld. Under 2022 inleddes arbetet med att integrera det utbildningsverktyg som tidigare tagits fram tillsammans med *Equimundo* för att engagera män och pojkar i jämställdhetsarbete i kontexter som präglas av återintegrering av ex-kombattanter.¹⁰⁰
- I **DRK** utgår stöd till *International Alert* för att adressera sociokulturella könsnormer genom dialogskapande aktiviteter med män vars kvinnliga partner arbetar inom småskalig handel i gränsområdet. Dessa aktiviteter har lett till minskat våld mot kvinnor i nära relationer vilket ökat möjligheterna för kvinnor att stärka sin roll och egenmakt både i hemmet och i sitt samhälle, men det har också utmanat den könsdynamik som driver konflikter i de omkringliggande samhällena och i den större regionen. Projektet har överlag lett till en bättre förståelse för gränspolitik, lagstiftning och finansiella avtal i regionen vilket i sin tur har minskat trakasserier och gör det möjligt för kvinnorna att bedriva sin verksamhet mer effektivt. Nivån av våld har minskat avsevärt: 12 procent av kvinnorna som bedriver gränshandel påstod sig känna till andra kvinnor som utsatts för fysiska övergrepp av en tulltjänsteman eller ombud vid halvtidsutvärderingen, jämfört med 59 procent när projektet inleddes. Projektet har haft en ”Business for Peace” komponent och visar, förutom på förändringar i mäns attityder och beteende, på kvinnornas ökade inflytande i beslutsfattande, minskade konflikter och större social sammanhållning på hushålls- och samhällsnivå: närmare 95 procent från olika etniska och/eller politiska grupper känner idag att de litar på medlemmar i andra samhällen, en avsevärd ökning med 20 procent. 96 procent av kvinnorna har idag förtroende att engagera sig i ett fredsbyggande initiativ i sina samhällen i **DRK, Rwanda och Burundi**.¹⁰¹
- På grund av det krympande medborgerliga utrymmet i Somalia, riktar Adventist Development and Relief Agency, ADRA, medvetet in sig på män och ungdomsgrupper i det civila samhället för att delta i styrning och beslutsfattande processer på nationell och lokal nivå, och aktivt påverka för ökad jämställdhet och att motverka SGBV. Genom dessa ansträngningar har lagar kring genderbaserat våld och lagförslag om kvinnlig könsstympning antagits av parlamentet i Puntland. Detta program har också utbildat ungdomar i skolor i strävan att minska våld mot flickor och kvinnor¹⁰². Även **regionalt** har stödet till *IGAD Promoting Peace and Stability in the Horn of Africa Region, IPPSHAR*, genomfört medlingsansträngningar på lokal nivå i **centrala Somalia** vilket inkluderade klanledare, kvinnor och unga kvinnor och män och resulterade i ett avtal om eldupphör, avtal om rörelsefrihet inom området och tillåtelse för människor som lämnat området att återvända hem.¹⁰³
- I **Mali** är en viktig aspekt av den Sida-finansierade jämställdhetskomponenten under *UNFPA:s* arbete att stärka religiösa ledares aktiva medverkan i informationstillfällen och samhällskommunikation till unga par och ungdomar på temat positiv maskulinitet och flickors och kvinnors rättigheter. Ett annat exempel är samverkan mellan en central moské i Bamako och *UNDP:s One Stop Center* för att integrera religiösa ledare i samråd och remissförfarande avseende GBV-fall i samhället.¹⁰⁴
- I **Liberia** har partnerskapet med *Zionist Organization of America, ZOA*, möjliggjort för *Young Men's Christian Association/YMCA* att implementera ett program där hela lokalsamhällen involverats i traumabearbetning, psykosocialt stöd och konflikthantering. Programmet är ett exempel på hur insatser för psykosocialt välmående för grupper och individer bidrar till social sammanhållning och hållbar fred.

¹⁰⁰ Dox dokument: 18/000930-209

¹⁰¹ Dox dokument: 18/000930-222

¹⁰² 18/000930-218

¹⁰³ Dox dokument: 009188/23

¹⁰⁴ Strategirapport Mali, mars 2023

Ett viktigt resultat från programmet är att deltagande män fått möjlighet att samtala om och utforska sina känslor. Utvärderingar av programmet har visat att deltagare har upplevt att de nu har mer respekt för sin partner och har mindre konfliktfyllda relationer. Och inom *Spotlight initiativet*, som får svensk finansiering, har *UN Women* tillsammans med den liberianska organisationen *HeForShe Crusader* etablerat fem manliga nätverk med 145 medlemmar, som agerar som förändringsagenter i sina lokala samhällen, bland annat genom att kampanja mot kvinnlig könsstympning och könsbaserat våld¹⁰⁵

- I **Palestina** har partnern *Alianza* bedrivit upplysningskampanjer och samhällsarbete för att stödja beteendeförändringar, positiva maskulina roller och hälsosammare modeller av maskulinitet. Deras partners bidrog till att förändra attityder hos män i samhället om kvinnors rättigheter. Teamet genomförde 27 informationssessioner om det goda föräldraskapet och nådde ut till 443 personer (298 män, 33 pojkar, 102 kvinnor, 3 flickor, vilket inkluderar 7 personer med funktionsnedsättning). Workshops på universitet för män om SRH-medvetenhet och maskulinitetsroller genomförs för närvarande.¹⁰⁶
- Inom ramen för det **regionala programmet MENA** har *UN Women* arbetat med att påverka institutioner och normativa ramverk i regionen genom att framgångsrikt reformera för att främja jämställdhet genom att använda positiva maskuliniteter som ingång. Resultat som rapporteras är förändrade attityder och beteenden hos män och kvinnor för jämställdhet, lika fördelning av barnomsorg och hemarbete och minskning av förekomsten av våld i nära relationer inom hushållen.¹⁰⁷
- För att överbrygga kunskaps- och forskningsklyftan för att motverka militariserad maskulinitet, producerade *WILPF* och dess sektioner runt om i världen nästan 20 rapporter – baserade på antingen globala eller landsammanhang – som analyserar orsakerna och manifestationerna av militariserade maskuliniteter och strategier för att mobilisera män och pojkar för feministisk fred. Arbetet genomfördes som en del av *WILPF:s Mobilizing Men for Feminist Peace-projekt*, och genom landstudierna försökte de få en bättre förståelse för hur "krigssystemet" och relaterade krigsekonomier är inblandade i praxis och framställningar av maskuliniteter i **Afghanistan, Kamerun, Colombia** och **DRK**. Rapporterna presenterade föreställningen att "krigssystemet" inte bara är könsbaserat, utan strukturerar könet självt, eftersom landrapporter visar hur maskuliniteter fördelades och utnyttjades av krigssystem och militaristiska ideologier.¹⁰⁸
- Genom **globalt stöd** via *Act Svenska kyrkan*, kunde det i **Honduras** genomföras en tecknings- och musiktävling för att genom konst ge unga kvinnor och män möjlighet att reflektera över våld mot kvinnor. Detta möjliggjorde nya perspektiv på våld mot kvinnor och var en del i ett arbete med att skapa processer för medvetandegörande.¹⁰⁹
- Den **globala** organisationen *Men Engage* har våldsprevention som ett viktigt arbetsområde och arbetar mot negativa maskulina normer som bidrar till våldskulturer både i krig, kriminalitet och nära relationer. I exempelvis **Liberia** ingår organisationen i den nationella så kallade GBV-plattformen vilken samordnas av Liberias jämställdhetsministerium¹¹⁰. Detta ger inflytande på den nationella opinionsbildningen på nationell nivå samt direkt tillträde till beslutsfattare.
- Genom globalt stöd arbetade Danish Refugee Council, DRC, i Libyen för att förstå länken mellan genus och handeldvapen och inkluderade forskningsfrågor som specifikt fokuserade på uppfattningar om maskulinitet kopplat till vapen och GBV.¹¹¹

Kvinnors ekonomiska egenmakt

Stöd till **kvinnors ekonomiska egenmakt** har varit ett prioriterat område i princip alla av handlingsplanens fokusländer och erfarenheterna visar både på goda resultat, men också på stora utmaningar. Framförallt bidrar kvinnors ekonomiska egenmakt till att stärka kvinnors deltagande och till att förändra normer om kvinnors ekonomiska och sociala roll i samhället. I bakvattnet av globala utmaningar för jämställdhet har kvinnor också påverkats negativt i termer av resurser då många arbeten i den informella sektorn försvunnit och kvinnors obetalda

¹⁰⁵ Dox dokument: 18/000930-208

¹⁰⁶ Dox dokument: 18/000930-221

¹⁰⁷ Dox dokument: 18/000930-197

¹⁰⁸ WILPS årsrapport 2022, Dox dokument: 011243/23

¹⁰⁹ Act Svenska Kyrkan resultat med 1325-relevans (Excel-fil), Dox dokumentnummer: 005273/22, insatsnummer: 54030551

¹¹⁰ Men Engage Alliance årsrapport, <https://menengage.org/wp-content/uploads/2022/02/MenEngage-Alliance-Annual-Report-2020.pdf>

¹¹¹ DRC MAG Global Humanitarian Mine Action and Small Arms Light Weapons Program 2018 – 2023, Dox dokument: 020693/22

arbete i hemmet har ökat¹¹². Men även i regioner som **MENA**, med en hög andel universitetsutbildade kvinnor, är kvinnors deltagande i arbetslivet och i politiskt beslutsfattande fortsatt mycket lågt – endast Marocko och Tunisien har ökat antalet kvinnor på arbetsmarknaden. Konservativa sociala värderingar och föreställningar håller kvinnor ifrån det offentliga rummet¹²⁰.

- I **Colombia** har Sida gett också stödet till projektet “VIVAS”, som genomförs av *IOM*, och har förebyggande av könsrelaterat våld som huvudsyfte, men även omfattar politisk, ekonomisk och social återintegrering av kvinnor som är ex-kombattanter från FARC-gerillan. Under 2022 genomfördes åtta planer för könsrelaterat våld kopplat till nio initiativ för att stärka den ekonomiska egenmakten.¹¹³
- I **DRK** ges stöd till ett antal organisationer som verkar för att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt, bland annat genom *CAFOD* som 2022 bidragit till att ungefär 440 kvinnor fick ledningskompetens för att driva mikroföretag, genom *UNDP/UNCDF:s ACTIF-program* som driver mikrofinansinstitut och samhällsbaserade spar- och kreditkooperativ där andelen kvinnor ökat stadigt sedan 2020 (till i genomsnitt 49,57 procent 2022), liksom genom spar- och interna utlåningsgrupper som initieras av *Catholic Relief Services* för att förbättra kvinnors förmåga att engagera sig i inkomstgenererande verksamhet. Därtill har *WFAD-programmet* genom återhämtningspaket gjort det möjligt att stärka kvinnors ekonomiska kapacitet, varav majoriteten är ogifta men har barn, genom inkomstgenererande verksamhet såsom sykurskaper, inrättande av skrädveri och konditori. För 2022 rapporteras att programmet bidragit till positiva förändringar för dessa unga kvinnors försörjning och många gånger återupprättat kvinnornas värdighet i omgivningens ögon.¹¹⁴
- I **Irak** har effekterna av IS tidigare maktövertagande, covid-19-pandemin och patriarkala normer och lagar lett till att kvinnors rättigheter inte förbättrats utan snarare gått bakåt. Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är endast 13 procent medan de har huvudsakligt ansvar för omsorg, barn och hem. Hälften av kvinnorna på landsbygden är analfabeter. Det förekommer även tvångsåtervändande av internflyktingar och bristande utredning och omfattande straffrihet för alla former av våld mot kvinnor.¹¹⁵ Sida stödjer *Oxfams* projekt “*Promoting Gender Equality, Resilience and Social Cohesion in Iraq*” som implementeras i den hårt krigs- och konfliktdrabbade Ninewa-regionen. Till följd av väpnade konflikter i landet har en stor del av befolkningen tvingats på flykt, och det finns ett stort behov av att skapa försörjningsmöjligheter för återvändande och för de som lever i fattigdom. *Oxfams* lyfter specifikt kvinnors ekonomiska situation samt motståndskraft i konfliktområden genom ökad tillgång till säker och hållbar försörjning inom jordbrukssektorn. Genom sitt fokus bidrar projektet till ökad social sammanhållning och till att minska spänningar i Ninewa, där befolkningen har olika etniska och religiösa bakgrunder samt olika erfarenheter av konflikter, av flykt och av återvändande.¹¹⁶
- I **Ukraina** lanserades “*Women for the Future*” plattform för att underlätta för krigsdrabbade kvinnor och flickor att skola om sig professionellt eller uppgradera sina kunskaper för att kunna försörja sig. Arbetet genom *UN Women* bidrog bland annat till att över 150 000 kvinnor nåddes med information om möjligheterna, att över 15 000 kvinnor kunde delta i någon form av träning, att över 5000 kvinnor deltog i mentorskap program, att ett 100-tal organisationer och företag deltog i jobbskapande. Och genom *UNFPA*, i samarbete med *Beetroot* och *Logos IT Academies*, kunde närmare 500 kvinnor som genomlevt könsbaserat våld eller svåra livsförhållanden få professionell utbildning i IT-specialiteter – förstärkts med psykologiskt och psykiatriskt stöd, mentorskap och karriärvägledning.¹¹⁷
- I **Palestina** arbetar partnern *Alianza por la solidaridad* med hela kedjan av effekterna av sexuellt och könsbaserat våld. Programmet *Cash Assistance* är utformat för att hjälpa till att täcka behoven hos kvinnliga överlevare, eller personer som riskerar att utsättas för SRSG, med särskilt fokus på familjer med störst utsatthet och skyddsbehov t.ex. hushåll som leds av kvinnor, familj med minderåriga, äldre och/eller funktionshindrade. Programmet riktar sig till Gaza City, Al Bureij och Beit Hanoun. Syftet är att stärka lokala partners kapacitet för att öka kvinnornas anställningsbarhet. Under detta projekt har exempelvis den lokala partnern *PICTI* implementerat flera ekonomiska program som resulterat i att 15 kvinnor från 185 sökande valdes ut och rekryterades som praktikanter i lokala icke-statliga organisationer inom projektet, stöd till två startups vardera för digitalisering och grön ekonomi för där de utvalda går

¹¹² Strategirapport Global Jämställdhet, mars 2023

¹¹³ Dox dokument: 18/000930-209

¹¹⁴ Dox dokument: 18/000930-211

¹¹⁵ Strategirapport Irak, mars 2023

¹¹⁶ Dox dokument: 18/000930-215

¹¹⁷ Dox dokument: 18/000930-216

med i ett inkubations- och coachingprogram.¹¹⁸

- I **Bosnien och Hercegovina** har stöd fortsatt utgått till *Världsbankens* projekt ”*Integrated Private Employment Services*”, vilket syftar till att skapa jobb och riktas till långtidsarbetslösa (bland annat kvinnor i olika kategorier). Stödet handlar bland annat om att stödja och coacha långtidsarbetslösa kvinnor. Hittills har 1281 kvinnor (80 procent av alla deltagare) fått del av coachingen, vilket var långt över målet på 750 stycken och 700 kvinnor har fått ett jobb, vilket motsvarar 76 procent av alla som fått ett jobb.¹¹⁹ Därtill finns ett nytt projekt med *UN Women* och *FAO* som fokuserar på att stödja kvinnor på landsbygden och deras ekonomiska egenmakt.¹²⁰
- I **Afghanistan** har ca 700 afghanska kvinnors ekonomiska egenmakt och matsäkerhet stärks genom etablerandet av köksträdgårdar, produktion och försäljning av biobriketter och hemmabaserade plantskolor inom ramen för stödet till *Afghanistan Resilience Consortium, ARC*.¹²¹
- I **Liberia** arbetar *UN Women* och *Kvinna till Kvinna* med program där kvinnor i marginaliserade positioner får stöd för att hitta försörjningsmöjligheter. Detta är t.ex. stöd till bönder, by-sparande (”village savings and loans”) och ”financial literacy”, samt tillgång till marknader. I *UN Women* stödet har 16 844 kvinnor och unga kvinnor i åtta län fått ökad kunskap om, och förmåga att agera på, deras rättigheter till markägarskap och deltagande i kommunalt ägarskap av mark och naturresurser. Mer än 26 bondekooperativ bestående av över 11 375 kvinnor har fått tillgång till råd och stöd om näringsrika och klimatsmarta jordbrukstekniker, ris och kassava ”value chain development” och odling.¹²²
- Genom **regionalt stöd** i Afrika genomför *UNDP African Borderlands Centre, UNDP ABC*, ett pilotprojekt som syftar till att stärka kvinnors deltagande samt öka motståndskraften i Liptako-Gourma och Karamojas gränssamhällen kopplat till klimatförändringar, försörjningsgenerering och social sammanhållning. Detta resulterade bland annat i att 900 kvinnor i gränsområdet Liptako-Gourma som arbetar med boskap, fjäderfä, jordbruk och tvåttillverkning stöd, vilket ökade gränsöverskridande handelsförfaranden. I **Mali** stöttades 60 kvinnor som är engagerade i mjölkbearbetning, lagring och marknadsföring genom småskaligt stöd till två mejerianläggningar. Det ökade produktionskapaciteten för 12 kvinnogrupper bestående av 360 kvinnor inom pastoralism, småskalig handel och hantverk. Genom *SNVs* program för fredlig gränsöverskridande pastoralism stärks kvinnor och unga från konflikttrubbade grupper i **Sahel** i sina professionella kunskaper för att öka möjlighet för anställning och försörjning enligt dessa gruppers egna behov och mål.¹²³
- Det **globala stödet** inom hållbar ekonomisk utveckling omfattar stärkandet av den ekonomiska egenmakten för kvinnor som lever i fattigdom på landsbygden genom *Rural Women’s Economic Empowerment, RWE*, vilket är ett partnerskap mellan fyra FN-organ (*UN Women, WFP, FAO* och *IFAD*) och som genomför verksamhet i **Nepal, Niger, Tanzania, Tunisien** och **Stilla-havsöarna**. Som en del av programmet stärker *RWE* kvinnors möjligheter att delta i samhället och stärka sin inkomst. I **Nepal** har *RWE* exempelvis stöttat kvinnliga jordbruksgrupper som verkar för att utmana traditionella könsroller vilket stärkt kvinnors röst i samhället. Genom att nå stora grupper av sårbara kvinnor har detta bidragit till att mobilisera kvinnor och minska stigman kring skadliga normer som underbyggt könsrelaterat våld.¹²⁴ I **Niger** har *RWE* bidragit till skapandet av 200 så kallade *Dimitra Clubs* vilket erbjudit ett diskussionsforum för kvinnor och män att mötas där kvinnors ledarskap stöttats och gemensamma lösningar på problem stått i fokus. Ett konkret exempel är hur *Dimitra Clubs* i flertalet byar har mobiliserat finansiering för att investera i automatiska vattenpumpar, vilket minskat konflikter kring dricksvattnet samt minskat tiden som flickor och kvinnor spenderar för att hämta vatten som i sin tur även ökat flickors skolnärvaro.¹²⁵ Därtill stödjer *Sida Oxfam Novib SeedsGROW* **globalt** som ökat sitt stöd till kvinnor som försvarar sina lokalsamhällens landtillgångar som en följd av ökande spänningar- och konflikter över markrättigheter.¹²⁶

¹¹⁸ Dox dokument: 18/000930-221

¹¹⁹ Dox dokument: 18/000930-200

¹²⁰ Dox document: 18/000930-199

¹²¹ Dox document: 18/000930-198

¹²² Dox dokument: 18/000930-208

¹²³ Dox dokument: 009188/23

¹²⁴ 18/000930-207

¹²⁵ Niger Work Plan, dox nr 020749/22

¹²⁶ 18/000930-207

- Det **globala** stödet inom ramen för strategi Global Jämställdhet lyfter bland annat reformering av diskriminerande familjelagstiftning som en förutsättning för kvinnors ekonomiska egenmakt, men något som ofta hindras av religiöst organiserat motstånd. Genom Sidas stöd till organisationen *Musawah* kartläggs årligen rådande familjelagstiftning i muslimska kontexter för att påvisa att lagarna är baserade på tolkningar av Koranen och därmed inte oföränderliga. Genom stöd till civilsamhällesorganisationer och människorättsförfvarare som verkar i muslimska kontexter, bidrar Musawah också till effektivare påverksansarbete för reformering av diskriminerande lagstiftning. Sidas partner *Equality for Peace & Development* (tidigare Equality for Peace & Democracy) i **Afghanistan** har exempelvis erhållit kapacitetsstöd från Musawah under 2021 för att med stöd av Koranen kunna argumentera för kvinnors och flickors rättigheter mot talibanstyret.¹²⁷

Analys av utmaningar och lärdomar

Många konfliktkontexter har fortsatt präglats av repressiva styren och ett krympande utrymme för civilsamhället att verka. I samband med pandemin vidtog flera länder långtgående åtgärder som ytterligare medförde inskränkningar av människors mänskliga rättigheter framförallt mötes-, yttrande- och rörelsefrihet. Sidas samarbetspartner i konfliktkontexter är vana vid att de yttre omständigheterna förändras och att anpassa verksamheten utifrån rådande situation. Det direkta stödet fokuserar på att stärka organisationernas kapacitet att arbeta långsiktigt och strategiskt, därför är resultaten ofta kopplade till långsiktiga åtagande för att förebygga konflikt.

Behovet av att arbeta mer med grundorsakerna till konflikt och de strukturella hindren för kvinnors likadeltagande i det konfliktförebyggande arbetet blir tydlig i strategirapporteringen från flera kontexter. De strukturella hindren och marginalisering skapar dessutom svårigheter för kvinnor och utsatta grupper att kunna engagera sig. På samma vis är det en fortsatt utmaning inom kvinnors ekonomiska egenmakt i konflikttrabbade kontexter. Konservativa värderingar, normer och lagstiftning, liksom brist på tillgång till ekonomiska resurser, samt könsrelaterat våld och det obetalda arbetet i hemmet begränsar kvinnors ekonomiska egenmakt. Negativa könsnormer är ofta orsaker till ojämlikhet och konflikt, och dessa förstärks också under och efter konflikt. I majoriteten av dessa länder har den socioekonomiska utvecklingen stagnerats eller avsevärt försämrats under de senaste åren. Detta då normen i många av dessa länder är att mannen ska försörja sin familj och arbetslösheten bland män tenderar att bli en bidragande faktor till att främst unga män omfamnar en traditionell syn på mäns och kvinnors roller och motarbetar jämställdhetsagendan. Det finns därav ett fortsatt behov att mobilisera män och pojkar i arbetet för jämställdhet, utmana traditionella maskulinitetsnormer och skapa förutsättningar för att minska våldet både i hemmet och samhället. Därför har Sida ökat sitt engagemang bilateralt i att förstå och arbeta mer med detta område. Arbetet med att motverka radikalisering och rekrytering till grupper för våldsam extremism är snarare en andrahandseffekt av insatser för sysselsättning eller ökad säkerhet, än en effekt av direkt programmering då detta mål bara finns i ett fåtal strategier.

För att nå resultat krävs konsekvent jämställdhetsintegrering i samtliga insatser i kombination med stöd riktat till organisationer och nätverk som har kvinnors rättigheter, ekonomisk utveckling och jämställdhet som huvudmål.

Trots att Sida ökar det långsiktiga kärnstödet under resultatperioden så minskar de generella möjligheterna att erhålla denna finansieringsform för många av civilsamhälle- och kvinnorrättsorganisationer, men även multilateralerna. Denna trend innebär både en generell minskning och en förskjutning till mer kortsiktiga och projektinriktade stöd från det internationella samfundet och från många biståndsgivare. Sammantaget med det faktum att utrymmet för civila samhället krymper och är omgärdad av utökade restriktioner, så ger det även begränsningar i förtroendet för dessa aktörer och vad de kan åstadkomma.

Tematisk prioritering 4.3: Stärkt skydd av kvinnor och flickor

FBA (4.3)

Analys av positiva resultat med exempel från FBA:s stöd för etablerandet av en 'Women's Situation Desk' inför lokalval i Puntland 2022/2023

FBA har sedan 2019 gett stöd till planeringen av säkerheten kring det nationella valet i Somalia med fokus på att säkerställa att såväl kvinnors som mäns säkerhetsbehov möts. FBA tog under förra året fram ett koncept i samarbete med FN till stöd för etablerandet av sk. "Women's Situation Desks" (WSD). Efter en genomförd

¹²⁷ Musawah 2021 Annual Progress and Impact Report, Ärendenummer 19/001426 Dokumentnummer I Dox 007720/22

utbildning på nationell nivå i oktober 2021, fortsatte arbetet med WSD framför allt på medlemsstatsnivå i Puntland, där allmänna val planeras. Under 2022 har därför en rad möten, workshops och utbildningar hållits med polis i Puntland för att upprätta WSD i medlemsstatens alla 9 regioner inför lokalvalet som äger rum 2023. WSD ses som en långsiktig satsning på att arbeta med sexuellt- och könsrelaterat våld och jämställdhetsintegrering av polisen i allmänhet. Till exempel stöttar FBA även framtagandet av en jämställdhetsstrategi för polisen där arbetet med WSD ingår. Som en del av detta arbete bjöd även FBA, i samarbete med svenska polisen, hit en delegation från polisen i Puntland. Syftet med besöket var att göra en gemensam jämställdhetsanalys som ligger till grund för strategin, samt lära av svenska polisen hur man jobbat med jämställdhetsintegrering och våld mot kvinnor/brott i nära relation.

Förändringsteori med exempel från FBA:s program för inkluderande fredsbyggande i DRK som riktar sig till deltagare inom statliga institutioner och civilsamhället

I DRK avser FBA att bidra till målet om förbättrade förutsättningar för ett inkluderande och jämställt arbete med konfliktförebyggande, konfliktlösning och fredsbyggande genom att arbeta med såväl rättighetsbärare som ansvarsbärare deras nätverk för inkluderande fredsbyggare, att stötta deras kapacitet/kompetenser att delta i politiska processer som kan bidra till ökade förutsättningar för fred i östra DRK. FBA ser lokalt ägarskap, lokala experter och kongolesiska lösningar till landets problem som avgörande för verklig och hållbar ändring. RCPI nätverket består av 70+ aktörer från olika strategiska utvalda statliga (bl.a. polis, dömande, DDR experter, jämställdhetsministeriet, planeringsministeriet) och icke-statliga (civilsamhället, kyrka, journalister bl.a.) institutioner, som jämställdhetsintegreringsutbildades av antingen FBA och Sida. Nätverket representerar en kraftfull källa av erfarenhet, expertis och samarbete som kan används att främja jämställdhetsintegrering i politiska processer på provinsial, nationell och regional nivåerna. FBA kommer att stötta formaliseringen av nätverket, samt ytterligare utvecklandet av sin kapacitet och synlighet, att öka möjligheterna för nätverksmedlemmar båda kollektivt och individuellt att bidra direkt till jämställdhetsintegrering inom fredsfrämjande processer, samt i deras hemorganisationer.

Analys av utmaningar och lärdomar

FBA väljer att inte redovisa exempel för 2022 eftersom det inte finns något nytt att lyfta fram i förhållande till vad som rapporterats tidigare år.

Försvarsmakten (4.3)

Förändringsteori

Försvarsmakten kan bidra direkt till kompetens om konflikt- relaterat sexuellt våld genom utbildning om internationell humanitär rätt (IHR), konfliktrelaterat sexuellt våld och straffrihetsproblematik. Försvarsmakten kan indirekt (inom ramen för tilldelat mandat och i samverkan med organisationer/ civila aktörer) verka för att det finns en rapporteringskedja/inhämtningsplan avseende informationsbehovet.

Analys av positiva resultat med exempel

Styrning förbättras avseende att information om civilbefolkningen synliggörs. En grund är lagd i Svensk Planerings- och ledningsmetod och sedan 2022 är rapporteringsansvaret avseende överträdelser av IHR (t ex konfliktrelaterat sexuellt våld) förtydligt i försvarsplanering.

Analys av utmaningar och lärdomar

Internationella insatser kan ha en befolkningscentrerad ansats via de FN-mandat som ligger till grund för respektive insats. Hänsyn måste samtidigt tas till en insats samlade förmåga och begränsningar. Möjlighet att implementera Res 1325 måste tas i beaktande i förhållande till syftet med insatsbidraget och vilket områdesansvar som förbanden får sig tilldelade. Nationell försvarsplanering förhåller sig till den civila delen av samhället. Rapportering om civilläget och civil-militär samverkan ingår som del i uppbyggnaden av totalförsvaret och övas ibland i krigsspel/övning. Jämställdhet-/befolkningsaspekter utgör ibland delmängd i civilläget. Försvarsmaktens förmåga att träna sin personal i folkrätt behöver utvecklas. Det finns idag utmaningar och brister som behöver omhändertas. Förmåga att följa IHR är en grundförutsättning för att också följa Res 1325.

MSB (4.3)

Förändringsteori

MSB:s humanitära insatser inom jämställdhet och könsbaserat våld bidrar övergripande till att möjliggöra att den humanitära responsen inkluderar dessa aspekter för att den ska bli så effektiv och ändamålsenlig som möjligt. Insatserna förväntas specifikt bidra till att FN-organisationernas olika verksamheter och responsåtgärder inkluderar ett jämställdhets- och skyddsperspektiv. Experterna uppnår detta genom framtagande av jämställdhetsanalyser, utformning av strategier och planer, utbildning av personal inom jämställdhet, SGBV och PSEA. Vidare är det viktigt att bidra till att stärka prioriteringar och beslutsfattande, genomföra behovsbedömningar, bidra med kunskap för att utforma sektorsverksamhet med ett jämställdhetsperspektiv med mera.

Analys av positiva resultat med exempel

MSB följer upp myndighetens humanitära insatser genom ett antal resultatindikatorer för att kunna följa måluppfyllelsens utveckling över tid. Av de 15 insatser som pågått under någon del av 2022 har sju insatser slutrapporterats. Av dessa har fyra insatser fullt ut nått förväntade resultat, två insatser har i huvudsak nått förväntade resultat och en insats har delvis nått förväntade resultat. Ingen insats har kategoriserats på det fjärde och svagaste skalsteget i indikatormodellen, dvs att resultat inte alls har uppnåtts. Resultaten för slutrapporterade insatser 2022 är starkare jämfört med 2021.

Övergripande har MSB:s experter bidragit till att stärka FN-organisationernas tekniska kapacitet att utveckla och implementera arbetet med jämställdhets- och mångfaldsaktiviteter liksom verksamheten kopplad till könsbaserat våld och PSEA.

Ett konkret exempel på positiva resultat är MSB:s stöd till UNFPA med en expert inom området könsbaserat våld relaterat till Tigray-konflikten i Etiopien. De program som personalen arbetat med omfattar Women and Girl Friendly Spaces, One Stop Centers och ett Safe House. Projekten erbjuder en fristad där kvinnor och flickor är fysiskt och emotionellt skyddade, som en motvikt till den ojämställdhet som präglar samhället i övrigt. Service erbjuds konfidentiellt och innefattar bland annat psykosocialt stöd och klinisk behandling efter våldtäkt.

Prioriterade aktiviteter var att upprätta och stödja drift av Women and Girl Friendly Spaces samt att renovera och utrusta One Stop Centers och förlossningsmottagningar. All verksamhet implementeras av partners, och MSB:s personal har identifierat och knutit dessa till programmen och givit dem stöd, bland annat genom kapacitetsutvecklingsinsatser, framtagande av uppdragsbeskrivningar för personal på One Stop Centers och design för konstruktion av Women and Girl Friendly Spaces.

Programmets målsättningar omfattade 22 Women and Girl Friendly Spaces och av dessa är totalt elva fullt fungerande varav åtta i Tigray, två i Amhara och en i Afar, medan samtliga sex planerade One Stop Centers och ett Safe House är operationella. Trots svåra förutsättningar har insatspersonalen medverkat till att GBV-insatserna kunnat utökas.

Experten har vidare skräddarsytt och genomfört utbildningar för partners för att stärka deras kapacitet att genomföra GBV-respons i linje med UNFPA:s minimistandarder och vägledande principer. Detta har bidragit till att stärka skyddsfrågornas inom den humanitära responsen.

Analys av utmaningar och lärdomar

Även här används insatsen i Etiopien som exempel, men utmaningarna som nämns gäller från tid till annan också i andra humanitära kriser.

Stigma och skam i relation till sexuellt våld bidrar sannolikt till underrapportering av händelser. I samband med Tigraykonflikten plundrades också många hälsocentraler som därmed sedan också kom att stå utan personal, vilket försvårat situationen för personer som drabbats av övergrepp.

I Etiopien liksom på andra platser har MSB:s insatspersonal bidragit i den utmanande omställningen som sker då situationen drastiskt förändras. Såväl i det här fallet som exempelvis i samband med pandemin blir det tydligt att många organisationer ställs inför stora utmaningar när det löpande arbetet måste prioriteras om för att hantera en akut uppkommande kris. Här kan sekondering av expertis från en utomstående partner bidra positivt.

En avslutande problematik att nämna rörande Etiopien är att insatsen påverkades av den väpnade konflikten och genom att humanitärt tillträde och transporter av humanitär materiel blockerades vid flera tillfällen. Även om detta innebär att betydande delar av planerad verksamhet omöjliggörs är en lärdom att väsentliga resultat ändå kan uppnås också under så pass störda förhållanden.

Polismyndigheten (4.3)

Förändringsteori

Polismyndigheten har lång erfarenhet av arbete mot sexuellt och könsrelaterat och våld i den nationella kontexten och besitter därmed erfarenheter och kunskaper som kan överföras till myndighetens internationella engagemang för stärkt skydd av kvinnor och flickor. Polisiärt arbete utgör en del av de intersektoriella insatser som krävs i arbetet för att förebygga och motverka sexuellt och könsrelaterat våld. Polismyndigheten försöker således utforma sitt internationella arbete på detta område utifrån sitt mandat och den expertis myndigheten kan bidra med inom ramen för detta. I detta arbete är det också avgörande att samverka med andra aktörer på området och Polismyndigheten försöker i möjligaste mån involvera hela rättskedjan, samt andra sektorer och civilsamhällesorganisationer. Måluppfyllnad på området kräver att involverade aktörer har förståelse för varandras roller och skapar synergier där så är möjligt.

Analys av positiva resultat med exempel

Polismyndigheten har under 2022 bidragit till ett flertal insatser för stärkt skydd av kvinnor och flickor i konflikt- och postkonfliktkontexter, både inom ramen för Polisens utlandsstyrka och inom det internationella utvecklingssamarbetet. Dessa insatser har inkluderat allt från kartläggning och uppföljning till stärkande av lokala aktörers förmåga att arbeta förebyggande, samt direkta insatser mot straffrihet genom utredningsarbete för lagföring av brott. FN-missionen i Irak är ett särskilt tydligt exempel på detta, där svenska utredare utreder brott mot kvinnor, barn och sexuella minoriteter, varav flera utredningar lett till åtal och lagföring i länder utanför Irak.

Inom EU:s insatser i Kosovo och Ukraina skulle arbetet med att följa upp hanteringen av utredningar inom brott i nära relation, genom hela rättskedjan, fortsätta under 2022. I Kosovo har ytterligare steg tagits under året för att stärka de rättsvärdande institutionerna i detta avseende. Arbetet har under året även inkluderat en genomlysning av hur man i Kosovo arbetar med kontaktförbud och stöd till brottsoffer. I Ukraina har krigsutbrottet omkullkastat de tidigare planerna som fokuserade särskilt på arbete i Kharkiv och Mariupol, och därmed lett till att EU-missionen i stället satsat på att stärka kompetensen i den egna organisationen och bland tillgängliga partnerorganisationer. Inom ramen för det internationella träningsprogrammet (ITP) för att förebygga och motverka könsrelaterat våld arbetar Polismyndigheten och Kvinna till Kvinna bland annat med attityd- och normförändring, samt stärkt samverkan mellan programdeltagare som utgör nyckelaktörer när det kommer till att motverka och förebygga dessa former av våld. Programmet har under året kunnat återgå till utbildningar och möten på plats, vilket utan tvekan är viktigt för att skapa förtroliga relationer och engagemang bland deltagarna.

Analys av utmaningar och lärdomar

Polismyndighetens utsända befinner sig i kontexter som i olika omfattning präglas av krig och konflikt. Krigsutbrottet i Ukraina har självfallet resulterat i omfall och till och med avslut av insatser, såsom blev fallet med OSSE:s mission i Ukraina. Utsändas roller i insatser varierar stort, från att ha en direkt utredande roll som i Irak, eller en granskande/uppföljande respektive coachande roll i Kosovo och Kongo, till en informerande och stöttande roll i förhållande till brottsoffer i Sydsudan. Straffriheten varierar stort och möjligheterna för svenska utsända att bidra till faktisk rättsskipning är betydligt större i de länder där de är direkt verksamma inom eller i förhållande till en rättsvärdande institution. Det arbete som utförs i länder med svaga institutioner är dock minst lika viktigt, även om utmaningarna kan tyckas oöverstigliga. I dessa länder är det svårare för utsända att utöver kunskapsöverföring påverka det institutionella ramverket och bidra till mer genomgripande förändring.

Sida (4.3)

Förändringsteori

Att säkerställa skydd och motverka straffrihet för alla typer av våld och övergrepp mot kvinnor i fragila och konflikttrabbade kontexter är en förutsättning för kvinnors överlevnad och integritet, kvinnors möjligheter till att delta politiskt, ekonomiskt och socialt, samt uppnå fredliga samhällen med respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet.

- *Om kvinnor får delta i utformandet av mekanismer för övergångsrättvisa och tillgång till rättvisa för konfliktrelaterat våld och kränkningar samt erbjuds adekvat service ges förutsättningar för jämställdhet, fredliga och demokratiska samhällen där grundläggande mänskliga rättigheter tillgodoses.*
- *Om grundorsaker till konflikt och ojämställdhet synliggörs och hanteras bidrar det till att motverka våld och hot mot kvinnors kroppar och integritet och skapa förutsättningar för mer jämställda och fredliga samhällen. Könsrelaterat våld i konfliktsituationer måste ses i relation till ekonomiska och politiska*

maktstrukturer i samhället.

- *Om skydd ges till kvinnliga människorättsförkämpar skapas förutsättningar för kvinnors breda politiska deltagande och arbete för rättvisa, jämställdhet, fred och säkerhet samt värnandet av det demokratiska utrymmet.*

Analys av positiva resultat med exempel

Kontextuell inramning

Våld mot kvinnor och flickor är ett utbrett problem och i kriskontexter utsätts så många som 70 procent av alla kvinnor och flickor för könsrelaterat våld. Redan före pandemins utbrott hade så mycket som 35 procent av världens kvinnor upplevt fysiskt och eller sexuellt våld. Särskilt utsatta är kvinnor och flickor med funktionsvariationer. Det finns tydliga indikationer på att pandemin förstärkt problemet genom att våldet ökar samtidigt som de skyddsmekanismer som finns för utsatta personer försvagats. Skadliga sedvänjor så som barnäktenskap och kvinnlig könsstympning har också ökat dramatiskt som en konsekvens av skolnedstängningar och isolering i hemmet. Det är idag ytterligare ca 10 miljoner barn som riskerar för tidiga giftermål fram till 2030 i tillägg till de projektioner på 100 miljoner flickor som UNICEF innan pandemin bedömde skulle giftas bort fram till 2030. Minst 200 miljoner flickor och kvinnor som lever i dag har genomgått någon form av kvinnlig könsstympning, oftast före fem års ålder.¹²⁸

På landnivå har Rysslands aggressionskrig mot **Ukraina**, tidigare militärkupper i **Mali** och **Myanmar** och talibanernas maktövertag i **Afghanistan**, förvärrade säkerhetssituationerna ytterligare samt ökade antal internflyktingar, kränkningar, övergrepp och skyddsbehov – särskilt för kvinnor och barn. I talibanstyrda **Afghanistan** har det skett en ökning av könsrelaterade våld, alltmedan den generella tillgången till tjänster för överlevande försämrats eller helt tagits bort. Detta beror dels på kvinnors och flickors begränsade rörelsefrihet, dels de höga säkerhetsriskerna som kvinnor inom GBV-skyddsarbetet ställs inför¹²⁹. I **Ukraina** har arbetet med att mobilisera och adressera de höga nivåerna av konfliktrelaterat sexuellt våld ökat markant och detta sker genom ett brett arbete med bättre lagstiftning, utbildning av relevanta tjänstepersoner såväl som effektivare samordning och direkta insatser (exempel nedan).

Stärka förebyggande mot könsrelaterat våld

Arbetet för att förebygga könsrelaterat våld inkluderar även **påverkansarbete samt expert- och kapacitetsstöd i framtagandet av nya lagstiftningar** för att uppnå ett mer omfattande **institutionellt skydds nät**, vilket under 2022 bland annat har bedrivits i **Bosnien och Hercegovina, Colombia, Palestina, Somalia, Ukraina, DRK, Liberia** och **Irak**. I **Somalia** har valprocessen, med efterföljande fokus på kampen mot Al-Shabab (AS) och en allt sämre humanitär situation samt efterdyningar av Covid-19, inverkad negativt, till exempel har de lagförslag (i relation till kvinnlig könsstympning och sexuellt och könsrelaterat våld) som diskuterades under 2021 helt avstannat under 2022. Både offensiven mot AS och den humanitära krisen har också inverkat negativt på både GBV och FGM som bedöms ha ökat under 2022¹³⁰. Medan det i **Colombia** har varit fokus på att genusperspektiv och LGBTI personer i processer kring övergångsrättvisa och sanningskommissionen och att få fall prövade¹³¹. Med stöd från Sida genomförde *International Development Law Organization, IDLO*, i **Liberia** under 2022 en omfattande kartläggning rättssektorn, där ett av fyra fokusområden var vägar till rättvisa för överlevare av GBV. Detta innebar ett omfattande antal intervjuer med överlevare och individer i rättskedjan och resulterade i analys och rekommendationer från IDLO¹³². Våld mot kvinnor i hemmet och sexuellt våld inom ramen för de pågående konflikterna i **DRK** är fortsatt mycket omfattande. Vad gäller sexuellt våld i konflikter så har FN kunnat konstatera en liten minskning under 2022 trots ökad aktivitet bland väpnade grupper¹³³.

- I **Ukraina** antogs i juni 2022 och en lag om ratificering av Europarådets konvention om att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen). *UN Women* har bidragit till detta viktiga resultat genom starkt påverkansarbete och strategiska partnerskap med parlamentet, regeringen, kvinnorättsorganisationer, andra FN-organ, medier och utvecklingspartner. Direkt teknisk rådgivning har bland annat getts till regeringens jämställdhetskommisionär. Sedan ratificeringen har UN Women fortsatt att ge expert- och samordningsstöd till regeringen för att anpassa Ukrainas lagstiftning till Istanbulkonventionen och de har tagit fram 38 rekommendationer för lagändringar som krävs för att på ett adekvat sätt kunna genomföra de åtaganden som gjorts för att effektivt adressera våld mot kvinnor och

¹²⁸ Strategirapport Global Jämställdhet, mars 2023

¹²⁹ Strategirapport Afghanistan, mars 2022

¹³⁰ Strategirapport, Somalia, mars 2023

¹³¹ Dox dokument: 18/000930-209

¹³² Dox dokument: 18/000930-208

¹³³ Strategirapport DRK, mars 2023

flickor.¹³⁴

- Genom ett **globalt stöd** till *UN Women* har, över en tioårsperiod, mer än 150 experter placerats ut för att dokumentera sexuellt och könsbaserat våld i konflikt- och krismiljöer, inklusive till alla FN:s undersökningskommissioner. Att utreda och dokumentera grymheter mot kvinnor och flickor är numera obligatoriskt i alla utredningsuppdrag, och i dag ingår en genusexpert i alla uppdragen. Sidas långsiktiga stöd har spelat en viktig roll i denna utveckling, från att konfliktrelaterat sexuellt våld var det mest dolda och tystade brotten inom krigsföring till att systematiskt och grundligt dokumenteras. Sida har inte finansierat majoriteten av experterna men långsiktigt programstöd har möjliggjort för UN Women att över tid kunnat starta, utveckla den operativa kapaciteten, partnerskapen och bygga upp den nödvändiga expertgruppen. På tio år har UN Women gått från att finansiera 2–3 experter till 20–30 per år.¹³⁵
- *Team of Experts, ToE*, utvecklade och levererade skräddarsydda utbildningssessioner om ansvarsskyldighet för konfliktrelaterat sexuellt våld för att stärka expertisen hos Serious Crimes Response Team om utredning och lagföring av påstådda krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten i **Nigeria**, vilket resulterade i att ett första fall av sexuellt våld lämnats in om anklagelser om kroppsskada enligt lagen om förebyggande av terrorism i de nigerianska nationella domstolarna. ToE deltog också i att ge en specialiserad utbildning för 14 journalister som rapporterade om allvarliga internationella brott som begåtts i Nigeria.¹³⁶
- Genom **globalt stöd** fortsatte *International Center for Transitional Justice, ICTJ*, att bedriva påverkansarbete för SGBV överlevares rättigheter, särskilt deras rättigheter till erkännande och ersättning. I partnerskap med Global Survivors Fund gjordes och publicerades forskning om “reparative justice” behov av SGBV överlevare i **Nepal, Gambia** och **Uganda** om de möjligheter och hinder som finns för att kunna möta dessa behov.¹³⁷
- **Regionalt Afrika** så utförde *Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre, KAIPTC*, en studie om förekomsten av könsbaserat våld samt existerande mekanismer och strategier för att utreda fall av könsbaserat våld i **Nigeria, Kamerun, Niger, Centralafrikanska republiken** och **Sydsudan**. Studien användes för att ta fram informationsmaterial kring hur nyckelaktörer kan förebygga och agera på fall av könsbaserat våld i Afrika. Två kurser på temat hölls under året i Sydsudan samt Centralafrikanska republiken.¹³⁸
- I **Syrien** har stöd till *Norwegian People’s Aid* lett till samarbetar med 9 organisationer i landet. För sex lokala partner har arbetet gått till kapacitetsuppbyggnad om jämställdhet och integrering, vilket försåg dem med verktyg för att diskutera jämställdhet med lokala myndigheter. Tre av partner utvecklade handlingsplaner för jämställdhet som ett resultat av detta. Olika lokala projekt utvecklades, med GBV som ett centralt ämne. En av de syriska partnerna tillhandahöll utbildning i kvinnors rättigheter samt utbildning i politisk utveckling för kvinnor. *UNFPA* har i samarbete med lokala organisationer (*SCAPF, Syrian Commission for Family Affairs and Population*), myndigheter och universitet lanserat en studie på vilka lagar som finns om könsdiskriminering i landet och vidare utarbetat en handlingsplan där bland annat Syriska ministerier kommer att ansvara för att övervaka planen. En ytterligare studie har genomförts i syfte att kartlägga kostnader och konsekvenser av tidiga äktenskap, och denna kommer att användas i påverkansarbete för att förhindra att unga flickor gifts bort.¹³⁹
- *Geneva Call* har i en uppföljning av utbildningar i Internationell humanitär rätt (IHL) för aktörer från det civila samhället i Yambio, **östra Ekuatoria**, genomfört en serie fallstudieintervjuer med deltagare, med fokus på användningen av sexuellt och könsbaserat våld och relevanta IHR-bestämmelser. Feedbacken från kvinnliga deltagare hävdade att det hade skett en märkbar minskning av sexuellt våld efter Geneva Calls programaktiviteter. En deltagare sa att "Under den väpnade konflikten hände många, sjukhus ockuperades av väpnade styrkor, män slog sina fruar, men nu ser jag en minskning av våld. Jag tillskriver detta till Geneva Call, eftersom de lanserade aktiviteter för att öka medvetenheten om SGBV i området".¹⁴⁰

¹³⁴ Dox dokument: 18/000930-216

¹³⁵ Dox dokument: 011204/23

¹³⁶ Dox dokument: 039582/22

¹³⁷ Dox dokument: 22/000208-5

¹³⁸ UM2019/01618/ADDI-45

¹³⁹ Dox dokument: 18/000930-217

¹⁴⁰ Geneva Call Årsrapport 2021, Dox dokument: 020488/22

Sida bidrar till specifika insatser som syftar till att förebygga konfliktrelaterat sexuellt våld, öka ansvarsutkrävandet och påverka de juridiska systemen. Arbetet omfattar ofta även direkt stöd och skydd till överlevare av olika former av våld.

- Bland annat är det globala stödet till "UN Team of Experts on Sexual Violence" centralt för att ge direkt stöd till nationella policyramverk för att respondera och förhindra konfliktrelaterad sexuellt våld samt öka kapaciteten hos nationella myndigheter för att utreda brotten. Denna funktion fungerar nära FN:s särskilda sändebud för sexuellt våld i konflikt (SRSG-SVC) och de kommunikéer som sluts mellan FN och konfliktländer som har utbredda problem med denna typ av brottslighet och arbetar i flera av fokusländerna: DRK, Somalia, Irak, Mali och Myanmar. Denna ansats får synergier med direkta nationella insatser som stödjer arbetet mot konfliktrelaterat sexuellt våld. Som exempelvis i Ukraina där SRSG-SVC i maj 2022 undertecknade en kommuniké för samarbete om förebyggande arbete och respons på konfliktrelaterat sexuellt våld med landets regering.
- I **Ukraina** har stödet till *UN Women* varit instrumentellt och bidragit avsevärt med teknisk input till genomförandet av den regeringsledda processen genom *Inter-Agency Working Group* och ge expertråd om internationella rättsliga ramar och bästa praxis gällande CRSV-förebyggande och respons. Dessutom utvecklade FN organen och andra aktörer ett gemensamt initiativ för att förbättra och snabba upp den omedelbara responsen för denna form av sexuellt våld¹⁴¹.
- Sida ger **globalt stöd** via strategi Global jämställdhet till *UN Trust Fund to Eliminate Violence against Women and Girls*, vilket under det senaste året gett 260 587 kvinnor och flickor tillgång till juridiskt stöd och livsnödvändig service. Antalet direkt våldsutsatta som nåtts beräknas till 54 822 kvinnor och flickor varav en stor andel är kvinnor och flickor som lever med funktionsvariationer eller HIV/AIDS, är internflyktingar eller kommer från urfolk. Fonden bidrog även till att förbättra lagstiftning och nationella handlingsplaner mot könsrelaterat våld. Konkreta resultat som uppnåddes genom de nationella handlingsplanerna är att 1 423 institutioner förbättrade sin verksamhet för våldsutsatta kvinnor och flickor och 1 049 lokala eller nationella myndigheter stärkte sin kapacitet att utveckla och genomföra institutionella reformer, strategier eller policier för att förebygga eller hantera våld mot kvinnor och flickor.¹⁴² Därtill ges stöd till *Sexual Violence Research Institute (SVRI)* som är ett globalt nätverk för forskare och praktiker som arbetar med forskning om könsrelaterat våld i låg- och medelinkomstländer och har närmare 8000 medlemmar. Nätverket har med finansiering från Sida sedan 2020 byggt upp en hållbar organisation för verksamheten och etablerat sig som en ledande aktör för forskning om hur sexuellt våld kan förebyggas och stoppas. SVRI finansierar forskningsprojekt som till exempel hur ett mer jämlikt föräldraskap kan minska våld mot kvinnor och flickor i **Zimbabwe** och forskning om sexuellt utnyttjande av barn på nätet i **Filippinerna**. En extern utvärdering från 2022 pekar på mycket goda resultat. Under 2022 hölls ett globalt symposium i México. Över 1100 personer deltog, varav merparten kom från låg- och medelinkomstländer.¹⁴³
- I **Ukraina** har *UN Womens* arbete haft fokus på att stärka offentliga tjänstepersoners kunskaper och färdigheter om förebyggande och bemötande av konfliktrelaterat sexuellt våld, och stöd har getts till att ta fram en omfattande utbildningsplan "*Identification, prevention and response to CRSV, and providing assistance to survivors*". Denna har utvecklats av en arbetsgrupp med experter under ledning av Civilförvaltningsverket (NACS), som en del av yrkesutbildning för tjänstepersoner och lokala självstyren. I december utbildades 145 offentliga tjänstepersoner från centrala ministeriet, förvaltningar och institutioner, inklusive polisen, för att ha en bättre förståelse för internationella ramverk, nationella regelverk, remissvägar och tillgängliga tjänster för överlevare. Sex offentliga dialoger har ordnats med nationella ansvarsbärare, inklusive Inrikesministeriet, Riksåklagarens kansli, Rikspolisen, Ombudsmannens kansli, samordningscentrum för fri rättshjälp, territoriella avdelningar på National Agency for Social Service för att lyfta fram överlevares rättigheter, dela erfarenheter från internationella experter och diskutera CRSV-relaterade beslut från Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Baserat på det analytiska material "Collection of Reviews of the ICC Decisions on CRSV" som låg till grund för dialogerna så publicerades underlaget som ett stöd för regeringstjänstepersoner och juridiska experter i deras arbete med ärenden av konfliktrelaterat sexuellt våld.¹⁴⁴
- I **Ukraina** har *UNFPA*, på regeringens begäran, arbetat med lokala myndigheter för att ta itu med

¹⁴¹ Dox dokument: 18/000930-216

¹⁴² UN Trust Fund to Eliminate Violence, Insatsnummer 13610, Annual Report 2021, sid 13, dox dokument: 024073/22

¹⁴³ SVRI Strategic Plan Mid Term Evaluation, Insatsnummer 13489, dox dokument: 023021/22

¹⁴⁴ Dox dokument: 18/000930-216

genusbaserat våld genom att öppna tre nya krismottningar i kommunerna Khmelnytskyi, Zhytomyr och Khotyn, förutom de i Ternopil, Lutsk, Chernivtsi, Uzhhorod. Krismottningarna fungerar som ett livräddande alternativ för kvinnor och flickor som söker skydd från våldsutövare och är en del av de lokala myndigheternas socialtjänster. När Rysslands invasion blev fullskalig i februari 2022 så utökade mottagningarnas funktioner att även inbegripa tillfälligt skydd för kvinnor med barn som flyr kriget. Som ett resultat opererade de sju krismottningar under 2022 och genom detta stöd och har myndigheterna kunnat ge hjälp till 112 överlevare av genderbaserat våld (97) och internflyktingar.¹⁴⁵

- Givet det utbredda problemet i **DRK** så arbetar flertalet av Sidas partner inom rättssektorn även med överlevande för konfliktbaserat sexuellt våld. Fokus är både på stöd till brottsoffer och till att höja kvaliteten i brottsutredningar och rättegångar av sexuellt våld¹⁴⁶. Sida stödjer fortsatt ett projekt med *United Nations Joint Human Rights Office (UNJHRO)* som syftar till att vidga det civila utrymmet i landet för att kunna konsolidera demokratin genom respekt och effektivt utövande av alla mänskliga rättigheter som grund för stabilitet och fred i landet, bland annat genom att erbjuda stöd och hänvisning till tjänster (medicinsk, psykologisk och ekonomisk återanpassning, liksom rättslig hjälp) för de som drabbats av konfliktrelaterat sexuellt våld. Under 2022 har kontoret tillsammans med staten och civilsamhället tillhandahållit teknisk analys och rådgivning om en fond för återupprättelse för offer för sexuellt våld och internationella brott, vilket bidrog till inrättandet en *nationell kommission för återupprättelse, FONAREV*¹⁴⁷. Genom **globalt stöd till Kvinna till kvinna** har de bidragit till stärkt nätverkande mellan partnerorganisationer som arbetar för stärkt tillgång till rättvisa för kvinnor som överlevt sexuellt våld. Partnerorganisationernas olika tematiska expertis har kompletterat varandra genom att exempelvis kunna erbjuda både rättsligt och psykologiskt stöd till kvinnor. De har även arbetat med att stärka kvinnors kännedom om sina rättigheter vilket har lett till att fler kvinnor anmält fall av sexuellt våld. En partnerorganisation gav exempelvis juridiskt stöd till 17 kvinnor och flickor genom att åtala 13 medlemmar av säkerhetstjänsten (militär och polis) som begick våldtäkt och GBV. Fallen har prövats och 12 av dem dömdes och fängslades. Detta sätter viktigt prejudikat i den svåra kampen mot straffrihet för denna specifika kategori av förövare av våld mot kvinnor (personal inom säkerhetssektorn) i DRC.¹⁴⁸
- I **Irak**, via stöd till UNFPA:s landprogram, kan UNFPA bedriva påverkansarbete för framtagandet av lagar, politik och strategier för att motverka könsbaserat våld (GBV), samt stärka kapaciteten hos institutioner för förebyggande av- samt responsmekanismer av könsbaserat våld, liksom SRH-tjänster och akut hälsovård och service för överlevare av könsbaserat våld. Ett exempel på detta är UNFPA:s arbete med GBV-hotlines som finansieras i den kurdiska regionen i Irak. Med bemanning dygnet runt är detta en högt efterfrågad resurs för överlevare och utsatta att snabbt få stöd, tillgång till SRH-tjänster eller akut flyttas till de kvinnocenter som upprättats. Samtidigt finansierar UNFPA också kvinnocenter i flyktingläger, där samma utbud av hälso-, psykosociala-, och reproduktiva tjänster finns att tillgå. UNFPA arbetar även med påverkansarbete för antagandet av en *Anti-domestic violence law* för att motverka våld i hemmet, arbetar med att öka samhällets tillgång till information och utbildning om GBV, samt insamling och analys av GBV relaterade data.¹⁴⁹
- Sida **globala** partner *MADRE* och deras partner *OWFI* har dokumenterat fall av ISIS övergrepp mot kvinnor och flickor i **Syrien** sedan 2014. I juni 2022 hade 477 fall dokumenterats, inklusive drygt 1800 förövare och 4400 offer. Dokumentationen har använts av FN's *International Impartial and Independent Mechanism for Syria* och *United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes committed by Da'esh/ ISIS* i syfte att ställa förövare till svars för brott begångna av ISIS.¹⁵⁰
- I **Bosnien och Hercegovina** fortsätter samhället att genomsyras av könsstereotypa föreställningar och skadliga normer kring könsroller, vilket gör könsrelaterat våld till ett fortsatt stort samhällsproblem. I en baslinjestudie från 2022 konstaterade Europarådets expertgrupp för åtgärder mot våld mot kvinnor och våld i hemmet (GREVIO) att många bra policier och lagar finns på plats men att en rad åtgärder behöver vidtas för att lagstiftning och praxis bättre ska uppfylla Istanbulkonventionen om förebyggande av våld mot kvinnor och våld i hemmet¹⁵¹. Sida ger bland annat stöd till *Kvinna till kvinna* och dess partnerorganisationer som arbetar strategiskt med påverkansarbete för att harmonisera landets

¹⁴⁵ ibid

¹⁴⁶ Strategirapport DRK, mars 2023

¹⁴⁷ Dox dokument: 18/000930-211

¹⁴⁸ Dox dokument: 18/001255-322

¹⁴⁹ Dox dokument: 18/000930-215

¹⁵⁰ MADREs årsrapport, Dox dokument 045932/21

¹⁵¹ Strategirapport BiH, mars 2023

lagstiftning med Istanbulkonventionen och andra internationella åtaganden och rekommendationer, men även att få till harmonisering av lagar inom landet så att lagstiftningen ska vara samma över hela landet. Påverkansarbetet från kvinnorättsorganisationer har konkret lett till att offer/överlevare numera har rätt till att en person som de litar på ska följa dem och ge moraliskt stöd genom hela rättskedjan, vilket är i linje med Istanbulkonventionen. Rapportering av resultat visar att denna mekanism har börjat användas i praktiken, rekommenderas av institutioner och erbjuds av bland annat civilsamhällesorganisationer, samt att offer/överlevare känner stor lättnad över det stöd och hjälp som denna mekanism innebär. *UN Women* arbetar systematiskt med stärkt skydd för våldsutsatta kvinnor på lokal nivå, det vill säga i kommuner och i vissa fall kantoner (administrativ nivå ett snäpp högre än kommun). På denna lokala nivå arbetar polis, domstol, socialtjänst, hälsovård, civilsamhälle (skyddande boenden) tillsammans för att stärka skyddet för kvinnor så att de kan få rätt vård och stöd. *UN Women* har gett stöd i etablerandet av flerfunktionella team som har kommit överens om ett system för hur man ska hänvisa kvinnor till olika instanser. Landets två jämställdhetscentrum (jämställdhetsinstitutioner i landets två entiteter) samordnar arbetet med dessa team och samordningsgrupper för att förbättra skyddet för våldsutsatta kvinnor.¹⁵²

- I **Afghanistan** är civilsamhällesaktörers möjlighet och kapacitet att tillhandahålla skydd och vård för kvinnor och flickor som blivit utsatta för våld samt arbeta förebyggande med att förändra normer och skadliga traditioner och sedvänjor en fortsatt prioritet och omfattar flera insatser¹⁵³. Bland annat har *UN Women* fortsatt sin verksamhet efter talibanövertagandet med vissa justeringar som bland annat innebär ytterligare fokus på stöd och skydd för kvinnorättsaktivister samt verksamhet för skyddsboenden där över 4000 offer/överlevare och deras barn under året erhållit livsnödvändigt stöd¹⁵⁴.
- I **Liberia** stöttade *UNFPA*:s partner ett sk. ”*One-Stop Center*” där överlevare av SGBV erbjuds hjälp under alla steg i processen, inklusive hälso/sjukvård, juridiskt och psykosocialt stöd. De bevis och vittnesmål som samlas in i dessa center används sedan i domstol. Medan stödet till *Kvinna till kvinna* utökades med ytterligare insatser från partners in förebyggande och respons mot/av könsbaserat våld. Detta arbete har även integrerats i *Kvinna till Kvinna*s arbete inom kvinnors ekonomiska egenmakt och politiska deltagande.¹⁵⁵
- Både *UN Women* och *Action Aid* har med svenskt stöd i Liberia kampanjat mot kvinnlig könsstympning i de län där denna tradition är ofta förekommande. *UN Women* har också arbetat direkt med det liberianska traditionella rådet som under 2022 tog fram ett förslag på ett tre-årigt stopp för kvinnlig könsstympning. Detta förslag antogs av rådet 2023.¹⁵⁶
- I **Somalia** stödjer Sida olika initiativ för att förebygga könsrelaterat våld. Genom etablerade lokala plattformar för samverkan, som *LPI* stödjer, ingår arbete mot konfliktrelaterat sexuellt våld som våldtäkt och våld i hemmet genom traditionell tvistlösning eller genom det formella domstolssystemet. Kvinnoplattformar i Kismayo, med stöd från regeringsaktörer, har tagit itu med SGBV-fall bland internflyktingar och återvändande till lägren i Kismayo – de gav överlevare sjukvårdsstöd, trauma och rådgivningsstöd samt gjort vissa ekonomiska bidrag. Och genom Sidas stöd till *UNFPA:s landprogram* inkluderas arbete mot straffrihet för könsbaserat våld. *UNFPA* stöder flera one-stop-center över hela landet som tillhandahåller integrerat stöd till kvinnor som utsatts för könsrelaterat våld. *UNFPA* breddade sitt verksamhetsområde för att svara mot behoven hos utsatta kvinnor och flickor som drabbats av torkan genom att etablera ytterligare 30 GBV one stop-center och säkra platser för kvinnor och flickor för att öka tillgången till tjänster på torkdrabbade platser i landet. *UNFPA* stödde kapacitetsbyggande initiativ för klinisk hantering av våldtäkt, psykosocialt stöd och rådgivning för att säkerställa kapacitet hos utövare av GBV-service.¹⁵⁷ *CHASP*-programmet (*Rädda Barnen*) stödjer insatser för att stärka ärendehantering och skyddsmekanismer för sexuellt och könsbaserat våld (SGBV). Programmet nådde 348 överlevare (127 män, 221 kvinnor) med psykosocialt stöd, medicinsk- och livsmedelshjälp. Dessutom hölls medvetandehöjande åtgärder för 2589 kvinnor och 582 män, och 72 personal vid hälsoministeriet utbildades i könsbaserat våld och ärendehantering i *CHASP*-implementerade områden.¹⁵⁸
- I **Myanmar** prioriterar Sida stöd till lokala organisationer som arbetar för kvinnors rättigheter och

¹⁵² Dox dokument: 18/000930-200

¹⁵³ Strategirapport Afghanistan, mars 2023

¹⁵⁴ *UN Women in Afghanistan Progress - Informal fact sheet* 19 October 2022. Dox nummer: 002123/23

¹⁵⁵ Dox dokument: 18/000930-208

¹⁵⁶ *Ibid*

¹⁵⁷ Dox dokument: 18/000930-218

¹⁵⁸ *CHASP Planit 13107, Conclusion of Performance*, oktober 2022, UM2021/22848

agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Arbetet inkluderar stöd för att motverka könsbaserat våld och tillgodose skyddsbehov. Dessa organisationer och deras nätverk har fått en allt viktigare roll när det könsbaserade våldet ökat efter militärkuppen.¹⁵⁹

- I **Mali** arbetade MR organisationen *DEMISO*, utöver det juridiska stödet till överlevare från GBV, med att ge 212 kvinnor i fängelset advokathjälp: 77 ärenden remitterades till vårdcentraler för medicinsk uppföljning och 11 ärenden fick psykologisk uppföljning. 201 kvinnliga interner har även fått hjälp med yrkesutbildning för sin ekonomiska egenmakt efter fängelsevistelsen.¹⁶⁰
- I **Palestina** har den *UN Women*-ledda delen av det FN gemensamma rättsprogrammet - *Sawasya II* - med stöd av Sida, öppnat en specialiserad domstol för våld mot kvinnor inom domstolsväsendet i Nablus, den första domstolen i sitt slag i Palestina. Domstolens rehabiliteringsprocess inkluderar att förbättra dess sidosingångar så att de endast kan användas av kvinnor som har överlevt våld, inklusive kvinnor med funktionshinder. Avdelare har placerats vid alla entréer, receptioner och väntrum för att upprätthålla kvinnors integritet och säkerställa att de inte behöver vara i samma rättsal som andra rättsfall. Lokaler inom domstolen har också tilldelats och rehabiliterats, inklusive både förliknings- och förstainstansdomstolarna, som var och en ger tillgång till integritet och tillåter partner, särskilt åklagarmyndigheten, ministeriet för social utveckling genom sin socialarbetare, att vara närvarande och följa med kvinnor under rättegångsprocessen inklusive under domstolsförhandlingar och framträdanden inför en domare.¹⁶¹
- Genom **globalt stöd** till *Act Svenska kyrkan*, och därigenom påverkansarbete från dessa partnerorganisationen *Cinco Claves* (bland andra), har den särskilda fredsdomstolen i **Colombia** tagit upp ett brottmål för att utreda sexuellt våld och andra brott motiverade av kön, sexuell läggning eller könsidentitet under den väpnade konflikten. Att målet tas upp ses som en framgång för civilsamhällets arbete.¹⁶²
- **Globalt stöd** till *We Effekt* har lett till arbete i **Uganda** med fokus på ekonomisk integration för kvinnor och bekämpning av våld mot kvinnor och barn i sex ugandiska distrikt. Aktiviteterna inkluderar 120 nyvalda ledare (59 kvinnor, 61 män) som utbildats i sina roller och ansvar för att förebygga våld mot kvinnor och barn; 671 medborgare (437 kvinnor och 234 män) nåddes under publika samhällsdialoger i distrikten Rubanda, Rukiga, Kisoro och Kanungu i samband med 16 dagars aktivism; 2500 exemplar av en instruktion över de formella och informella strukturerna som hanterar och refererar GBV-fall; en utbildningsmanual för att öka kunskapen/kapaciteten hos intressenter att identifiera, förebygga och stödja överlevande och att utveckla konsekvent information om våld mot kvinnor och barn. Dessutom utbildades 90 kvinnor och flickor som överlevt våld från de sex distrikten i finansiell kunskap och entreprenörskap och 60 spargrupper har bildats i dessa respektive distrikt.¹⁶³

Sexuell och reproduktiv hälsa

Utöver det omfattande stödet till förebyggandet av könsrelaterat våld har Sida även en lång tradition av att stödja **Sexuell och Reproduktiv Hälsa och Rättigheter, SRHR**, och jämställdhet. Sida har samtidigt en särskild roll vad gäller att ge stöd och driva dialog kring sexuella och reproduktiva rättigheter, ett arbete som allt oftare drivs i motvind. Samarbetspartner arbetar ofta med båda dessa frågor integrerat i mer holistiska ansatser. UNFPA är den viktigaste samarbetspartnern i detta arbete såväl regionalt som nationellt med att förstärka kapaciteten för att motverka och förebygga könsrelaterat våld, integrerat med stöd till SRHR service, där vi sedan 2020 sett ökad intensitet på grund av Covid-19.

- Efter militärkuppen i **Myanmar** har Sidas stöd till *Access to Health Fund* spelat en avgörande roll för att stärka de mest utsatta gruppernas tillgång till SRHR, särskilt för kvinnor och flickor. Mer än 400 000 ungdomar uppskattas ha nåtts av relevant information och utbildning om SRHR inom ramen för fondens arbete. Sidas stöd till *UNFPA* i Myanmar har möjliggjort att härbärgen och fredade platser för våldsutsatta kvinnor och ungdomar har etablerats i konfliktdrabbade områden.¹⁶⁴
- Trots stora framgångar vad gäller SRHR-situationen i **DRK** kvarstår enorma behov. Otillräcklig tillgång

¹⁵⁹ Fördjupad strategirapport Myanmar, mars 2023

¹⁶⁰ Dox dokument: 18/000930-212

¹⁶¹ Dox dokument: 18/000930-221

¹⁶² Dox document: 17/001033-541

¹⁶³ Dox dokumentnummer: 022682/22

¹⁶⁴ Fördjupad strategirapport Myanmar, mars 2023

till preventivmedel och abortprodukter, högt antal oönskade graviditeter och osäkra aborter samt könsbaserat våld fortsätter vara ett stort problem i landet. Senaste siffran visar en ökning på 132 procent rapporterade fall av könsbaserat våld jämfört med året innan. Med konflikten som eskalerade under november 2022 i östra Kongo fortsätter kvinnor och unga flickor att vara sårbara för sexuell exploatering och utnyttjande.¹⁶⁵ Sida stödjer en rad aktörer som på olika nivåer och sätt verkar för att stärka kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa, särskilt vad avser skydd mot våld. Bland annat arbetade FN:s MR-kontor *UNJHRO* med lokala partner för att öka medvetenheten om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i samband med könsrelaterat våld i skolor för barn och kvinnor, och nådde 704 kvinnor under förra årets kampanj för 16 dagars aktivism mot könsrelaterat våld. Stöd till *UNFPA:s landprogram* bidrar till stärkt nationell kapacitet för SRHR, tjänster och information för mödrahälsa, familjeplanering, sexuellt överförbara infektioner/hiv, ungdomars tillgång till tjänsterna, stärka nationella mekanismer för att förebygga sexuellt våld samt tillhandahålla holistisk vård till överlevare men även åtgärder för skydd mot sexuellt utnyttjande och övergrepp. Genom stödet till *Ipas* främjas samarbete med aktörer inom regering, samhälle och rättsväsende för att genomföra politik och lagar som stärker SRHR samt förbättrar samhällets kunskaper om SRHR och positiv maskulinitet. Under 2022 har till exempel en grupp av SRHR-engagerade aktivister, "*MASHUJA*", upprättats som består av ungdomar, lokal hälsovårdspersonal, kvinnor och studenter som tillsammans med aborträttsorganisationen *Ipas* och andra aktörer genomfört uppsökande verksamhet och hälsosamtal i landet, vilket bidragit till förändrade könsnormer och minskad stigmatisering av kvinnor och flickor som söker tjänster.¹⁶⁶

- I **Irak** återfinns fortsatt en hög andel barnäktenskap, traditionella könsnormer och utbredd problematik med könsrelaterat våld och därmed är förebyggande arbete samt insatser för att stärka tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter fortsatt relevant¹⁶⁷. Sida bidrar med ett icke-öronmärkt stöd till *UNFPA:s landprogram* i Irak. Via landprogrammet stärker UNFPA tillgången till, samt bidrar med operativt stöd för sexuell- och reproduktiv hälsovård för de allra mest utsatta, samt inkluderar påverkansarbete gentemot myndigheter och organisationer för att förebygga könsbaserat våld. Under den senaste rapporteringsperioden har UNFPA nått över en halv miljon kvinnor och män med SRH-tjänster och stöd inom familjeplanering, samt bidragit med stöd till närmare en halv miljon överlevare av sexuellt våld. En av programmets fyra komponenter fokuserar på att stärka unga personers möjlighet att fatta informerade beslut kopplat till sexuell hälsa och rättigheter, samt deltagande i hållbar fred¹⁶⁸.
- I **Palestina** har Sidas stöd till *Palestinian Medical Relief Society (PMRS)* verkat för att främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Under 2022 tillhandahöll PMRS vård till 109 146 patienter på både Västbanken och i Gaza, inklusive SRH-tjänster. PMRS verksamhet omfattar primärvård, "safe spaces", arbete med könsrelaterat våld, ungdomshälsa samt initiativ kring SRHR. Samarbetspartnern *Alianza* arbetar med personer som utsatts för könsrelaterat våld utifrån en nexusansats – från direkta humanitära insatser via behandling vidare till rehabilitering och återintegrering genom arbete med ekonomiska försörjningsmöjligheter¹⁶⁹. *Alianza* och partner arbetar också med fokus på marginaliserade områdena och utformade en mobil hälsoklinik som ett innovativt sätt att verka i det stora glappet i SRH-tjänster i marginaliserade områden och för att möta behoven hos de mest utsatta kvinnorna i mellersta och södra guvernörerna, och de kunde nå minst 350 kvinnor men också tillhandahålla 946 SRH-rådgivningstjänster om familjeplanering och osäkra abort¹⁷⁰. *Shaml*-programmet med *UN Women* riktade sig under 2022 till de grupper av kvinnor och flickor som av olika skäl har exkluderats från sociala samhällstjänster och *Sawasya II*, stöd till rättssektorn, bedriver ett betydande arbete för att säkra kvinnors rättigheter inom rättsväsendet.¹⁷¹ *Gaza Community Mental Health Programme, GCMHP*, arbetar bland annat med att söka förbättra remissprocessen för GBV överlevande där 60 yrkesverksamma vårdgivare (52 kvinnor och 8 män), som arbetar med GBV-fall och kvinnor, fick fortutbildning i färdigheter för att upptäcka fall och hantera remisser. GCMHP producerade många radioprogram relaterade till psykisk hälsa och kvinnofrågor, med teman som exempelvis att våld mot kvinnor måste vara en röd linjefråga, Klimakteriets inverkan på kvinnors livskvalitet, och lärare och föräldrars medvetenhet om barnmisshandel och våld och de drev en sms-kampanj för stöd-hotline med närmare 200 000 meddelanden.¹⁷²

¹⁶⁵ Strategirapport DRK, mars 2023

¹⁶⁶ 18/000930-211

¹⁶⁷ Strategirapport Irak, mars 2023

¹⁶⁸ Dox dokument: 18/000930-215

¹⁶⁹ Strategirapport Palestina, mars 2023

¹⁷⁰ Dox dokument 18/000930-214

¹⁷¹ Strategirapport Palestina, mars 2023

¹⁷² Dox dokument 18/000930-214

- I **Mali** har de pågående insatserna till *UNFPA*, *Unicef* och *DKT International* inom områdena mänskliga rättigheter och jämställdhet nått betydande resultat. Inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har Sidas stöd lett till förbättrad mödravårdsutrustning till fler orter på landsbygden¹⁷³. Ett av de viktigaste resultaten av Sveriges finansiering till UNFPA är den fortsatta leveransen av preventivmedel. Ett viktigt resultat är registreringen av 228 702 nya användare av preventivmedel under 2022 vilket är ökning sedan året innan. Ett annat initiativ inom UNFPA:s arbete med preventivmedelstillgång är att flaskhalsar i leveranskedjan av preventivmedel har kunnat identifieras och avhjälpas.¹⁷⁴
- I **Syrien** har *UNFPA* bidragit till att unga mödrar i Idleb-provinsen i nordvästra Syrien i ökad utsträckning sökt sig till hälsocenter där de fått rådgivning och även assisterade förlossningar. Detta arbete har skett i samarbete med de lokala råd som utgör de facto lokal förvaltning i området. *UNFPA* har också bidragit till att cirka 152 700 personer fått tillgång till sexuella och reproduktiva tjänster¹⁷⁵. *Internationella Rödakorsets program* i Libanon och Jordanien riktar sig både till flyktingar och värdbefolkningar i de två länderna och har uppnått betydande resultat av att kombinera ekonomisk egenmakt av kvinnor med skyddstjänster och stöd. I en utvärdering dras slutsatsen att programmet skapat hållbara och ekonomiska möjligheter för kvinnor och flickor, samt skyddat dem från våld i familjen och samhället. Utvärderingen understryker särskilt den höga kvaliteten på psykosocialt stöd som har integrerats inom olika utbildnings- och mikrofinansieringsinitiativ¹⁷⁶.
- I **Afghanistan** är fokus nu på att bidra till mer tillgänglig hälso- och sjukvård med särskilt fokus på kvinnors och barns hälsa genom samarbete med FN-systemet och civilsamhällesorganisationer. Utbildning av hälsopersonal, särskilt kvinnlig personal, samt arbete som syftar till norm- och beteendeförändring kring hälsa och sanitet, särskilt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, är av hög vikt¹⁷⁷. Bland annat har *Marie Stopes International* anpassat sina aktiviteter efter talibanövertagandet och lyckats fortsätta samarbetet med byledare, hälsoarbetare och aktörer på lokal nivå och inkluderat dem i medvetandehöjande aktiviteter och i rutiner för att remittera patienter till sjukvårdsinrättningar vid behov. Mary Stopes har därmed fortsatt att öka tillgången till tjänster och produkter för sexuell reproduktiv hälsa och familjeplanering till kvinnor, individer med funktionsnedsättningar och andra marginaliserade grupper, ofta i geografiska områden som är svåra att nå, i ett samhällsklimat där kvinnors och flickors tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter blir allt svårare¹⁷⁸.
- Inom **Regionalt MENA** har *UNFPA* i **Jemen** bidragit till att 53 103 utsatta kvinnor och flickor har fått tillgång till sociala tjänster och stöd under perioden juli 2021-december 2022.¹⁷⁹

Skyddsmekanismer

Ett behov som ökar är dessvärre stöd till renodlade **skyddsmekanismer för kvinnorrättsaktivister**. En ihållande trend även under 2022 är det krympande civilsamhället kombinerat med framfarten av mer konservativa värderingar både på nationell nivå, men även inom den internationella foran. De allt högre säkerhetsrisker de utsätts för omfattar även övervakning och censur men också allvarligare uttryck såsom hot, trakasserier, förföljelse, godtyckliga gripanden, våld och även mord förekommer¹⁸⁰.

Människorättsaktivister och kvinnorrättsorganisationer som arbetar med jämställdhet och alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av mänskliga rättigheter lever ofta under press och hot. Våld och hot mot kvinnliga rättighetsförsvarare, journalister och miljörättsaktivister är vanliga och kan ta andra former än de hot som män utsätts för då de utsätts för förtal, petas från sin position inom stat, civilsamhälle eller utsätts för hot som omfattar deras familjer. Allt fler MR-aktivister mördas och 2021 mördades minst 65 kvinnliga (inklusive transkvinnor) MR-försvarare, journalister och fackligt aktiva kvinnor av vilken en stor del organiserat sig kring landrättigheter och urfolks rättigheter.¹⁸¹ I exempelvis Afghanistan ökade hot, attacker och dödande av journalister i hela landet, särskilt mot de som fokuserar på kvinnors rättigheter eller fredsprocessen. I Afrika utsätts kvinnliga

¹⁷³ Strategirapport Mali, mars 2022

¹⁷⁴ Strategirapport Mali, mars 2023

¹⁷⁵ Fördjupad strategirapport Syrienkrisen, mars 2023

¹⁷⁶ Supporting Social and Economic Resilience of Vulnerable Women and Girls, Final Evaluation Report by Eye on Development, 2021, UM 2018/11773/BEIR

¹⁷⁷ Afghanistan strategirapport, mars 2023

¹⁷⁸ Marie Stopes Afghanistan, Increasing access to quality SRHR services and products in Afghanistan. Annual Project Report 1 January – 31 December 2021, s 4. Dox dokument: 018910/22

¹⁷⁹ UNFPA, utkast Report July 2021-December 2022

¹⁸⁰ Strategirapport CIVSAM, mars 2023

¹⁸¹ Strategirapport Global Jämställdhet, mars 2023

människorättsaktiviteter i högre grad av sexuellt och könsbaserat våld och förtryck jämfört med sina manliga kollegor¹⁸². Och i Colombia har säkerhetssituationen i konflikttrubbade områden förvärrats parallellt med fredsavtalets genomförande. Våldet mot sociala ledare, människorätts- och miljöförsvare samt ex-kombattanter har ökat och situationen för människorättsförsvare fortsatt mycket allvarlig. Enligt MR-ombudsmannens kontor uppgick antalet mord på människorättsförsvare under 2022 till 215 stycken, den högsta siffran sedan 2016.¹⁸³

Globalt stöd och, inte minst, skydd utav kvinnliga mänskliga rättighetsförsvare växer därav fram som en allt viktigare komponent utifrån ett demokratiframjande perspektiv i motkampen mot dessa trender.

- En central aktör är den **globala Urgent Action Fund** som arbetar med att erbjuda kvinnorrättsorganisationer och enskilda aktivister skydd när de utsätts för hot av olika slag. Sida finansierar de fyra systerfönderna *Urgent Action for Women's Human Rights*, *Urgent Action Fund Africa*, *Urgent Action Fund Latin America* samt *Urgent Action Fund Asia and Pacific*. Fonden erbjuder kvinnliga MR och miljö/klimat-försvare skydd och stöd, både genom snabbt stöd som betalats ut inom 24 timmar när aktivister behöver flygas ut eller jurister anlitas vid akuta situationer, men också mer långsiktigt genom att erbjuda stöd för att bygga upp organisationers kapacitet att skydda sig mot hot och kan till exempel omfatta bättre IT-säkerhet. Urgent Action Fund redovisar i sin senaste årsrapport att de förmedlade 174 "security grants" som ökade säkerheten för kvinnor och icke-binära aktivister som utsattes för hot eller trakasserier, fysiskt eller digitalt på grund av sitt engagemang för mänskliga rättigheter. De förmedlade dessutom 95 "opportunity grants" i stöd för verksamhet som bidrog till att förändra lagstiftning eller på andra sätt förbättrade förutsättningar för jämställdhet. Urgent Action Fund har under 2022 fortsatt att visa att de är en relevant aktör med effektiva system på plats för att nå ut till MR-försvare i svåra kontext. De arbetar aktivt med att utveckla digitala lösningar som till exempel en mobil app för MR-försvare. De har varit mycket aktiva i såväl **Afghanistan** som **Ukraina** och både genom att bidra till att evakuera MR-försvare när det är nödvändigt men också till att stödja aktivister och organisationer så att de kan upprätthålla verksamhet. Urgent Action Fund är medlem i EU:s samordningsmekanism för skydd av MR-försvare, ProtectDefenders.eu.¹⁸⁴
- Genom *SWEfor* i **Colombia** arrangerades under året ett möte med en rad kvinnliga MR-försvare och organisationer för att diskutera strategier för att stärka skyddet av dessa. Möte genererade en överenskommen färdplan för att identifiera lämpliga skyddsmekanismer som samtidigt kan anpassas på individnivå.¹⁸⁵
- I **Palestina** stödde *Svenska kyrkan* Kyrkornas världsråd och dess *Eukumeniskt ackompanjemangsprogram, EAPPI*, i Palestina och Israel. Som en del av programmet etablerade den kontakt med byn Kisan i Bethlehem Governorate, vilket gjorde Kisan till ett av de prioriterade områdena för skydds närvaro. I byn har kvinnor tagit rollen som herdor, till stor del beroende på att männen i byn har sökt ekonomiska möjligheter genom att pendla till Jerusalem. Genom lokal organisering har de kvinnliga herdarna i byn fått kunskap om sina mänskliga rättigheter och planerar att vidareutveckla byns kapacitet genom fortbildning i djurhållning, sina rättigheter och språklektioner i engelska och hebreiska för att kunna kommunicera med soldater och bosättare. EAPPI:s huvuduppgift är att tillhandahålla regelbunden skyddande närvaro för de kvinnliga herdarna för att de ska kunna komma åt sina betesmarker. Medvetenhetshöjande och opinionsbildning angående situationen i Kisan är också en del av EAPPI:s arbete.¹⁸⁶
- I **Liberia**, inom stödet till *UNDP:s valprogram*, har dialoger mellan säkerhets- och medieaktörer arrangerats, där ett speciellt fokus riktats mot kvinnliga journalister. Som resultat av dialogerna skrev partnererna under en SoP där kvinnliga journalisters säkerhet lyftes speciellt.¹⁸⁷
- I **Afghanistan** samarbetar *UN Women* med afghanska partnerorganisationer med att tillhandahållit skyddat boende för ett hundratal kvinnorrättsförsvare och deras familjemedlemmar¹⁸⁸. Även **globala** partner som *WPHF*, *UN Women*, *WILPF* och *MADRE* bidrog till skydd av kvinnor som MR-försvare i landet. Dessa partners stöd till utsatta och hotade kvinnliga MR- och fredsaktivister nådde nästan 6 500

¹⁸² Strategirapport regionalt Afrika, mars 2023

¹⁸³ Colombia strategirapport, mars 2023

¹⁸⁴ Urgent Action Fund, insatsnummer 12908, Conclusion on performance 2022, dox dokument 005768/23

¹⁸⁵ Dox dokument: 18/000930-209

¹⁸⁶ Dox dokument: 18/000930-221

¹⁸⁷ Dox dokument: 18/000930-208

¹⁸⁸ UN Women donor report. Joint Interim Narrative Report 2021, ärendenummer: 18/001428, dokumentnummer: 025688/22

kvinnor både i landet och bland dem på flykt, gav stöd till hundratals medlemmar i behov av evakuering eller skydd och påverkansarbete gentemot Kvinnokommisionens kommitté att arbeta fram en särskild rekommendation för skydd¹⁸⁹.

- Genom **globalt stöd** till *Svenska kyrkan* ram togs en gemensam strategi för skydd av kvinnliga människorättsförsvarare fram av 30 kvinnor i **Mexico, Guatemala** och **Colombia**. De deklarerade även sin vilja att fortsätta samarbeta.¹⁹⁰
- Genom **globalt stöd** till *Protection international* kunde samhällen i **DRK** att etablera fyra lokala skyddskommittéer. Projektet för samman olika aktörer i civilsamhället, lokala-och religiösa ledare och lokala myndigheter för att uppnå ett gemensamt engagemang för skydd av människorättsförsvarare och motverka sexuellt våld, främja mänskliga rättigheter och bygga hållbar fred.¹⁹¹

Medier som metod

Sidas stödjer också användningen av **medier som metod** både för att öka kvinnors deltagande i den offentliga debatten, men även som ett verktyg i förebyggandet av negativa sociala och kulturella könsnormer, minskat våld och för ett ökat ansvarutkrävande. Detta område berör därmed samtliga av handlingsplanens mål och har synergier med det demokratiframjande arbetet.

- I **Irak** har *Iraq Foundation* genomfört en studie av våld och förtal mot kvinnliga politiker som ställde upp i parlamentsvalet i Irak i oktober 2021. Studien visar på en stor omfattning av våldsytringar och bristande stöd för de som utsätts.¹⁹² *Internews* har stärkt kvinnliga journalister och civilsamhällesledares motståndskraft och förmåga att skydda sig mot hot och trakasserier. Genom projektet genomförs flertalet aktiviteter som syftar till att stärka deltagarnas förmåga att skydda sig mot sexuella- och könsbaserade digitala attacker och hot. *Internews* arbetar med training of trainers (ToT) för att öka och maximera resultat från de olika utbildningarna.¹⁹³
- I **Myanmar** bidrar Sida till övergångsrättvisa kopplat till könsbaserat våld genom att möjliggöra för oberoende media att fortsätta rapportera om de övergrepp som sker efter militärkuppen. Stödet når ett stort antal lokala mediahus via Sidas avtalspartners *International Media Support, IMS*, och *Media Development Investment Fund, MDIF*.¹⁹⁴ Särskilda utbildningar för kvinnliga journalister genomfördes av IMS. I det nuvarande sammanhanget i Myanmar är det mycket utmanande att identifiera och validera deltagare för dessa utbildningar och att genomföra dem på ett säkert sätt. Genom att arbeta med en av sina partnerorganisationer kunde IMS genomföra fem säkerhetsutbildningar för kvinnliga journalister under 2021 och 2022.¹⁹⁵
- I **Mali** ger Sida stöd till *Studio Tamani* för insatsen *News and information for dialogue, peace and equality in Mali* och det genomfördes en lyssnarundersökning i slutet av 2022. Undersökningen visade att i 95 procent av Malis befolkning nu har tillgång till Studio Tamanis program – en ökning med 15 procent sedan förra undersökningen 2020 då täckningsgraden var 80 procent. Inom ramen för Studio Tamanis tidskriftsutgivning och dess specialutgåva "alla kvinnor i Mali" stärks maliska kvinnor i frågor som rör främjande och försvar av deras grundläggande rättigheter. Detta motiverar den höga andelen program som fokuserar på jämställdhetsfrågor: 7,5 procent av tidskrifterna relaterade till frågor kopplade till jämställdhet under första kvartalet och 15,5 procent under andra kvartalet. Medan många ämnen behandlats utifrån en nationell täckning har en stor del av Studio Tamanis nyhetsproduktion också koncentrerats till regionerna.¹⁹⁶
- *World Association of News Publishers, WAN-IFRA*, genomförde genom **globalt stöd** en omfattande 18 månaders forskningsstudie om sexuella trakasserier i medier i 20 länder som släpptes i januari 2022. Målet var att ta fram kvantitativ evidens som ofta kan framkomma i medier, oavsett kultur, land eller religion. Forskningen stödjer det breda arbetet med att få bort sexuella trakasserier från redaktioner i

¹⁸⁹ Strategirapport hållbar fred, mars 2023

¹⁹⁰ Dox dokument: 17/001033-541

¹⁹¹ PI årsrapport 2020 s. 34

¹⁹² Dox dokument: 009577/22

¹⁹³ Dox dokument: 18/000930-215

¹⁹⁴ Fördjupad strategirapport Myanmar, mars 2023

¹⁹⁵ Dox dokument: 18/000930/2023

¹⁹⁶ Strategirapport Mali, mars 2023

länderna *Women in News* projektet genomförs i.¹⁹⁷

Humanitärt arbete och minröjning

Rysslands invasionskrig i **Ukraina** har präglat det gångna året och har bidragit till det svåra humanitära läget världen över. Över 14 miljoner människor i Ukraina har drivits på flykt och den globala tillgången på viktiga livsmedel har satts i gungning, med allvarliga konsekvenser i länder med försvagad livsmedelstrygghet. Ukraina-krisen har även spätt på de enorma skyddsbehov som finns globalt: humanitära aktörer uppskattar att 150 miljoner människor runtom i världen är i akut behov av skydd från våld, hot och tvång, en ökning på mer än 30 procent från 2021. Den normativa dialogen har även fokuserat på skyddsfrågor och vikten av att partner konsekvent integrerar en hot- och riskreducerande ansats i sin humanitära verksamhet.¹⁹⁸

2022 har varit ett år då flera indikatorer kopplade till risker för våld, hot och övergrepp gått i fel riktning, inte minst på grund av eskalerande väpnade konflikter, klimatrelaterade katastrofer inklusive torka, livsmedelskriser och rekordhög siffror av människor på flykt. Kvinnor och flickor som lever i humanitära kontexter löper högre risk att utsättas för sexuellt och könsbaserat våld då konflikt och naturkatastrofer minskar samhällets- och individens kapacitet att skydda utsatta kvinnor och flickor, men också män och pojkar, mot denna typ av våld. Våld inom hemmet, barnäktenskap, könsstympning, trafficking och andra typer av sexuellt våld och övergrepp rapporteras dagligen. Dessutom använder många väpnade grupper sexuellt våld som ett vapen i konflikt och krig.¹⁹⁹

Den nya humanitära strategin från 2021 har inga särskilda mål inriktade på direkta insatser för flickor och kvinnors behov utan fokus ligger på att integrera jämställdhet i analyser av risker, behov och respons samt att behovet av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter ska beaktas i alla humanitära kriser. Det största stödområdet i strategin är ”Förbättrad förmåga att tillgodose skydd och assistans för krisdrabbade människor” som står för ungefär 70 procent av alla utbetalade medel²⁰⁰. Under detta område har målet: ”Minskad risk för våld, hot och övergrepp hos krisdrabbade människor” störst direkt bäring på handlingsplanen.

Sida arbetar aktivt för att stärka kapaciteten att planera och utforma alla insatser utifrån kvinnors, flickors, pojkars och mäns olika behov i enlighet med de humanitära principerna. För att följa upp på denna målsättning genomfördes en översyn förra året av den humanitära enheten och strategiska samarbetspartners förmåga att analysera och integrera jämställdhet. Rapporten påvisade ett antal tankeväckande rekommendationer. Sida arbetar nu aktivt internt och tillsammans med strategiska partners för att förstärka integrering av jämställdhet inom humanitära insatser. Vidare ger Sida stöd till flera organisationer i olika humanitära kriser för att minska risken för sexuellt och könsbaserat våld genom att stärka kvinnors och flickors motståndskraft och kapacitet att skydda sig själva. Exempelvis, stödjer Sida Action Against Hungers arbete att motverka könsbaserat våld och ge skydd för överlevare i DRK, Colombia, Irak, Madagaskar, Somalia, Syd Sudan och Venezuela, bland annat genom att integrera skyddsarbete inom hälsa och nutrition. Därtill har Sida tagit en aktiv roll för att stödja operationaliseringen av den nya genus- och åldersmarkören, ”Gender in Age Marker” (GAM). Sida har stött flera program med fokus på förebyggande och skydd relaterat till könsbaserat våld, vilket resulterat i ökat skydd för överlevare av GBV och Sverige deltar i ”Call to Action on Prevention of Gender Based violence in Emergencies”.

Inom ramen för det globala stödet för *Strategic Partnership Framework* till *UN Women*²⁰¹ finns en komponent som ska stärka flickors och kvinnors särskilda behov i humanitära kriser och arbete såväl normativt som koordinerande, bland annat genom exempelvis aktivt deltagande i Grand Bargain friends of gender grupp, att tillhandahålla tematiskt expertis på landnivå för att stärka FN:s gemensamma humanitära respons, framtagande av FN:s humanitära handbok för genus, delta i Inter Agency Standing Committee, IASC, referensgrupp för jämställdhet och följa upp genomförandet av IASC policy för "Gender equality and the empowerment of women and girls in humanitarian action". Arbetet har intresserat andra givare och syftet är att stärka kvinnors handlingskraft och ledarskap i humanitär respons och katastrofresiliens för att utmana normer, policier, strategier, system, mekanismer och verktyg och standarder globalt. När det gäller att driva ansvarsskyldighet finns särskilda länderexempel för Asien och Stillahavsregionen samt **Vietnam, Sydsudan, Haiti och Mexiko**, och visar en bred metodutveckling av verktyg, analyser, studier, rekommendationer, forum och uppföljning - i linje med det normativa mandatet på regional eller nationell nivå och ofta med en nexusansats och ofta som ett samarbete med regeringar. För att stärka den nationella och regionala kapaciteten arbetar UN-Women med dedikerad genusexpertis och tekniskt bistånd till de humanitära landteamen, särskilt UN OCHA och hälsoklustret, om genus

¹⁹⁷ WAN-IFRA Women in News YEAR 2 FINAL REPORT for SIDA 31.01.2022, sid 6

¹⁹⁸ Strategirapport Humanitärt bistånd, mars 2023

¹⁹⁹ Ibid

²⁰⁰ Ibid

²⁰¹ Dox Ärende 16/000515, UN Women Programstöd SPF II 2016–2021

och humanitära åtgärder, genusdata och för att skapa en evidensbas.²⁰²

Stöd till **minröjning** har under senare år synliggjorts inom Sidas arbete för kvinnor, fred och säkerhet för att värna den fysiska säkerheten samt att göra arbetet mer jämställdhetsintegrerat. Den globala partnern Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHD) har genomfört ett brett program som inkluderar kompetensbaserad utbildning för att förbättra genus- och mångfaldskapaciteten i nationella minåtgärder och hos genomförare. Med hjälp av teknisk expertis har genusperspektivet under 2022 integrerats inom viktiga policydokument för Internationell minhanterings standard. Dessa inkluderar: '*Victim Assistance in Mine Action*', '*Management of Training*', '*Marking Explosive Ordnance Hazards*', '*Management of Human Remains in Mine Action*', '*Information Management (Annex B - Minimum Data Requirements)*'²⁰³.

- Med utgångspunkt från den handlingsplan för jämställdhetsintegrering som togs fram 2021 har *GICHD* hjälpt Danish Refugee Council att utvärdera arbetet i **Ukraina, Irak, Afghanistan** och **Colombia** där lärdomar nu tas med för att stärka arbetsmetoder och policyer. Liknande stöd gavs via MAG i **Nigeria, Somaliland** och **Irak**. I **Ukraina** och **Myanmar** har en extra satsning lett till en mer jämställd fördelning av team i arbetet med minhantering och utbildning gällande explosiva lämningar och i **Irak** har man anställt fler kvinnor, inklusive i ledarskapsroller. I **Libyen** utfördes en studie gällande maskulinitetsnormer i relation till vapen och GBV. Trots konservativa normer gentemot kvinnors deltagande i **Nigeria** lyckades man engagera 47 procent kvinnor inom arbetet med att minska spridningen av små och lätta vapen.²⁰⁴ Stöd gavs även till bland andra **Irak** och **Sri Lanka** vid framtagandet och implementering av nationella minhanteringsstrategi²⁰⁵.
- Genom *UNMAS* stöd i **Irak** som sedan 2018 aktivt arbetat för att inkludera kvinnor i minröjningsarbetet, såväl utbildning som faktisk minröjning. Detta har visat sig ge positiva effekter i form av kvinnors deltagande, ekonomiska förutsättningar, och ökad social acceptans för kvinnors deltagande i traditionellt manliga arbetsuppgifter.²⁰⁶
- I **Jemen** har Sidas regionala MENA-stöd till *UNICEF* bidragit till att ge livräddande *Explosive Risk Ordinance Education (EORE)* till totalt 746 321 drabbade människor, inklusive 576 244 barn (45 % flickor och 55 % pojkar).²⁰⁷

Analys av utmaningar och lärdomar

Skyddsbehoven har under resultatperioden varit rekordstora, vilket framför allt kan förklaras med fler långvariga konflikter och som en konsekvens av Covid-pandemin. Den utdragna karaktären av konflikter som **Palestina, Syrien, DRK** och **Irak** eller olösta post-konflikter som **Bosnien och Hercegovina**, har resulterat i en normalisering av det könsrelaterade våldet. Försämrade ekonomiska förutsättningar, sociala utmaningar och förändring av könsroller inom familjen bidrar i många fall till spänningar inom familjen med ökad risk för könsrelaterat våld som följd. I länder som **Colombia, Myanmar, Somalia** och **Mali** - där konflikterna eskalerar i vissa geografiska områden med minskad säkerhet och statlig närvaro som följd, ökar också all form av våld mot kvinnor. Detta gäller såväl SGBV i hemmen som dödligt våld gentemot kvinnliga ledare och MR-försvare. Särskilt Sidas strategirapporter för **Myanmar** och **Ukraina** noterar mycket höga nivåer av konfliktrelaterat sexuellt våld.

Omfattningen av könsrelaterat våld är från början hög i synnerhet i länder som befinner sig i konflikt och inom detta område syns en generell ökning av stöd under senare år. Våldet inkluderar politiskt och ekonomiskt våld, ökat våld mot kvinnor i hemmet och samhället, trafficking, barnäktenskap och tvångsäktenskap, hot och kränkningar mot flickors och kvinnors rättigheter och hälsa. Som ett resultat av konflikt stärks patriarkala normer, skadliga sedvänjor och fortlevandet av diskriminerande normer kring kvinnlig sexualitet vilket ofta leder till konservativ lagstiftning som syftar till att kontrollera kvinnor.

Straffriheten för all typ av våld mot kvinnor är fortsatt hög och det är en utmaning, omgärdat med stigma, för flickor och kvinnor att ens anmäla dessa brott. En annan utmaning är att det många gånger antas lagstiftningar som

²⁰² UN Women, SPF II, Dox document: 038334/22

²⁰³ Dox dokument: 18/001366-98

²⁰⁴ Danish Refugee Council (DRC) and Mines Advisory Group (MAG) Global Humanitarian Mine action and Small Arms Light Weapons Programme 2018 - 2023, Annual Report 2021, May 2022, Dox dokument: 020693/22

²⁰⁵ Dox dokument: 18/001366-98

²⁰⁶ Dox dokument: 18/000930-201

²⁰⁷ Dox dokument: 18/000930-197

ger mer omfattande skydd men som sedan har svårt att få reellt genomslag. Sida verkar därför brett till att stärka skydd av kvinnor och flickor från alla typer av våld i samband med och efter väpnad konflikt, till exempel genom att motverka straffrihet för könsrelaterad inklusive konfliktrelaterat sexuellt våld. Sidas stöd, framför allt genom multilaterala organisationer som UN Women och UNFPA, har bidragit både till positiva normativa och institutionella förändringar men också till förbättrad tillgång till service och rättshjälp för drabbade kvinnor. Med tilltagande humanitära behov och människor på flykt i världen, och ökade nivåer av konfliktrelaterat sexuellt våld, är riskerna dessutom påtagliga att de ökade skyddsbehoven överskuggar agendorna för meningsfullt deltagande.

Många av Sidas insatser bidrar till flera av handlingsplanens delmål och visar på vikten av ett integrerat och holistiskt arbete med kvinnor, fred och säkerhetsagendan. Det blir extra tydligt för detta resultatområde då alla former av våld mot kvinnor och flickor drabbar såväl individen som samhället i stort och begränsar kvinnors deltagande både i fredsprocesser och som ekonomiska och politiska aktörer. En begränsning och utmaning är att stöden i vissa kontexter till stor del fokuserat på konsekvenser av könsrelaterat våld snarare än på förebyggande verksamhet.

Komplexiteten i att arbeta med att förebygga våld mot kvinnor kräver noggrann samordning mellan både multilaterala och nationella aktörer, inklusive givare, och förutsätter att civila samhällsorganisationer både är deltagande i analys och genomförande av program. Sida behöver stärka och fortsätta samarbetet med en mängd olika aktörer inom civila samhället, institutioner på olika nivåer samt multilaterala organisationer, och utveckla analysverktyg för att bättre förstå politiska, ekonomiska och sociala dimensioner av våld och dess grundorsaker. De värdekonservativa strömningarna som stärkts och polariserats de senaste åren försvårar främjandet, skyddet och uppfyllandet av sexuell och reproduktiva hälsa och rättigheter och begränsar framsteg, framför allt i konfliktdrabbade kontexter.

Det krympande utrymmet för civila samhällsorganisationer har även drabbat kvinnorättsorganisationer som arbetar för att stärka skyddet för kvinnor och flickor som är utsatta för våld. Organisationer aktiva i detta arbete utsätts i större omfattning för attacker, marginalisering och får allt svårare att arbeta fritt för att ge direkt service och bedriva påverkansarbete. Kvinnorättsorganisationer kommer att fortsätta spela en nyckelroll i att vara pådrivare för positiv förändring och behöver stärkas för att ha kapacitet för att genomföra sitt arbete. Ett ökat samspel mellan den politiska dialogen och utvecklingsarbetet skulle kunna användas tydligare för att motverka denna trend.

Tematisk prioritering 4.4: Ledarskap och expertis

Domstolsverket (4.4)

Förändringsteori

Den viktigaste verksamheten inom delmålet är de utbildningar som Domstolsverket tillhandahåller för kommande utsänd personal. Domstolsverket ser till att alla som ska sändas ut till insatser genomgår utbildning i frågor som rör kvinnor, fred och säkerhet. Utbildningen anpassas på så sätt att information och rekommendationer lämnas som är specifik för det land eller område som personen ska arbeta i. Genom den kontinuerliga rapporteringen beskriver de utsända hur de tillämpar sina kunskaper och arbetar med de här frågorna på plats i insatsen.

Analys av positiva resultat med exempel

En av våra utsända till EUPOL COPPS Palestina har tidigare startat ett nätverk för att stärka kvinnliga advokater i Palestina. Nätverket har fått uppmärksamhet medialt i Palestina och arbetet med detta nätverk har fortsatt under 2022. Vår utsände till EUAM Ukraina fortsatte att arbeta aktivt med jämställdhetsintegrering i sin chefsposition vid EUAM Ukraina.

Analys av utmaningar och lärdomar

En utmaning är att utsänd personal byts ut och att det sällan är så att de utsända går bredvid varandra. Av naturliga anledningar sker därför inte någon överlämning av kunskap och erfarenhet.

FBA (4.4)

Analys av positiva resultat med exempel från GRL

2022 har FBA fortsatt implementeringen av sitt pågående gender-responsive leadership (GRL-initiativ, att leda för

jämställdhet. Målsättningen med detta arbete är att främja agendan för kvinnor, fred och säkerhet genom att stärka chefers och ledares förmåga att leda arbetet för jämställdhet i internationella och regionala fred- och säkerhetsorganisationer, inklusive EU och FN. Under 2022 har FBA genomfört två fullskaliga GR L- utbildningsprogram tillsammans med EU och FN vilket har sammanlagt nått 28 seniora chefer. Programmen visar tydliga omedelbara resultat länkade till arbetsplatsuppgifter och deras individuella handlingsplaner för jämställdhet. Efter avslutat FN program rapporterade cheferna bland annat att de lagt in jämställdhetsrelaterade mål i deras officiella årliga arbetsplan och begärt sina medarbetare att göra detsamma. De hade också verkat för att förbättra möjligheterna för kvinnliga militärer att få eftertraktade tjänster på FN:s huvudkontor och efterfrågat en plan för att höja kvinnors likvärdiga deltagande i fredprocesser.

Förändringsteori med exempel från FBA:s samarbete med EU

FBA har under många år stöttat EU:s civila insatser inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP) med att institutionalisera arbetet med jämställdhet. Vid det här laget har de flesta insatser ett nätverk av genusfokalkpunkter (GFPs) och därmed har behovet av ett samlat, mer strategiskt stöd vuxit fram. För att svara på detta behov tog FBA och CPCC (direktoratet för Civilian Planning and Conduct Capability) fram ett koncept för kapacitetsutveckling av alla jämställdhetsrådgivare och GFPs. Under 2022 genomfördes fyra kurser i jämställdhetsintegrering för GFP från olika GSFP-insatser. Syftet med insatsen är att ge alla jämställdhetsrådgivare och GFPs likvärdiga förutsättningar att stödja sina insatser med jämställdhetsintegrering.

Analys av utmaningar och lärdomar

FBA väljer att inte redovisa något här eftersom det inte finns några större nya erfarenheter att lyfta fram i förhållande till vad myndigheten rapporterat tidigare år.

Försvårshögskolan (4.4)

Förändringsteori

Försvårshögskolan bedriver större delen av verksamheten i en traditionellt mansdominerad miljö med utbildningar och forskningsområden som under lång tid inte prioriterade jämställdhets- och genusperspektiv. I relation till ledarskap är Försvårshögskolans likabehandlingsarbete därför viktig att poängtera. FHS uppgift är att bidra till nationell och internationell säkerhet genom den kunskap som lärosätets verksamhet genererar. Forskningen bedrivs inom delvis unika kunskapsområden och sprids därefter vidare till övriga samhället och även utanför Sveriges gränser. FHS utbildar militära och civila ledare, nationellt och internationellt, vilket bidrar till att hantera dagens och morgondagens krissituationer och säkerhetsproblem. Att FHS ger civila och militära studerande verktyg och kunskap om jämställdhet och hur dessa perspektiv påverkar deras framtida yrkesutövande är en förutsättning för att högskolan ska kunna bidra till de jämställdhetspolitiska målen, och målen i den nationella handlingsplanen för FN:s säkerhetsrådsresolutioner för kvinnor, fred och säkerhet.

Likabehandlingsarbetet riktat mot studerande och anställda syftar till att verksamheten ska vara präglad av jämställdhet och lika villkor. Arbetet utförs systematiskt, i enlighet med diskrimineringslagens krav, och inriktas mot att förebygga och förhindra kränkningar och trakasserier samt identifiera och motverka strukturella hinder i verksamheten. Detta gäller både studenter och anställda. För ett trovärdigt och framgångsrikt arbete inom kvinnor, fred och säkerhet krävs att de individer och organisationer som arbetar för fred och att förebygga konflikter också lever upp till strategins målsättningar. För att nå målen om ett stärkt genusperspektiv och expertis i arbetet för fred och säkerhet krävs metodiskt och långsiktigt arbete. Dels är det fråga om ett systematiskt arbete i att föra in perspektiven i den forskning och den utbildning som bedrivs, dels är det fråga om ett aktivt arbete för likabehandling av Försvårshögskolans studerande och anställda.

Analys av positiva resultat med exempel

FHS arbete för jämställdhet och likabehandling bland studenter och anställda görs både förebyggande och åtgärdande.

Exempel på aktiviteter under 2022 inom FHS verksamhet är:

- Ett årligt erbjudande om kompetenshöjande utbildning inom FHS samtliga ämnesråd, enligt FHS:s jämställdhetsplan och så även 2022.
- Förebyggande informationspass 2022 till samtliga nyantagna studenter på FHS där en genomgång av diskrimineringslagstiftning görs men också det som klassas som ovälkommet beteende på högskolan.

Informationspasset bistår med verktyg att identifiera ovälkomna situationer, vad man ska göra när en sådan situation uppstår på högskolan samt information om hur FHS hjälper till, handlägger och åtgärdar ovälkommet beteende på högskolan.

- FHS har kvalificerade handläggare specifikt för hantering av frågor om likavillkor och studentärenden som tangerar ovälkommet beteende på högskolan. FHS har även en egen instans (disciplinnämnd) där ärenden kan hamna för avgörande.
- FHS har en handläggningsordning gällande hantering av ovälkommet beteende rörande anställda och studenter, och bistår verksamheten med hjälp när en situation uppkommer i form av stöd till anställda, till chefer mm. Handläggningsordningen revideras 2022 för att förtydliga och förbättra handläggningsgången för sådana ärenden.
- FHS har stått som medarrangör till Karlbergs kadettbataljons likabehandlingsdag.

Analys av utmaningar och lärdomar

Implementering av kvinnor, fred och säkerhet inom forskning och utbildning är ett arbete där resultat kommer på sikt. En förutsättning för att dessa frågor ska drivas med positiva resultat, är en ledning som har kunskap och intresse för dessa frågor och identifiera hinder samt skapa förutsättningar för mer omfattande förändringar. Forskning om ett fenomen kräver i regel flera och omfattande analyser för att resultaten ska kunna omsättas i policy och praktik. Den aktuella satsningen i syfte att etablera en forskningsmiljö inom området kvinnor, fred och säkerhet kommer att löpa över flera år.

Den generella studiemiljön för studerande är god men utmaningar kvarstår och högskolan behöver arbeta fortsatt och kontinuerligt mot sexuella trakasserier och andra former av kränkningar inom verksamheten. Försvarshögskolan fortsätter att ge kunskapshöjande insatser om skydd mot diskriminering, jämställd studiemiljö och genusperspektiv i ämnesområden inom ramen för planerad undervisning och verksamhet.

FOI – Totalförsvarets forskningsinstitut (4.4)

Förändringsteori

Utgångspunkten för arbetet har fortsatt varit att integrera jämställdhetsperspektivet och agendan för kvinnor, fred och säkerhet i FOI:s centrala processer såsom projektprocessen (forskningsuppdragen) och FOI:s arbete med likabehandling. FOI vill använda befintliga strukturer för integrering så långt det är möjligt. Statistik utgör ett viktigt underlag för att följa upp hur verksamheten utvecklas, t.ex. vad gäller könsfördelning. Information och utbildning om jämställdhetsperspektivet i verksamheten lägger basen för att möjliggöra en integrering och behöver ske kontinuerligt för att möta förändringar i personalstyrkan och roller. Syftet med att beakta ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten är att producera samhällsrelevant forskning av hög kvalitet (där kvinnors och mäns, flickor och pojkars villkor beaktas när så är relevant) men även att bidra till att främja jämställdhet i samhället.

Förväntade framsteg på kort sikt är att få en bild av våra uppdragsgivares behov avseende kvinnor, fred och säkerhet, och på lång sikt att kunskap om jämställdhet samt kvinnor, fred och säkerhet blir etablerad, och kommer att beaktas i den interna verksamheten såväl som vid dialoger med uppdragsgivare och vid genomförande av externa uppdragsverksamheten.

Analys av positiva resultat med exempel

Jämställdhetsperspektivet och agendan för kvinnor, fred och säkerhet är implementerad i projektverksamheten. Projektprocessen är en av FOI:s huvudprocesser enligt vilken alla uppdragsprojekt bedrivs och berör alla forskare på FOI. Kravet på att redovisa i projektplanerna huruvida jämställdhetsperspektivet är relevant att beakta i forskningsverksamhetens innehåll innebär dels att alla projekt ska reflektera över jämställdhetsperspektivets eventuella betydelse och dels klassa dem för sökbarhet i FOI:s ekonomisystem. Att nyttja befintliga strukturer för integrering av jämställdhetsperspektivet har varit en förutsättning för de resultat som uppnåtts. Könsrelaterad statistik följs upp för att ge underlag för behov av kommande åtgärder. När det gäller rekrytering har t.ex. ett fortsatt arbete med att öka kvinnors intresse för FOI:s verksamhet skett.

Analys av utmaningar och lärdomar

FOI är en uppdragsfinansierad myndighet och uppdragsvolymens omfattning inom området kvinnor, fred och säkerhet är direkt kopplat till FOI:s förmåga att bibehålla och utveckla relevant kompetens. Beroendet av att uppdrag läggs på myndigheten påverkar därmed FOI:s möjlighet att bidra till att delmål 4.7, stödja och genomföra evidensbaserade studier och forskning, uppfylls. Under de senaste åren har uppdragsvolymen av projekt med

fokus på området kvinnor, fred och säkerhet fluktuerat och bestod under 2022 av ett uppdrag med ett utfall om 1 174 000 kr.

FOI:s utgångspunkt är att beakta kvinnor och mäns villkor i all verksamhet där så är relevant då det höjer kvaliteten i våra uppdrag. För att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i den uppdragsfinansierade forsknings- och studieverksamheten behövs medvetenhet och förståelse för hur forskningsprocessens olika delar påverkas av våra egna och omgivningens föreställningar/fördomar om kvinnors och mäns villkor. En utmaning är att vidmakthålla ett aktivt medvetet ställningstagande avseende huruvida kvinnor och mäns villkor är relevanta att beakta i forskningsverksamheten, inte minst mot bakgrund av att merparten av FOI:s uppdrag innehållsmässigt inte studerar människor eller något som används av eller baseras på människor och deras aktiviteter.

Försvarsmakten (4.4)

Förändringsteori

Försvarsmakten har ett långsiktigt arbete inom 4.4. Försvarsmaktens erfarenhet är att förändringsledning avseende normer och organisationsutveckling av myndigheten kräver ledningsdriv, tydliga mandat till utförare, uppföljning samt resurser. Ledningens engagemang, forskning och studier, ständiga förbättringar avseende styrning och uppföljning, verktyg i form av utbildning, checklistor eller sakkunnigt stöd, skapar organisatoriska förutsättningar för Försvarsmaktens direkta bidrag till implementering av Res 1325.

Analys av positiva resultat med exempel

Under 2022 antog Försvarsmakten en militärstrategisk inriktning för myndighetens operationalisering av Res 1325. Den är samstämmig med JiM-uppdraget och totalförsvarsplaneringen. Inriktningen bygger på studie- och konceptutveckling som beskrevs i förra årets 1325-rapportering. Alla konceptuella delar som fastslagits i inriktningen har under 2022 integrerats i försvarsplanering. Detta utgör ett direkt bidrag till myndighetens förmåga att hantera deltagande- och skyddsaspekter i enlighet med Res 1325. Utöver integrering i försvarsplanering ingår ämnet "gender" som delmängd i anslutningen till Nato. I den svenska så kallade National Integration Plan och i Natos motsvarighet Nato Supp01 i Plan framgår att områdena expertis och utbildning behöver stärkas inom Försvarsmaktens 1325-arbete. Utrustningsfrågan har utvecklats under 2022 och ett kroppsskydd för kvinnor är beställt. Utöver denna leverans finns ett etablerat arbete - integrerat i linje- organisationen och resurssatt - för jämställdhetsintegrering av materiel/utrustning. Därmed ökar hela befolkningens möjlighet att delta i försvarsverksamhet.

Analys av utmaningar och lärdomar

Styrning sker integrerat i befintliga orderverk. Däremot kan Försvarsmakten sträva efter att uppföljningen, i högre utsträckning än vad som görs idag, integreras i myndighetens ordinarie uppföljningsmekanismer. Försvarsmakten har utmaningar avseende förmåge- skapande arbete för Res 1325. Det kan gälla resurstillsättning av sakkunnig kompetens som visar sig i hur t ex övningsverksamhet inte integrerar perspektivet. Ett direkt bidrag till att implementera Res 1325 i nationellt försvar sker via utbildning i "Fördjupad civillägesbedömning". En vision om hur denna kurs ska säkerställas över tid har varit att den integreras i ordinarie utbildnings- verksamhet som en modul. Sådana steg har tagits och moduldelar av kursen ingår sedan 2022 i Armens bataljonschefskurs vilket är en förändring i positiv riktning. Dock ställdes den längre fristående kursen in 2022 pga begränsad uppföljnings- förmåga vilket utgör en försämring. Försvarsmakten har 2023 initierat ett arbete i syfte att utveckla de områden där utmaningar fortfarande finns.

Kriminalvården (4.4)

Förändringsteori

Kriminalvården har under flera år arbetat med att öka antalet kvinnor i resursbasen för att kunna utöka andelen utsända kvinnor. Det i kombination med att utvecklingen i Somalia har lett till att det av säkerhetsskäl gått att sekondera både män och kvinnor har lett till en större andel kvinnor.

Slutligen har Kriminalvården lyft möjligheten att hålla utbildningar i ÅJS i samverkan med FN:s enhet för fredsinsatser. Det första intresset har varit gott och diskussioner pågår hur det kan närmare kan operationaliseras.

MSB (4.4)

Förändringsteori

- MSB strävar efter att öka andelen kvinnor i resursbasen och som deltar i insats; andelen kvinnor på insats ska minst motsvara andelen kvinnor i resursbasen. Myndighetens verksamhetsområden har traditionellt setts som maskulina eller mansdominerade, både avseende representation och normer för hur verksamheten bedrivs. En jämn könsfördelning knyter an till resolution 1325:s princip om likvärdigt deltagande och inflytande. Det förväntas även leda till en breddad kompetensbas och därmed bättre kvalitet i insatsverksamheten.
- MSB:s strävan är att alla individer som kan komma att rekryteras till insatsverksamheten ska ha kunskap om kvinnor, män, flickor och pojkars olika behov och roller i krissituationer. Den obligatoriska introduktionsutbildningen behandlar därför jämställdhets- och mångfaldsaspekter i insatsverksamheten, resolution 1325 och 1820, samt förebyggande av könsbaserat våld. I syfte att bidra till jämställdhet och åstadkomma effekt i insatsverksamheten integreras frågor som belyser olika behov kopplat till genus, ålder och andra relevanta faktorer även i MSB:s övriga insatsrelaterade utbildningar. Detta återspeglas i mål och innehåll för kurser, både i teori och praktisk tillämpning, och följs upp vid utvärdering.
- Totalförsvaret/civilt försvar: Ett totalförsvaret byggt på lika deltagande och förståelsen av att individer och grupper utsätts för olika hot och risker är en viktig komponent för att kunna uppnå det civila försvarets mål, som att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet samt att stärka försvarsviljan vid höjd beredskap och ytterst krig.

Analys av positiva resultat med exempel

2022 deltog 126 personer i den obligatoriska introduktionsutbildningen (45,2 procent var kvinnor och 54,8 procent män). Som exempel på riktad kompetensutveckling för individer i resursbasen kan GBV in Emergencies och Risk Mitigation nämnas. Utbildningarna gavs genom en av MSB:s samarbetspartners inom insatsverksamheten och 30 individer deltog (50 procent kvinnor och 50 procent män). Återkopplingen har visat att deltagarna uppfattade kurserna som givande och att de tillhandahållits nya verktyg och tankesätt att ta med sig in i genomförandet av insatser.

Inom totalförsvarsområdet har verksamheten tagit mätbara steg framåt i att integrera ett jämställdhetsperspektiv i arbetet med beredskapsplanering. Flera centrala produkter som tagits fram av MSB under året har granskats och kvalitetssäkrats utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Skillnaden gentemot tidigare år har varit att ansvarig verksamhet självständigt integrerat perspektivet, medan kvalitetssäkring av sakkunnig haft en mindre roll.

Analys av utmaningar och lärdomar

Vid tidskritiska insatser rekryteras personal via MSB:s resursbas, vilket är ett administrativt verktyg som håller kvalitetssäkrade individer gentemot fördefinierade kompetensprofiler. Under året har 55 individer efter intresseanmälan och urval registrerats i resursbasen i profiler som kan komma att användas i de insattyper som denna rapport omfattar (27,3 procent kvinnor och 72,7 procent män). Totalt sett bestod resursbasen i sin helhet (inklusive profiler som används nationellt) vid utgången av 2022 av 34,7 procent kvinnor och 65,3 procent män. Det är en minskning från föregående år, då andelen kvinnor uppgick till 36 procent. Förstärkning har skett både för internationella och nationella insatser, inom profiler där kvinnor är underrepresenterade på arbetsmarknaden, och detta får genomslag i den övergripande könsfördelningen i resursbasen.

Andelen årsarbetskrafter (ÅA) på heltidskontrakt under kalenderåret som utförts av kvinnor uppgår i resiliensinsatserna till 30,9 procent av totalt 8,7 ÅA. I denna insattyp är deltidskontrakt vanligt förekommande. Sett till antalet utfärdade kontrakt i sin helhet under 2022 så är 40,6 procent utfärdade till kvinnor, vilket ger en mer rättvisande bild av kvinnors deltagande i denna insattyp. För civil krishantering uppgår ÅA utförda av kvinnor på heltidskontrakt till 32,3 procent av totalt 41,1 ÅA och för humanitära insatser är andelen 32,6 procent av 54,6 ÅA. I flera av de personalkategorier som det varit stort behov av under 2022 är kvinnor underrepresenterade på arbetsmarknaden och även i myndighetens resursbas, vilket också får genomslag i rekryteringen till insats. Exempelvis gäller det profiler för uppförande av boendelösningar, logistik, säkerhet och informationshantering.

Polismyndigheten (4.4)

Förändringsteori

Polismyndigheten har genom sitt mångåriga internationella utvecklingssamarbete sett vikten av att involvera och övertyga potentiella förändringsaktörer på ledarskapspositioner för att nå framgång i arbetet med kvinnor, fred och säkerhet. En medveten och engagerad ledning är ofta en förutsättning för att kunna integrera ett jämställdhetsperspektiv, i synnerhet i de linjeorganisationer som Polismyndigheten ofta samarbetar med. De utvecklingssamarbeten som har ett specifikt fokus på jämställdhet innehåller således ofta kapacitetsbyggande element på området riktade mot ledarskapsnivån inom polisorganisationer och inrikesministerier. De består dessutom ofta av stöd i framtagande av relevant styrning, policys och handlingsplaner för att kunna omsätta engagemang i konkret handling.

Analys av positiva resultat med exempel

Polismyndighetens arbete med chef- och ledarskap har fortsatt inom jämställdhetskomponenten i myndighetens bilaterala utvecklingssamarbete med colombiansk polis. Samarbetet har utmynnat i vidareutbildning i jämställdhet och ledarskap för colombianska polischefer. Utbildningen syftar till att ge kursdeltagarna bättre förutsättningar att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin roll som beslutsfattare. Deltagarna har bland annat fått utbildning och coaching i hur de använder olika verktyg för jämställdhetsintegrering, till exempel metoder för genusanalys. Under 2022 har även koordinatörer för mänskliga rättigheter, som finns på regionala kontor runtom i landet, erhållit en gedigen utbildning för att fördjupa jämställdhetsperspektivet i sitt arbete. De internationella utvecklingssamarbetenas långsiktighet innebär goda förutsättningar för att arbeta uthålligt och strukturerat med jämställdhetsfrågor, inklusive som en viktig aspekt inom strategisk ledarskapsutveckling.

Under 2022 har den svenska Gender Focal Point i FN-insatsen i Somalia ingått i en FN-gemensam arbetsgrupp bestående av bland annat UN Women, UNICEF, UNHCR och WFP. Gruppen arbetar med stöd till implementering av den nya UN Somalia Gender Equality Strategy Plan för 2022–2025.

Under året har Polismyndigheten även genomfört en översyn av kvinnor, fred och säkerhetsdelarna i den insatsförberedande grundutbildningen IPOC. Tillsammans med föregående års översyn av den individanpassade missionsinformationen har myndigheten nu en mer heltäckande insatsförberedande utbildning på kvinnor, fred och säkerhetsområdet. Syftet bakom upplägget är att personalen i Polisens utlandsstyrka först ska få en övergripande utbildning om agendan för kvinnor, fred och säkerhet för att i nästa steg få mer specificerad information anpassad till det specifika uppdraget.

Analys av utmaningar och lärdomar

Polismyndigheten hade under 2022 en något högre andel kvinnor, 30 %, som sökte till Polisens utlandsstyrka jämfört med 2021 när motsvarande andel var 27 %. Andelen kvinnor som söker till utlandsstyrkan fortsätter att vara något lägre än den totala andelen kvinnor som är poliser vilken uppgår till 34 %. Det råder dessutom ett underskott på kvinnliga sökande med erfarenhet av strategiskt och operativt ledarskap, vilket avspeglar ett underskott av denna kategori i myndigheten i stort. Ett glädjande trendbrott är att andelen kvinnor som under året genomgått den insatsförberedande grundutbildningen IPOC har ökat kraftigt. Under 2022 var 33 av totalt 76 deltagare kvinnor, vilket motsvarar 43 % av deltagarna. Polismyndigheten har lyckats säkerställa att andelen kvinnor i Polisens utlandsstyrka under 2022 varit i paritet med den totala andelen kvinnor bland de som är poliser, vilket överensstämmer med målsättningen i regeringens strategi för internationell civil krishantering och fredsfrämjande 2020–2023. Polismyndigheten arbetar kontinuerligt med att vidareutveckla annonsering till utlandstjänstgöring för att i högre utsträckning främja mångfald och nå ut till fler sökande, inte minst kvinnor.

Sida (4.4)

Förändringsteori

I alla Sidas insatser för att bygga fredliga samhällen är jämställdhet en central del. Som beskrivits under övriga målområden har Sida bidragit aktivt till att genomföra den svenska nationella handlingsplanen genom att **integrera jämställdhet** i konfliktkontexter och **genom direkta stöd till insatser** för att stärka kvinnors meningsfulla deltagande och inflytande i fredsprocesser och konfliktförebyggande, samt skydd av kvinnor och flickor från alla typer av våld i samband med och efter väpnad konflikt. I detta arbete är den samverkande **politiska dialogen** en viktig förutsättning för positiva resultat och förändring.

Analys av positiva resultat med exempel

Det framgår tydligt att Sida på landnivå i så gott som samtliga fokusländer har ett starkt ledarskap och jämställdhetsprofil gentemot regeringar och andra givare. Främst drivs detta arbete tillsammans med UD men även med andra svenska aktörer som FBA, Försvarmakten och Polisen. Arbetet med jämställdhet genomsyrar både fokus i portföljerna, i den politiska dialogen och i koordinering och samordning. Sidas globala fredsbyggande partner vittnar om att Sverige och Sida har en komparativ fördel genom att vara värdebaserat, starkt förankrat i en människorättsbaserad ansats (Human Rights Based Approach) och med särskilt fokus på kvinnors rättigheter. I många fall är Sida med i, eller som i **DRK** och **Ukraina** leder, givargrupper kring jämställdhet och i vissa fall i särskilda arbetsgrupper kring kvinnor, fred och säkerhet, som i exempelvis **Mali**. I **Palestina** är jämställdhet prioriterat, både i program och dialog. Prioritet kommer fortsatt att ges åt att inkludera ett jämställdhetsperspektiv i alla insatser, bl.a. genom s.k. ”gender audits”, som ägs av partner och därmed stärker de långsiktiga effekterna av integreringen.²⁰⁸ Även i fall då Sida är en liten biståndsgivare, som i **Irak** och **Colombia**, har Sida särskilt strategiskt bidragit med att stärka jämställdhet i program och genom stöd till organisationer som arbetar för kvinnors rättigheter.

Sidas arbete inom verksamheten för fred och säkerhet sker via systematisk jämställdhetsintegrering. Sidas nya plan för jämställdhetsintegrering antogs 2021 och har som övergripande mål att svenskt utvecklingssamarbete har genomslag vad gäller jämställdhet, är uppföljningsbart och fokuserar på resultat, och att Sida präglas av en jämställd, öppen och inkluderande organisations- och ledarkultur. Planen för jämställdhetsintegrering har möjliggjort ett större fokus på jämställdhetsfrågorna, en förbättrad dialog om jämställdhet, utökad metod- och rådgivarstöd i bland annat strategirapporteringen, stärkta interna rutiner och bättre kunskap, tydligare styrning samt ökade medel för insatser med jämställdhet som huvudsyfte. En ny plan gäller 2021–23 där kvinnor, fred och säkerhet har fått en tydligare plats och synlighet. I tillägg har **konfliktperspektivet** på senare år fått en tydligare roll i Sidas vision och interna Verksamhetsplan och därmed bidragit till att säkerställa ett bredare genomslag både i Sidas processer och för partners i att integrera konfliktkänslighet i gränssnittet mot andra tematiska områden som till exempel jämställdhet, vilket stärker kopplingen till kvinnor, fred och säkerhetsagendan. Sidas humanitära enhet har inrättat en ny metod- och ämnesföreläsare för skydd vilket innebär ett ökat fokus på detta, framför allt vad gäller dialogen gentemot partner samt den bredare normativa dialogen kring skyddsfrågorna.

Flertalet nya strategier med relevans för handlingsplanen har tillkommit under 2022 och samtliga har någon form av uttalade mål för att stärka förutsättningar för att bidra till inkluderande fredsbyggande processer. Detta stärker potentiellt arbetet mot genomförandet av resolutionerna om kvinnor, fred och säkerhet på svensk policynivå under 2022. Men under resultatperioden har strategirapporteringen i handlingsplanens fokusländer refererat till genomförande av kvinnor, fred och säkerhetsagendan, så som i **Irak**, **DRK**, **Colombia**, **Ukraina**, **Liberia**, **Somalia** och i **Palestina**. Under resultatperioden har en rad nya och utökade avtal slutits med samarbetspartners för att främja kvinnor, fred och säkerhet och portföljen ökar både avseende volym och antal insatser. I vissa fall har även extra öronmärkta medel för jämställdhetsintegrering tillförts några av Sidas större strategiska globala partner²⁰⁹ vilket lett till stärkt kompetens för att arbeta mer systematiskt och integrerat med kvinnor fred och säkerhet.

Kompetensutveckling och gemensamt lärande sker dels genom utbildning, dels genom de tematiska nätverken inom Sida. Det finns en handläggare/fokuspunkt för frågorna globalt vilken verkar i nära samarbete med verksamhetsföreträdaren för Fred och Säkerhet. Sida deltar regelbundet i samarbetsytor mellan svenska myndigheter (Myndighetsform under Fredsfrämjande rådet) och UD för att stärka lärande och kunskapsdelning om kvinnor, fred och säkerhet. Kvinnor, fred och säkerhet är delvis integrerat i Sidas internutbildningar inom både jämställdhet och fred och säkerhet. Sidas metod för **multidimensionell fattigdomsanalys** bidrar till ett stärkt jämställdhetsperspektiv tillsammans med konflikt och mänsklig säkerhet och att detta finns tydligt integrerat i det konceptuella ramverket och tillhörande metodstöd för Sida, vilket framöver kommer kunna bidra till ökat genomslag för att integrera handlingsplanens målområden i verksamheten.

Analys av utmaningar och lärdomar

Handlingsplanen är inte ett styrande dokument för Sida och inte ett direkt verktyg för insatsbedömning och portföljanslys, något som begränsar genomslaget på helheten av handlingsplanen både på global, regional och landnivå. Generellt är handlingsplanens mål bredare och mer omfattande än det som inkluderas i strategierna. Tematiska mål som relaterar till konfliktförebyggande är mest representerade, som att stärka kvinnors rättigheter, politiska representation, kvinnors ekonomiska egenmakt och att inkludera kvinnor i statsbyggande. Kvinnor som målgrupp i strategierna finns oftare representerade i mål som syftar till att stärka skydd mot genusbaserat våld än till kvinnors aktörskap och deltagande. I de länder/kontexter där det finns strategier som tydligt lyfter resultatmål för resolutionerna om kvinnor, fred och säkerhet, och som ligger i linje med den svenska handlingsplanen, finns

²⁰⁸ Dox dokument : 18/000930-214

²⁰⁹ Conciliation Resources, International Alert

bättre förutsättningar att leverera resultat som stärker handlingsplanens implementering.

Budgettak för 2022 påverkade genomförandet inom ramen för handlingsplanen då planerad portföljutveckling och nya beredningar under året delvis fick stå tillbaka på grund av tidskrävande hantering av förändrad budget och att planerade insatser fick avbrytas eller minska. Osäkerheten i finansiering skapade svåra planeringsförutsättningar för Sidas partner. Nedskärningarna i 2023 års budget kommer fortsätta att påverka verksamheten framåt då det i vissa fall inte går att genomföra avtalade och planerade satsningar. Konsekvenserna av mer omfattande nedskärningarna i vissa fokusländer (**Somalia, Colombia, Palestina, Mali** m.fl.) och de **regionala strategierna** och **Hållbar fred**, innebär framför allt att tidigare gjorda investeringar i kvinnor, fred och säkerhet inte kan fullföljas och att Sida inte kan efterleva principerna för ett gott och förutsägbart givarskap. I de fall neddragningarna är omfattande och påverkar samtliga partner, är det svårt att genomföra en väl avvägd och strategisk minskning. Sida står därmed inför ett antal vägval mellan vilka, i strategierna prioriterade, tematiska områden som helt eller delvis kommer minska eller utgå ur strategiportföljen. Exempelvis betyder det att Hållbar fred inte kan fortsätta ge stöd till partnerna *MADRE*, *UN Team of Experts on Rule of Law and Sexual Violence* samt *Rapid Response Window* inom ramen för Women Peace and Humanitarian Fund samt att exempelvis **Palestina** behöver avsluta samarbete med *UN Women and Alianza* vilka båda har bäring på arbetet med kvinnor, fred och säkerhet. Och i **Colombia** har mindre resurser och minskade möjligheter att svara upp mot den mängd förfrågningar som inkommer givet den nya politiska kontexten ser Sida ett behov av tydligare fokusering det fortsatta strategigenomförandet. I stället för att som tidigare arbeta för ett brett genomförande av fredsavtalet kommer fokus framöver behöva vara än mer på de tre områden där Sverige tillgivits en särskild roll (jämsällldhet, konfliktoffrens rättigheter och sökandet efter försvunna personer) medan det i **Mali** innebär en minskad ambition avseende SRHR arbetet.

Fortsatt finns utmaningar kring genomförande och uppföljning av kvinnor, fred och säkerhetsagendan och handlingsplanen vilket kräver fortsatt utveckling av metodstöd, långsiktigt lärande, samarbete över avdelningsgränser och specifik konflikt och jämsällldhetskompetens.

Åklagarmyndigheten (4.4)

Resultatbeskrivning

Med anledning av covid-19 pandemin minskade attraktionskraften inom Åklagarmyndigheten fortsatt något avseende utlandsuppdrag. Intresset har dock ökat igen och myndigheten kunde rekrytera åklagare till poolen för det ändamålet. Under året har två åklagare fortsatt respektive slutfört tidigare uppdrag i EU-mission och tre nya åklagare stationerades vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Av de utsända har en genomgått SIDA:s kurs i kvinnor, fred och säkerhet 2018 och ytterligare en har under 2019 genomgått nedan nämnda skräddarsydd utbildning med föreläsare från FBA. Samtliga de åklagare som skickats ut till CSDP missioner inom ramen för internationell civil krishantering har fått utbildning om kvinnor, fred och säkerhet under den förberedande utbildningen i Bryssel (pre-deployment training). Ett av utbildningspassen under årets erfarenhetsdagar för åklagarpoolen ägnades åt frågor om kvinnor, fred och säkerhet.

Under 2019 genomgick samtliga åklagare som då ingick i expertpoolen för utlandsuppdrag en för Åklagarmyndigheten skräddarsydd utbildning med föreläsare från FBA avseende kvinnor, fred och säkerhet. Syftet med utbildningen var att ge kapacitet och verktyg för att kunna applicera ett genusperspektiv i rollen som åklagare med särskilt fokus på insatsverksamhet. Förutom att informera om ramverket tog myndigheten tillsammans med utbildarna fram relevanta fallstudier med praktiska övningar anpassade efter den kontext som åklagare arbetar i inom utsändandeverksamheten. Myndigheten har fortsatt som ambition att genomföra denna utbildning igen.